Duranti 123

IOANNIS STEPHANI DVRANTI,

SECRETIORIS REGII CONSISTO-
RII CONSILIARII, AMPLISSIMI SENA-
tus Tholosani olim Primi Præsidis,

QVÆSTIONES NOTATISSIMÆ

in vtroque Iure decisæ, & nunc primùm in lucem editæ.

Cum Annotationibus IACOBI FERRERII, in eadem Curie Patroni dignissimi.

Iulij Cesaris Serpieri

LVGDVNI,

Sumptib. Ioann. de Gabiano.

M.DCXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO VIRO, D. D. MASVERIO,

REGII CONSISTORII CONSILiario, Equiti, & Senatus Tholosani Principi.

OFFERO tibi, Illustrissime Domine, volumen Quæstionum variarum vtriusque Iuris, collectarum à Domino Ioanne Stephano Duranto, in suprema Curia Tholosana piæ memoriæ Principe, cum annotationibus Domini Iacobi Ferrerij, eiusdem olim Curiæ Patroni dignissimi. Æquum enim & rationi consentaneum existimaui haud alium Patronum eligere, quàm eum qui sicut mortuo in officio & dignitate successit, ita & in studiorum ac vigiliarum eiusdem viuentis possessionem veniret, propterea quòd eas iure quodam hæreditario sibi vendicare videatur. Nullo itaque modo suspicari debeo, id quod ab auctoritate scribentis non potest non gratum esse atque acceptum, ob humilitatem offerentis quoquo modo aspernatum vel

ſaltem viliùs æſtimatum iri. Accipe igitur ſerena fronte collectanea hæc quantula quantula ſunt, in fœlicem beatámque Anteceſſoris tui memoriam, & me quoque pro inſigni tua beneuolentia Celſitudini tuæ commendatum habe. Vale Præſes Illuſtriſsime. Deus Optimus Maximus vitam tuam cum bona ſanitate in multos annos producat.

Tuæ Celſitudini commendatiſſimus
IOANNES DE GABIANO,
Bibliopola Lugdunenſis.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVYS *par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre, à nos amez & feaulx Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Baillifs, Preuosts & Seneschaulx, à tous nos amez Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra salut & dilection. Nostre cher & bien aimé Jean de Gabiano marchand Libraire de nostre ville de Lyon, Nous a faict remonstrer qu'il auoit à grands frais recouuert vn liure intitulé,* Quæstiones Ioannis Stephani Duranti in suprema Curia Tholosana quondam Primi Præsidis, cum annotationibus Iacobi Ferrerij in eadem Curia Patroni; *lequel liure iceluy de Gabiano desireroit faire imprimer: mais il craint qu'ayant faict de grands frais, tant pour la coppie dudit liure manuscript que pour l'impression aucuns autres Libraires de nostre Royaume enuieux de son labeur le voulussent semblablement imprimer ou faire imprimer ou susciter les Libraires & Imprimeurs estrangers à ce faire, & par ce moyen le frustrer du fruict qu'il a attendu dudit labeur, s'il ne luy estoit surce pourueu. A ces causes, luy auons par ces presentes, & de nostre grace speciale pleine puissance & authorité Royalle donné & octroyé, donnons & octroyõs Priuilege, congé & licence, & permission d'imprimer ou faire imprimer vne ou plusieurs fois en telle forme, maniere, & caracteres que bon luy semblera le susdit liure, & ce pour le temps & terme de neuf ans entiers & consecutifs à compter du iour & datte que ledit liure sera parachevé*

d'imprimer ; pendant lequel temps Nous auons tres-expreßément deffendu & deffendons à tous les autres Libraires & Imprimeurs de nostre Royaume, pays, terres, & Seigneuries de nostre obeyssance & autres personnes quelconques, de quelque qualité & estat & condition qu'ils soyent d'en imprimer on faire imprimer par eux, ou personnes interposées directement ou indirectement le susdit liure, ny d'en vendre ny debiter pendant ledit temps aucuns exemplaires d'autre impression que dudit de Gabiano, sans son sçeu vouloir & consentement ou de ceux qui de luy auront droict : ny iceluy reduire en epitome ou abregé pour donner couleur à la concurrence, ny susciter les Libraires estrangers à ce faire. Le tout à peine de confiscation de tout ce qui se trouueroit imprimé, vendu & distribué contre & au preiudice du present priuilege, & de six mille liures d'amende, applicable le tiers à Nous, le tiers applicable aux pauures de Nostre aumosne generalle de Lyon, & l'autre tiers audit de Gabiano & à tous ses despens dommages & interests.

Si voulons, vous mandons & tres-expressement enioignons, que du contenu en ces presentes, vous faciez & souffriez ledit de Gabiano, ou exposant ceux qui auront droict de luy, iouyr & vser plainement ; cessant & faisant cesser tous troubles & empeschemens au contraire. Lesquels si faicts mis ou donnez luy estoient, vous faciez & sans desflay reparer & remettre au premier estat ; saisissant & mettant en Nostre main tous les exemplaires imprimez au preiudice du present Priuilege, & procedans contre les contreuenans aux peines & rigueur contenues en iceluy. Lesquelles

quelles voulons estre estendues tant à l'encontre de ceux qui les auroient imprimez sans le sçeu & vouloir dudit exposant, que contre ceux qui seroient trouuez saisis d'autres exemplaires que de l'impression dudit de Gabiano. A la charge de faire par ledit exposant mettre deux exemplaires dans nostre Bibliotecque. Voulons en outre que mettant ou faisant mettre au commencement ou à la fin vn bref extraict du present Priuilege, il sera tenu pour deuëment notifié; & que ledit extraict serue comme si particulierement il auoit esté signifié. Entendant que tous les poincts d'iceluy sortent son plein & entier effaict: Nonobstaat oppositions ou appellations, Edicts, Ordonnances, & stils, coustumes clameurs de Haro, Chartre, Normandie, priuileges de pays, & quelsconques lettres aux presentes contraires: ausquelles, & à la desrogatoire de la desrogatoire Nous auons desrogé & desrogeons par ces mesmes presentes: car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le seiziesme iour de May l'an de grace mil six cens vingt, & de nostre regne le vnziesme.

Par le Roy en son Conseil,

POLLALION.

QVÆSTIONES NOTATISSIMÆ IN VTROQVE IVRE DECISÆ, IN SVPREMA THOLOSANI SENATVS Curia, collectæ, tractatæ, & in ordinem redactæ: opera & studio Ioannis Stephani Duranti, Secretioris Regij Consistorij Consiliarij amplissimi, Senatus Tholosani primi Præsidis.

QVÆSTIO I.

An ea quæ nepoti obuenerunt largitate & liberalitate aui, in patrem eius vel in ipsum nepotem, filio & nepote sine liberis vita functis ad auum reuertantur exclusa matre.

INGENS controuersia est, an si intuitu matrimonij pater aliquid filio largiatur, & filius postea ac nepos ex eo sine liberis moriantur, id quod donatum est, ad Auum donantem exclusa matre reuertatur: An verò ad matrem tanquam in gradu proximiorem pertineat. Et quibusdam visum est, ma-

trem auo præferri; imprimis quia vulgò receptum est in successione ab intestato proximiorem in gradu præferri. *§.consequens de hæredit.ab intestat.venienti. Auth. defuncto.C.ad Tertulianum*, ibi salua gradus prærogatiua. Mater ergo cum auo proximior sit, auum excludere debet. Secundò, filio eodémque nepote patris sui hæreditatem adeunte, factum est ipsius nepotis patrimonium; *§.Sed si plures,§.si filio, de vulgari. l. quidam Elogio,C.de Iure delib.l.si auia,C.de donatio.* Tertiò, facit textus *in l.quod scitis,C.de bon.quæ vbi pater auo præfertur.* Ergò eadem ratione mater auo anteferenda est. Quartò, considerari debet matris fauor propter puerperium & partus periculum. *§.sed nos ad Tertulianum.* Quis enim, ait Imperator, mulierum non misereatur propter partus periculum & liberorum procreationem. *l.Vlt.C.qui potiores.* Et alibi Iustinianus in Nou. 162.in fine, maiore studio scripsit, oportere matrem prosequi, quæ partus doloribus distenta fuit, quæ peperit, quæ nutrit, quàm patrem, qui successiuam tantummodò libidinis operam accommodans, filij procreationem procurauit. Et vulgò proditum est, miserationis causa, luctuosam filiorum hæreditatem parentibus deferri, *l.Nam etsi parentibus,ff.de inoffi.l.scripto, §.non sic,ff.vnde liberi,l.fin.C.de instit. & subst.* Vnde Plinius in Paneger. scripsit Traianum piè remisisse parentibus tributum illud vicesimæ: causam subiungens quæ ad hunc locum pertinet. Egregiè, inquit Cæsar, quod parentum lachrymas vectigales esse, non

pateris, vt bona filij parens ſine vlla diminutione accipiat, nec ſocium hæreditatis habeat, qui non habet luctus, quæ ratio etiam pro matre facit. Veruntamen cauſa aui æquior eſt & iuſtior, qui liberalitatem exercuit. Primò, per *l.2. C. de bonis quæ liberis*. Vbi quod donatum eſt dotis vel donationis propter nuptias nomine, ſi caſus tulerit, reuertitur ad donantem. Proſpiciẽdum enim eſt, ait Imperator, ne hac iniecta formidine parentum erga libetos munificentia retardetur. Quæ ratio eſt diligenter attendenda, nam ea pro auo omninò facit. Secundò iuuatur hæc ſententia, ex *l. de emancipatis, C. de legit. hæred.* vbi in rebus quæ obuenerunt à matre, vterini ſoli vocantur excluſis conſanguineis. Pari ergo vel maiore ratione auus in his quæ ab ipſo proceſſerunt cæteris omnibus deſcendentibus præferri debet. Tertiò, hæc opinio probari poteſt argumento, *l. ſi qua mulier* in fine, *C. ad Tertulianum*, & *leg. cum in aliis, C. de ſecundis Nuptiis*. Eámque ſententiam Senatus Tholoſanus ſemel atque iterum probauit: extántque in eam ſententiam pleraque placita, quorum alterum pronunciatum fuit vigeſima April. 1556. Claudio Chapuis auo, eodémque donatore, & Ludouicæ Rebouiſſe matre, litigantibus. Alterum verò paulò antea pronunciatum fuit in gratiam Ioannis Gilibert contra Mariam Maurelle. Nec obſtat textus in *paragrapho conſequens de hæreditate ab inteſtato*. Nam auus paternus & maternus ſimul admittuntur; & rurſus ibidem proximior in gradu, remotiorem ex-

cludit in bonis quæ aliunde obuenerunt: At in bonis paternis vel maternis ſpectari ſolet vnde bona proceſſerint:non obſtante gradus prærogatiua, præſertim ſi ſuperſit ille à quo bona proceſſerunt: Ne hac iniecta formidine parentum liberalitas retardetur,& ne quod iuſtis laboribus vel proſpera fortuna ei initio acceſſerat,in extraneum perueniens luctuoſum ei procedat, §. *igitur, per quas perſonas nobis acquiratur*, & illius textus ratio non eſt aliena ab hac quæſtione in hæc verba:quæ enim inuidia eſt, vt quod patris occaſione profectum eſt,ad eum reuertatur, *l.cum oportet in principio,C. de bonis quæ liber.*Secundo non obſtat quod filio eodemque nepote patris hęreditatemadeunte factum eſt vnum patrimonium, quod ſeparari non poteſt. Reſpondemus enim quod etſi vnitum patrimonium facilè ſeparari non debeat, & vnius hominis duo patrimonia fingenda non ſint, *l.iuriſperitos de excuſat. tutorum*:Tamẽ vbi æquitas ſuadet,bona ſeparanda ſunt, ita vt ſpectandum ſit, vnde bona proceſſerint, vt in ſpecie dictæ *l. de emancipatis*: Et in ſpecie dictæ *l.quod ſcitis*. Et maximè vbi ille à quo bona profecta ſunt ſuperſtes eſt,vt eum in bonis à ſe profectis,aliis præferamus.Nam hoc caſu recepta eſt bonorum ſeparatio, vt bona donata ad auum donantem redeant, alia bona matri tanquam proximiori relinquãtur. Minus etiam obſtat *l.quod ſcitis C.de bon.*quæ vim ea lex pro hac ſententia facit,ſiue Bartolum,ſiue aliorum ſenſum ſequamur.Bartolus enim exiſtimauit ibi agi de auo paterno

&

& materno:nam de paterno expressum loquitur. Cùm verò verba facit de patre, non de patre Nepotis intellexit, sed de patre matris ipsius Nepotis, atque ita de auo materno, qui in bonis maternis auo paterno potior est. Quòd si illam legem intelligamus, cum Cyno, Baldo, Fulgosio, & Corneo, vt ibi agatur de auo paterno & patre Nepotis filioque aui non repugnat ea lex huic sententiæ: Nam si in maternis pater velut proximior auo præfertur: Ergo in his quæ ab auo profecta erant non erat auo potior, argumento ducto à contrario sensu: & quia in eum locum incidimus, obiter dicam mihi veriorem videri Cyni opinionem ad eam, *l. quod scitis*, vt in ea Imperator agat de auo & patre ipsius nepotis, non verò de auo materno, quod dictio (idem) apertè indicat, & pluribus probat Corneus in dicta *l. quod scitis, & consil.* 10. *volum.* 1. *& consil.* 265. *volu.* 4. Non obstat postremò fauor matris: nam in hac causa amplior est fauor ex parte aui, ne bona sua in exteros eo superstite transferantur. Et satis est matri, si bona quæ aliunde filius habuit excluso auo consequatur, quamuis enim matri luctuosa sit filij hæreditas: magis tamen luctuosum esset auo si eo viuo bona sua ad alium transirent, vt ait Iustinian. in dicto §. *igitur*. Et hæc sententia æquior & verior est, & secundum eam in Parlamento Tholosano iudicatur.

ANNOTAT. IACOBI FERRERII.

Quod ab Authore nostro decisum est in hac quæstione, habet locum, non solùm in donationibus factis à patre vel auo paterno, sed etiam in donationibus factis à matre auo materno & aliis ascendentibus: & in quibuscunque donationibus, siue ob dotem, siue ob nuptias, siue simpliciter inter viuos fiant, & ita iudicatur, non solùm in Senatu Tholosano, sed & in aliis huius regni partibus, in constitutione dotis à patre facta fauore filiæ, habemus Arrestũ Senatus Tholosani, quo iudicatum fuit, dotem à patre filiæ constitutã mortuo filio ex filia præmortua superstite patre, & auo qui dotem constituerat, ad auum constituentem redire excluso patre, inter Andream Radulphi notarium Regium, Narbonæ apellantem à sententia arbitrorum, & Bernardum Peschaire decima tertia Februarij Anno Dom. 1596. *relatore Dom. Vedelli Senatore meritissimo. Aliud Arrestum habemus inter Bernardum Comignan, & Michaëlem du Puy die* 23. *Decembris* 1588. *cum purpura pronunciatum; in specie illius Arresti dictus Comignam pactis dotalibus filium emancipauerat, & fauore matrimonij donauerat certa bona: filius postea emancipatus decessit superstite filia quæ posteà obiit superstite Michaële du Puy matre & Comignan auo, cui bona donata exclusa matre Senatus adiudicauit Iure reuersionis. Vide Paponem* lib. 21. titulo 1. de successionibus ab intestato, arresto 23. *Imo bona ad patrem vel auum & ad matrem redeunt iure ipso. Ita vt liberata & soluta sint ab omni obligatione & hypotheca. Quam ob*

ob rem donator ad quem bona redeunt, non tenetur soluere debita quæ filius donatarius contraxerit. Nam fit resolutio iure ipso per textum in l. lex Vectigal. ff. de pignoribus: *facit quod fusè ad hanc decisionem scripsit Tiraquellus* ad l. si vnquam in verbo reuertatur, C. de reuocandis donatio. *Molinæus in consuet. Parisien.* §.30.n.171.& §.22. *secundùm antiquas editiones: huc etiam pertinet quod Guid. Pap. scripsit in q.* 575. l. 1.& 2. C. si pignus pignori datum est. *Et hoc verum est etiam, si filius cui pater donauerat, emancipatus fuisset; & ita iudicatum fuit Arresto Senatus Tholosani* 1581. *inter Ioan. l'Estandiere, & Andrie Charondas in consuetud. Parisien. artic.*315, *pag.*186. *&* 188. *& in memorabilibus in verbo,* insinuation. *Huc pertinet quod à Papone scriptum est* lib.11.tit.de donationibus, arresto 20. *Nec obstat text. in* l.his solis C.de reuocandis donationibus. *Vbi si mater bona donata filio ex causa ingratitudinis reuocet, non potest vendicare bona à filio alienata vel obligata, antequam filius ingratitudinis accusatus fuit, id enim procedit in illa specie, quia donatio ob ingratitudinem non reuocatur ipso iure, sed ita demùm si donator conqueratur, & iure actionis,* l.fin. C. de reuocan. donat. *ita vt reuocatio donationis non retrotrahatur. Aliud tamen est in hoc iure reuersionis, quæ fit ipso iure. Vide Maynardum quondam in Senatu Tholosano Senatorem prudentissimum, & iurisperitissimum.* lib. 6.c.60. *Sed & illud quoque notandum est, quod istud ius reuersionis non solùm habet locum in fauorem parentum, sed etiam in fauorem fratris patrui, auunculi, materteræ & amitæ, vt bona donata reuertantur, si donatarius moriatur sine liberis dona-*

tore superstite, & ita iudicatum fuit Arresto Senatus Tholosa. 18. Maij anno Dom. 1589. Relatore eodem Maynardo, inter Petrum de Gauleiac Dominum de Barriere ex vna parte, & Debas matrem & legitimam administratricem filiorum suorum, & defuncti de Pardailhan Domini Dardens. Species hæc erat, Margareta Dastugac, coniux Ioannis de Gauleiac patris dicti Petri, donauerat certa bona duobus nepotibus suis de Pardailhã, alter ex donatariis decessit sine liberis, superstite Margareta Dastugac donatrice & fratre Dardens cui coniunctim donatio facta fuerat: Post mortem alterius ex donatariis Margareta Dastugac testamentum fecit, quo hæredem instituit Petrum de Gauleiac priuignum suum: Petrus de Gauleiac petit dimidiam partem bonorum, quæ donata fuerant à dicta Margarita, eo quod mortuo altero ex donatariis, portio illius iure reuersionis ad Margaritam donatricem redierat, & ad illum pertinebat, tanquam hæredem dictæ Margaretæ, & ita iudicatum fuit: Sed & aliud non spernendum, quod in hac specie iudicauit Senatus Tholos. nempe portionẽ donatarij præmortui superstite non accreuisse, quia in contractibus & donationibus non est locus iuris accrescendi, l. si mihi & Titio, de verbo. oblig. l. 1. C. si imperialis. *Ego in hac causa eram Aduocatus, & defendebam ius reuersionis contra Jacobum Pumisson patronem disertissimum, & de literis benè meritum: Aliud Arrestum habemus relatore D. de Caumelz Senatore iurisperitissimo 20. Maij 1602. Inter Rosẽ de Bousignac viduam Francisci de Calmon ex vna parte, & Iacobum Bessiere ex altera. Species erat, Jacobus ille Bessiere in matrimonium dederat Gabrielem sororem suam Francisco de Calmont, &*

Sorori

Sorori dedit partem aliquam bonorum: Postea illa moritur & hæredem instituit dictum Franciscum de Calmont maritum suum: Mox dictus de Calmont decedit, & hæredem instituit dictam de Bousignac, cum qua secundum matrimonium contraxerit. Dictus Bessiere petit bona sorori donata tanquam ad eum reuersa, Senatus iure reuersionis, his enim verbis conceptum est arrestum, ei bona adiudicauit. Præterea in hac quæstione illud quoque obseruandum est, matrem vel patrem ita excludi per auum donatorem, vt in eiusmodi bonis, quæ ad auum redeunt iure hoc reuersionis, legitima nec matri nec patri debeatur. Cùm enim mater aut pater in eiusmodi bonis ab intestato non succedat superstite auo donatore, necessariò sequitur legitimam eis non deberi, quia legitima est portio successionis ab intestato: Et ita iudicatum fuit in fauorem Iacobi Roguerij in Senatu Tolos. quondam Senatoris aui mei materni, contra Mariam de Ganelon, illud quoque notandum est bona à patre liberis donata ad patrem redire, si is sit legitimus & naturalis, & donatio facta sit liberis naturalibus & legitimis: Nam si sit facta à patre naturali, & filius naturalis sine liberis moriatur, bona donata ad patrem naturalem non redeunt, sed ad fiscum pertinent, qui iure Regni, filiis naturalibus ab intestato morientibus succedit. Vide Peleum in quæst. illustr. cap. 42.

QVÆSTIO II.

An bona fideïcommisso obnoxia distrahi possint, ob restitutionem dotis mulieris, vbi fideïcommissum ab extraneo relictum est.

COMMVNI calculo receptum est, vt bona restitutioni subiecta pro dote à filio accepta restituenda distrahi possint, vbi alia bona filij non extant: At vbi fideïcommissum relictum est, non à patre, vel à matre, vel ab aliis ascendentibus, sed ab auunculo, vel alio extraneo: dubitatur an bona fideïcommisso subiecta distrahi possint ob restitutionem dotis, si nulla alia supersunt bona mariti. Quidam putant idem esse, siue ab extraneo, siue ab ascendentibus fideïcommissum relictum sit, vt omnimodo bona substitutioni subiecta alienari possint, si non supersint alia bona, ex quibus dos sit soluenda & restituenda vxori, *gloss. in nouella de restitutione, & ea quæ parit in verbo:* & si non sufficeret. *Baldus in authen. res quæ. C. communia de legat. Bartolus in consilio incipiente Statuto Ciuitatis.* Tuderti ratio imprimis desumpta est, ex publica vtilitate, quæ priuatæ præfertur *dicta auth. res quæ.* Nam in restitutione dotis versatur publica vtilitas, at ob bonum publicum priuatorum, bona possunt adimi *l. item si verberatum. §. vlt. de rei vendica. l. Lucius de euictionibus.* Secundò

cundò, potissima ratio quæ mulieri obstat, ea est, quod qui contrahit cum aliquo, conditionem eius exquirere debet: Sed illa regula non obtinet in mulieribus, quia huiusmodi facta diiudicare virilis est animi. *l. vltima ff. qui petant tut.* Et ideò Iustinianus in dicta *auth. de restitu. in* §. *quamobrem*, ignorationem fideïcommissi in muliere probabilem putat. Tertiò, potior est causa illius qui certat de damno vitando, quàm illius qui agit de lucro. *l. vltima C. de Codicillis.* atqui mulier certat de damno, fideïcommissarius verò de lucro mulieris, ergo causa pro dote fauorabilior est, *l. assiduis C. qui potiores.* Quartò facit pro hac sententia textus *in l. mulier* §. *cum proponeretur ad Trebellianum ibi:* Nec enim videri in fideïcommissi euersionem factum, quod & mulieris pudicitiæ & voto patris congruebat. Quintò nouella Iustiniani de restitutione, quæ est 39. generalis est, & noua constitutio, ita vt locum habere debeat, non tantùm in liberis & ob dotem vxorum illorum, sed etiam in extraneis: alioquin enim illa constitutio superflua esset, siquidem ante illam id erat in liberis constitutum, dicta *l. mulier* §. *cum proponeretur.* Sexto facit pro hac etiam sententia Nouella Iustiniani 108. ex qua desumpta est authen. *contra rogatus. C. ad Trebellianum:* vbi qui rogatus est restituere quod ex hæreditate superfuerit, potest totam hæreditatem alienare, ita vt quartam reseruare debeat fideïcommissario, quam tamen quar-

tam ex causa dotis potest alienare. Hanc opinionem probat Iulianus Patritius Nou. 37. modò dos non sit immensa, & quæ totum euerteret fideïcommissum. Dotem autem inquit, vel propter nuptias donationem lex dari præcipit honestà, id est, neque satis modicam, vt sit dedecus hæredi, neque satis immodicam, vt illud sit graue fideïcommissario: sed medietatis cuiusdam moderatione honoratam: sed tamen verius est, si dicamus bona restitutioni obnoxia, quoties fideïcommissum ab extraneo relictum est, non posse ob dotem vxoris hæredis granati obligari vel alienari: imprimis quia certum est in re aliena inuito Domino, pignus constitui non posse. *l. 1. l. si fundus. §. aliena res, § si nesciente de pigno.* Et quamuis eo tempore qui hæres grauatus matrimonium contraxit, bona ab eo possidebantur: tamen ea non possidebantur irreuocabiliter, sed sub conditione, & sub onere substitutionis & fideïcommissi. Itaque si substitutioni locus est, resoluitur ius illud hypothecæ, quod ab hærede contractum fuerat. *l. lex vectigal. ff. de pignoribus.* Præterea certum est, quod bona restitutioni subiecta non possunt obligari nec alienari: quia satis absurdum est, inquit Imperator, *ad l. vlt. § sed quia C. communia de legatis*, rem quam quis in suis bonis verè non possidet, eam ad alios posse transferre, vel hypothecæ pignorisve nomine obligare, & alienam spem decipere. Et quamuis dotis causa sit semper

& vbi

& vbique præcipua, *l. 1. ff. soluto matri.* tamen iste fauor non debet porrigi ad alterius iniuriam: quemadmodum priuilegium, quod militibus concessum est, non porrigitur in damnum vt præiudicium alterius. Itaque priuilegium dotis, quod mulieres habent, in solis bonis mariti competit, nõ in aliis bonis, quæ non sunt mariti, sed alterius *l. impubere. ff. de administrat. tutor.* Nec obstat *nouella* 39. ex qua est desumpta, *auth. res quæ:* quia illa constitutió non est generalis, nec generaliter intelligenda, specialis enim est in fauorem liberorum, & quoties fideicommissum relictum est à patre vel matre, vel ab aliis ascendentibus: itaque constitutio illa generalis non est, id est, quilibet hæres grauatus de restituenda hæreditate, non potest obligare bona restitutioni obnoxia pro restitutione dotis propriæ vxoris. Nam liberis & vxoribus illorum, ius illud competit, & non extraneis. Et nominatim Iustinianus in illa constitutione de liberis agit, vt constat ex specie in ea proposita, & ex ratione quã ibi reddit; nam imprimis Iustinianus agit de filio, qui grauatus erat restituere hæreditatem, si sine liberis decederet: Secundò Iustinianus in eadem constitutione permittit alienationem & obligationem, si legitima non sufficiat, quod apertè demonstrat illud constitutum fuisse in fauorem liberorum. Nam in hac causa magna est differentia inter liberos & extraneos: imprimis quia largius sub-

ueniendum est liberis; arctandi enim non sunt, qui ad propria bona veniunt, *l.1. §. largius, ff. de successorio edicto.* Itaque mirum non est, si vt liberi bona quæ à parentibus acceperunt, licèt substitutioni obnoxia obligari possint, non solùm pro dote constituenda propriis liberis, sed etiam pro restituenda dote vxoris. Secundò, Iustinianus in illa constitutione permittit liberis pro dote obligare bona substitutioni subiecta, quia hoc onus dotandi filias, vel constituendi donationem propter nuptias, ob securitatem dotis, spectat ad ipsum testatorem si viueret, *l. qui liberos, & ibi interpretes de ritu nupt. l. vlt. C. de dotis promissione,* vnde licet parentes in bonis substitutionem fecerint, nihilominus tamen censentur tacitè velle liberos hæredes institutos bona posse obligare, ex hac causa, & illud ipsum à liberis grauatis fieri, quod ipsi facturi erant si viuerent, *l. cùm seruus, §. penult. de conditio. & demonst.* Itaque Iustinianus in illa constitutione permittit alienationem, non solùm ob causam dotis, sed etiam ob fauorem liberorum, & propter votum parentum, quos lex obligat ad dotandas filias, & ad obligationem bonorum ob securitatem dotis mulierum, cum quibus liberi matrimonium contrahunt, *l. mulier, §. cùm proponeretur ad Trebellianum.* Quæ ratio cessat in extraneis hæredibus: Nec obstat *Nouella* 108. ex qua desumpta est dicta authent. *contra rogatus ad Trebellianum.* Nam in ea constitutione permittitur extraneis

neis alienare ipsam quartam ex causa dotis, sed ratio manifesta est, quia in specie ibi proposita, hæres habebat facultatem alienandi omnia bona: Nam rogatus erat restituere id solùm quod superesset ex hæreditate, & quamuis Iustinianus in dicta Nouella centesima octaua constituat hoc casu hæredem non posse omnia alienare bona, & quartam debere reseruare fideicommissario; Permittit tamen ex causa dotis & ob redemptionem captiuorum etiam quartam illam diminuere: at in substitutione simpliciter facta, hæres grauatus vltra falcidium nihil potest alienare. Verissimum ergo est hæredem grauatum de restituenda hæreditate, si non sit de liberis, non posse ob causam dotis vxoris bona fideicommisso subiecta alienare; Et Nouellam illam trigesimam nonam tantùm habere locum in liberis. Vide *Bartolum, Iasonem, Castrensem, & Aretinum ad dictam Authenticam, res quæ.* Et ita iudicatum fuit Arresto Senatus Tholosani cum purpura pronunciato duodecima die Septembris millesimi quingentesimi octuagesimi quinti, inter Arnaldum Pelopoix & Syndicum hospitalis sancti Iacobi Tholos.

IAC. FERRERIVS.

HÆc decisio vera est: nempe bona substitutioni obnoxia alienari posse ob restitutionem dotis vxoris hære-

dis grauati, si hæres grauatus sit de liberis & descendentibus testatoris, & si hæres grauatus nulla alia habeat bona ex quibus mulieri dos solui possit, & non solùm ob restitutionem dotis, possunt bona alienari, sed etiam ob lucrum dotis, quod mulier pacto vel lege municipali lucratur mortuo marito: & ita iudicatum in hoc Senatu ab anno Dom. 1555. in quo latum fuit Arrestum 4. Septembris Margaritæ de Vlmo & Antonij Brun litigantibus, secundùm opinionem Socini consil. 23. volum. 3. Bartol. in §. quam ob rem de restitutione & ea quæ Bald. Castr. Curt. in auth. res quæ, C. communia de leg. Crauæ. consil. 180. 186. Bald. cons. 79. volum. 1. Rolla de Valle. de dote q. 57. Charond. in collect. arrest. lib. 8. c. 30. *Si verò hæres grauatus sit extraneus, quamuis ex bonis illius dos vel donatio propter nuptias solui non possit, non solet Senatus bonorum substitutorum alienationem permittere: & ita iudicatum fuit Arresto Senatus Tholosani, in causa in qua eram Patronus inter Helenam de Pardailhan, appellantem à Seneschallia Bocard & Nemausensi: & Claram de la Tour de sainct Vidal. 21. Augusti. 1598. Relatore Do. de Mausac Senatore meritissimo: illud ipsum iudicatum fuit pluribus Arrestis Senatus Parisiensis, qui citantur à Peleo in suis quæstionibus illustrib. cap. 41. sed iudicium admirabile magni illius Senatus Parisiensis non possum prætermittere, dignum sanè quod omnibus notum fiat, & pro lege obseruetur inuiolabiliter, in causa & lite inter Lisete de Teula repetentem dotem, & Dom. Anneum de Cadilhac Senatorem Tholosanum: Iudicauit illustris ille Senatus bono-*

rum substitutioni obnoxiorum alienationem ita fieri debere, vt has partes illorum penes dictum D. de Cadilhac integræ maneant: nam quia Ioannes de Cadilhac Dominus de Iaguetis maritus dictæ de Teula esset de liberis & descendentibus testatoris, qui substituerat dictum Dom. Annæum de Cadilhac: quia tamen dos erat magna & iam antea ob dotem vxoris primi hæredis cui dictus Ioannes de Cadilhac substitutus erat, pars quædam bonorum distracta fuerat, voluit Senatus ille ob dotem dictæ de Teula bona integra alienari posse: Sed ita permisit alienationem, vt duæ partes penes substitutum remanerent: Alioquin enim facilè euerteretur fideicommissum: Quod videtur desumptum ex constitutione Iuliani Patritij quam suprà adduxit Author noster in hac quæstione, Arrestum illud fuit latum Ann. Dom. 1603. sexta die mensis Septembris. Sed quæritur an id locum habeat in dote confessata, quam maritus confessus est recepisse nulla expressâ numeratione dotis: sunt qui putant idem obseruari in dote confessata, vt ob eam bona fideicommisso subiecta alienari possint. Quando maritus secundùm pacta matrimonialia renunciauit exceptioni non numeratæ dotis, vel lapsum sit tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis. Bartolus in l. Assiduis, C. qui potiores, l. in dotibus cum authentica sequenti, C. de dote tanta non numer. l. in contractibus, §. 1. C. de non numerata. Matthæus de Afflict. decisio. 402. n. 11. *Contrarium tamen verius est: Nam vt dos possit repeti ex bonis substitutioni obnoxiis, oportet quòd mulier doceat dotem numeratam esse corporaliter, ita vt dos confessata sine*

reali numeratione hoc priuilegium non habeat: nam dos confessata, non est dos, lege prima Codice de dote tanta non numerata; *Dotis numeratio (inquit Imperator) non scriptura instrumenti dotalis facit*, glossa in l. Assiduis in verbo datæ, C. qui potiores; *Textum habemus expressum* in l. si quis post hæc, Cod. de bonis proscriptorum, *vbi si mariti bona confiscantur, mulier non habet repetitionem dotis contra fiscum, si nihil aliud habeat quàm confessionem factam à marito receptæ dotis, sed debet ostendere dotem numeratam fuisse: hæc sunt verba Imperat.* Dos etiam non quæ aliquoties inaniter dotalium instrumentorum tenore conscribitur: sed quam se corporaliter tradidisse docuerit, repræsentetur. *Quòd si mulier contra fiscum cuius causa est odiosa*, l. non puto de iure fisci, *non deducit dotem quam maritus est confessus recepisse, multò minus contra substitutum, cuius causa fauorabilis est: nam quod dicitur exceptionem non numeratæ dotis non posse opponi, post elapsum tempus, de quo in dicta* l. in dotibus, *cum authent. sequenti. Verum est contra maritum, vel hæredes mariti, non contra creditores anteriores & præcedentes confessionem dotis, vel contra fideicommissarium, ad quem bona pertinent, & in cuius præiudicium maritus per factam confessionem præiudicium facere non potest.* Boërius in q. 330. n. 3. *Ex sententia Alexandri distinguendum putat, quia aut confessio dotis emanauit antequam ipse maritus se obligauerit creditoribus, & hoc casu procedit opinio Bartoli: vt eiusmodi cõfessio noceat creditoribus, aut verò confessio receptæ dotis*

facta

facta est post ius quæsitum creditoribus, & adhuc non nocet creditoribus, si modò sint intra tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis. Nam si tempus elapsum sit, putat confessionem nocere creditoribus, quia est imputandum creditoribus, cur exceptionem non numeratæ dotis non opposuerint & interruperint præscriptionem. Et quamuis hæc opinio vera non sit, quia vt dixi, confessio dotis non debet nocere anterioribus creditoribus: si tamen vera esset opinio, quod imputandum esset creditoribus, cur non opposuerint exceptionem non numeratæ dotis. Hæc tamen ratio non potest habere locum contra fideicommissarium & substitutum, quia viuente marito nullam habet actionem vt creditoris, cùm dies substitutionis nondum euenerit, & incertum sit an substitutioni locus futurus sit, ità vt contra substitutum non possit opponi præscriptio dotis non numeratæ, cùm agere non possit vt fiscus ante confiscationem: contra autem eum qui agere non potest, nulla currit præscriptio, l.1.& 2.C.de annali: *Porrò omnes interpretes existimant dotis confessionem non nocere prioribus creditoribus, nec substituto*, Cyn. Bal. in d.l. assid. Bal. in l.1.C.de priuil.dot.auth.sed iam necesse.C.de donat.ante. Soci.in rub.solut.matr. Alex. cons.26.vol.2. & cons.142.vol.5. Catell. in memorabilib. in verbo, dos habet. Capell. Tholos.q.227. Angelus in auth. de restitutio.& ea quæ Rippa in l. filiusfam. §. diu. n.27.de legatis.1. Antonius Padilla in auth.res quæ, C.communia, de legat.n.119. Socinus in l. 1. numer. 87.ff. soluto matrim. *quia hoc priuilegium concessum est*

veræ doti & propriæ: dos autem confessata non est propriè dos, Baldus in d. l. assiduis n. 9. *ex præcedenti pagina. Præterea si daretur mulieri præ dote confessata priuilegium in bonis substitutioni obnoxiis, duplex ei priuilegium competeret, nempe ius exigendi dotem contra substitutum & pro dote imaginaria: duo autem specialia circa eandem personam non possunt concurrere*, l. 1. C. de dotis promissione.

QVÆSTIO III.

In qua ætate Monachi professionem faciant.

QVI professionem facturi sunt post ingressum in Religionem & monasterium, ætatem legitimam habere debent. *cap. 1. de regularibus, clementina vlt. & eod. tit.* Legitima verò ætas est pubertatis 14. annorum in masculis, & 12. in fœminis. *c. ad nostras cap. cum virum, cap. postulasti de regularibus. cap. 1. de regularibus lib. 6. Clement. 1. de regula.* Concilio Toletano 19. *cap. 6.* vbi legendum est 14. authore Gratiano *in c. 51. in qualibet 20. qu. 2.* Decimus autem quartus annus debet esse completus. dicto cap. *ad nostram* ibi ante consumationem decimi quarti anni. Et ideo non sufficit quod decimus quartus annus cœptus sit, vt in honoribus assequendis *l. ad rep. de muneribus.* Hodie ex synodo Trident. *sessio 25. c. 15.* & ordinatione Henrici III. Francorum Regis *Bles. art. 18.* in quacunque

cunque Religione, tam virorum quàm fœminarum professio, fieri non potest ante decimum sextum annum expletum: ita vt professio ante facta nullius sit momenti, & hoc iure vtimur in Francia: sanè in Monachis qui in insulis vitam degunt propter loci asperitatem, constitutum est, vt ante decimum octauum annũ non recipiantur. *Sanctus Gregorius, in regist. lib. primo, epistola 48. Can. quia in insulis 20. quæst. 1.* Et eadem ratione Carthusiani & montis Oliueti fratres, ob regulæ seueritatem & duritiem ante decimum octauum annum neminem ad professionem faciendam admittunt. *de Turre Cremata in can. quia autem 20. q. 1.* Testatur nonnullos in Concilio Basiliensi tentasse id ipsum obseruari debere in cæteris Monachorum ordinibus, sed id eos non potuisse obtinere. Verùm quæri solet an impuberes sint recipiendi in Monasteriis, & certum est eos recipiendos esse, maximè si à parentibus oblati fuerint. *can. 1. & can. sequ. 20. qu. 1.* Christus enim Dominus noster iubet *Matthæi 19.* Paruulos venire ad se. Vbi Origenes scripsit, Apostolos pueros & infantes ad Religionem Christianam recipisse, vt in ea enutriti perfectius ei adhærerent. *D. Dionisius in libro Ecclesiastic. Hierarch. cap. vlt.* dicit bonum esse portare iugum Domini ab adolescentia. Et olim Romani nobiles, vt scribit D. Gregorius *libro 2. dialog.* filios suos offerebant Beato Benedicto nutriendos omnipotenti Deo. Quæ tamen ita interpretanda sunt,

vt minor decem annis nullo pacto sit recipiendus, quinimo maior decem annis recipi non poterat nisi ab Episcopo examinatus & probatus fuisset. *Synod Constantin. cap.* 40. Vbi etiam constitutum fuit, ne solemne votum emitteret ita receptus, priusquam rationis particeps esset *cap.* 1. *de regula apud Gregor. & Bonifacium. D. Thomas in secunda secundæ quæst.* 88. Sane Leo Imperator Philosophus *Nouella* 6. illum qui sexdecim vel decem & septem annos impleuerit tundere permittit, Et Basilius *in can.* 18. *ad Amphiloc.* professiones ab eo tempore probat, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim, ait ille pueriles voces in his ratas esse oportet: nam citra iudicium factæ temerariæ & præcipites tonsuræ monasticum habitum ignominia afficiunt. Synod. Constantinopo. can 2.

IAC. FERRERIVS.

S*Ozomenus* lib. 1. cap. 9. hist. refert; *lege Constantini, impuberibus cælibatum profitentibus, ius testamenti faciendi concessum fuisse, in ipso ingressu monasterij; quod Leo Philosophus mutauit*, Nou. 6. *similiter antiquæ leges permittebant pupillo vt sibi faceret Testamentum, si esset Tribunus numerorum, ita vt patri in cuius esset potestate non permitteretur ei facere substitutionem pupillarem, quod Iustinianus abrogauit* l. Vlt. C. de testam. milit. *Vt notat Cuiacius obser.* lib. 17. c. 36. *In definienda ætatæ professionis faciendæ,*

variæ

variæ leguntur constitutiones. Vide Synodum in Trullo. cap. 40. & ibidem Balsamum Nou. 5. cap. 1. Apud Iulianum Antecess. Nou. 123. cap. 52. Nou. Leonis 6. Vide in Capitula Caroli magni lib. 1. cap. 107. cap. ad apostolicam, cap. ad vestram de regula. Vide ordinationem Aureliæ & Blesij factam Conci. Trid. sess. 25. cap. 15. *Sed & illud quoque est notandum, antiquitùs non esse permissum ingredientibus monasterium professionem emittere intra triennium, vt constat* ex Nou. Iustiniani 5. de Monachis & ex capitularibus Caroli Magni lib. 5. cap. 227. *Hodie annus sufficit, intra quem tamen non licet profiteri, vt constitutum est in dicto Concilio Tridentino,* & cap. ad apostolicam de regularibus.

QVÆSTIO IV.

In professione consensus purus & liber esse debet, & de his qui dolo, blanditiis, vel metu coacti sunt profiteri religionem, de bonis eorum, de filiisfamilias & de seruis.

INGRESSVS in monasterium liber & spontaneus esse debet can. præsens, can. fin. 20. qu. 1. & ideo si coactus fuerit nullius est momenti cap. 1. de regularibus. Timendum enim est vt habetur in constitutione Emanuelis Comme. *lib. 1. Iur. Orientalis sub tit. de homicidio volunta.* ne inuitus vitam angelicam ingressus, eaque vi suscepta venerando *Vita Monachorũ angelica.*

habitui in ludibrium vratur; vbi vocat vitam Monasticam Angelicam: itaque si metu patris nimiaque reuerentia filius ingrediatur monasterium, ingressus nullus est, *glossa in dicto can. præsens. glos. in cap. cum virum de regular. Immola. in l. si constante, §. eo autem tempore ff. soluto matr. Iason ad auth. ingressi C. de sacros.* At si dolus dederit causam ingressioni, vel professioni, an ingressio vel professio efficax sit dubitatur: sed tamen communi calculo receptum est, nedum ingressionem, sed & professionem efficacem esse *cap. ex parte, cap. veniens, cap. dudum de Conuersione coniugat. cap. cum delictus de his quæ vi.* Quæ opinio D. Pauli sententia *2. ad Corinth. cap. 22.* confirmatur in hæc verba *Ego vos non grauaui, sed cum essem astutus dolo cæpi vos.* Eodem pertinet quod idem D. Paulus scripsit ad eosdem Corinth. cap. 9. *factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer.* Præterea læsus dici nō potest, qui Deo se coniunxit, vt vitam Angelicam profiteretur, *can. illud 20. qu. 1.* Sed tamen hæc opinio apud me suspecta est, imprimis, quia Ecclesia cultrix est iustitiæ, *cap. 1. §. 1. de alienat. feud.* & ab eius contractibus omnis fraus abesse debet, *cap. per tuas de donatio.* Secundò sacri canones vim, metum & fraudem æquiparant *can. primo 15. qu. 6.* quia metui dolus inest *l. si cum exceptione §. eum qui ff. quod metus causa.* sicut ergo professio metu facta nulla est, ita quæ dolo & per fraudem facta est. Tertiò iuramentum dolo præstitum remittitur *cap. quamuis de pactis lib. 6.*

lib.6. idem ergo erit in professione per dolum facta, accedit quod temerariæ & præcipites professiones ordinem monasticum ignominia afficiunt *can.2. Synod. Constantinopolit.* Præterea in omnibus bonæ fidei contractibus dolus dans causam contractui, nullum ipso iure reddit contractum *l. & eleganter. ff. de dolo.* Notatur fusè in *l. si quis cum aliter de verbo oblig.* ingressio autem Monasterij contractus bonæ fidei censetur, imo est fauorabilior *can. viduas 27. q. 1. ibid.* si enim inter homines bonæ fidei contractus non solent dissolui sine ratione, quanto magis illa pollicitatio quam cum Deo pepigit. Postremò tantùm abest, vt dolo quis allici debeat ad ingrediendum Monasterium, vt antiquitus, qui Monasterium ingredi cupiebat non ante admitteretur quàm diebus decem vel amplius pro foribus excubans, iudicium perseuerentiæ ac desiderij sui pariterque humilitatis ac patientiæ demonstrauerit: cúmque omnium prætereuntium fratrum genibus prouolutus, & ab omnibus de industria refutatus atque despectus, tanquam qui non Religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare, iniuriis quoq; & exprobrationibus multis affectus, experimentum dederit constantiæ suæ, vt docet Cassianus *l. 4. c. 3. de institutis cœnobi. D. Bernardus in regul. cap. 58.* Nec obstat *cap. ex parte 19. de conuersio. coniugato.* Nam ibi mulier quæ velata fuerat ex falsa causa, credens sponsum lepra percussum, nihilomi-

Qui monasteriũ ingrediebãtur, nõ facile ad monasterium admittebãtur.

Explicatur c. ex parte 44.

conuersi. coniug.& c.Veniens &c. Dudum eodem.

nus in religione permanere volebat, atque ita liberè consentiebat. Idem dicendum in *cap. veniens eodem.* Nam ibi Lambertus qui religionem professus fuerat, dolum commisit, & testabat in sententia, ita vt è monasterio egredi nollet. Et quamuis mulier dolo decepta fuisset ad consentiendum vt maritus ingrederetur Monasterium, & posset maritum reuocare: tamen audienda non est, quia fornicata fuerat antequam maritum repeteret, ita vt si mulier continuisset ius repetendi, maritum habuisset quasi dolo decepta. Quòd pertinet ad *cap. Dudum, eodem titulo.* facilis est responsio. Nam & si ibi Maritus spe quadam vana illectus & inductus fuisset, tamen purè & voluntariè ad voti religionem processit, vt ibi notat Summus Pontifex.

Explicatur cap. cum dilectus de iis quæ vi metusve.

Ad cap. *cùm dilectus de iis quæ vi metúsve.* Respondendum est, non omnem dolum, vel metum professionem irritam facere, nam si fatuitas, vt ibi ait Summus Pontifex, illius arguatur, qui se deceptum dicit, vt in specie dicti cap. *cùm dilectus*, dolus non nocet & non reddit professionem inefficacem, §. *sed cum his 22. q. 4.* Vbi etsi Gabaonitæ Iosue decepissent iuramentum, tamen impleuit. Nimis enim facilè Iosue crediderat, authore Innocentio *in dicto cap. cùm dilectus.* At si dolus intercedat qui peritiores & prudentiores falleret, existimo professionem nullius esse momenti, *Immola & Panormitanus in dicto cap. cùm dilectus. Decius in auth. ingressi, C. de sacros. &*

in

in c.in præsentia de probation. Quemadmodum & metus nocet si non cadat in constantem virum, *cap.1. de his quæ vi.glos.in cap. cùm virum de regula.* Præterea in specie cap. *cùm dilectus* præter votum etiam iuramentum interuenit ex parte Canonicorum, & ex parte Monachorum, nulla fraus vel dolus intercessit, inductio nec persuasio. Atque ita temperandum est, quod vulgò dicitur, *Minori decepto in Spiritualibus, non esse succurrendum per restitutionem in integrum, gloss. in cap. sicut. 27. q. 1. Speculator. in titulo de restit. in integ. §. qualiter, vers. sed numquid:* locus verò Pauli 2. *ad Corinth. c. 12.* Nodum non aduersatur, sed apertè iuuat nostram sententiam; hæc enim verba (*Cùm essem astutus dolo cœpi vos*) per interrogationem intelligenda sunt, quasi dicat ego non grauaui vos, nec dolo vsus sum, vel astutia: sanè qui existimant professionem non rescindi, etsi dolus interueniat, fatentur tamen bona eius qui religionem vouit seductus, non solum dolo, sed & blanditiis & falsis inductionibus, non acquiri Monasterio, imò hæredibus ipsius esse restituenda. *can. fin. 20. q. 3. glossa in dicto cap. cùm dilectus. Baldus in auth. si qua muliere, C. de sacros. Speculator in tit. de statu monachorum, §. fin. vers. 64. Panormitanus in cap. præterea de officio deleg. & in cap. in nostra, de sepultur. Lupus allegat. 47. Molineus consilio 15. numero 29. fusè.* In ingressu Monasterij requiritur libertas, & ideò seruus sine consensu domini, Monachus fieri non potest. *can. si quis* *Mo-* *Seruus sine consẽsu domini,*

nachus fieri non potest, nec in clerum admitti, inf. quæst. 6.

seruus, 22. q. 4. l. iubemus, l. seruis, C. de Episcopis & Clericis. Extántque in eam rem Leonis Imperatoris Constitutio, *in Nouella* 10. de seruo qui inscio domino Monachismum suscepit: in synodo Calchedon. Can. 2. expressim vetatur, quemquam admitti in monasteriis, ad hoc vt fiat Monachus præter voluntatem sui domini, *can. qui verè, 16. q. 1.* Eodem pertinent quæ variis locis tradita sunt de seruis in clerum non admittendis sine voluntate dominorum. *Can. 8. Apostolo. & distinctione 54. apud Gratianum.* Plenissimè Claudius Spenseus *lib. 2. Digreßione ad Timotheum cap. 18.* Et qua ratione seruus in Monasteriis non recipiebatur, nisi volente domino, eadem coniugatus non debet admitti iure Pontificio, tanquam non habens sui corporis potestatem, *cap. 1. & toto. tit. de conuersio. coniugato.* Secus tamen est de Iure Ciuili, *l. Deo nobis. C. de Episcop. §. si verò Constante de Monachis, in Nouell.* Sed an liberi insciis & inuitis parentibus monasticam vitam profiteri possint. Ingens controuersia est, crebrior tamen opinio est, liberum esse filio ac filiæ inconsultis & inuitis parentibus, Monasterium ingredi. Ex Matthæi *cap. 8.* & ibi. *D. Chrysostomus, D. Hieronymus ad Heliodorum lib. 1. epist. 6. in hæc verba,* Licèt inquit paruulus ex collo pendeat Nepos; licèt sparso crine & scissis vestibus, vbera quibus te nutriat mater ostendat; licèt in limine Pater iaceat, per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola, solùm pietatis

Coniugatus nõ debet in monasteriũ admitti iure Põtificio, aliud est Iure Ciuili.

An liberi inuitis parentibus monasticam vitã possint profiteri.

Quid si pater filium impuberem monasterio tradiderit, an

tis

tis genus est, in hac re esse crudelem. *Vide eundem D. Hieronymum de vitando suspecto contubernio, & in vita Sancti Malchi, & ad Fabiolam. D. Augustinum epist. 28. ad Letum. D. Ambrosium lib. de Virginib, ad finem, & in cap. Luc. 12. D. Bernardum epist. 110. & 111. de Lyra Numerorum cap. 30.* Sunt tamen alij qui existimant non licere filio vel filiæ inuitis parentibus ad monasterium transire, *Vide apud D. Clementem lib. 3. & 7. Recognitionum. §. in hac verba.* Si qui volunt & possunt sequi; nos permittimus eis, salua pietate, hoc est, ne quem discessu suo contristent, qui contristari non debet, vel parentes relinquens, quos non oportet, &c. *Item ex synodo Gangrens. can. 15. & can. 16. can. si quis distincti.* 30. similiter ibi constituit synodus Gangre. quod si quis prætextu religionis & pietatis liberos suos relinquat, nec eos alat, anathema sit. *Vid. inf. quæst. 7.* Extat apud Ansegis. *lib. 1. c. 15.* Caroli Magni constitutio, qua cauetur, ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel Puellæ velentur. D. Thomas hanc controuersiam ita dirimit, vt liceat liberis insciis & inuitis parentibus in Monachorum societatem, quasi in tranquillum vitæ portum confugere, nisi parentum tanta premat necessitas, vt eis aliunde subueniri non possit, si liberi eos derelinquerent. *D. Thom. 2. 2. quæst. 101. art. 4. & quæst. 189. art. 6. Et ad 4. sentent. distinct. 38. quæst. 2. & Quodlibet. 3. articu. 16. D. Thomam sequitur de Turre-Cremata in dicto capite, si qui, distinctio 30. Antoninus in sum-*

poterit impedire ne faciat professionem, Dic quod non. Chopin. Monast. lib. 1. tit. 2. n. 4.

An qui Monachi sunt parentibus & propinquis subuenire debeant, putat subueniendū D. Basilius in cō-

stit. Monasticis, c. 2. & lib. regularũ fusius desputationum, respons. 32.

ma parte. 3. titulo decimo sexto cap. 2. Nam vbi parentes rerum penuria laborant vel senio confecti aliunde quàm filij industria sibi consulere non possunt, filij non debent relictis parentibus religionem profiteri; imò etiam professi nedum parentes suffragiis & orationibus iuuare debent: sed & salua prælati reuerentia, & saluo statu Religionis parentibus subuenire debent per se vel per alios. *D. Thomas in quolibet. 4. articulo sexto quæst. 4. Antoninus in summa in loco supra citato:* contrarium tamen sentit D. Basilius *in constit. Monasticis c. 21. & resp. 32. libro regularum fusius disputat.* Ex his quæ modò dixi decidi facilè potest quæstio illa. An filiusfamilias per ingressum in religionem liberetur patria potestate. Nam si consensu patris monasterium ingrediatur, sine dubio è potestate patris eximitur. Quòd si inscio patre ingrediatur, distingunt interpretes nostri: nam si filius impubes sit, pater eum ex monasterio reuocare potest & vindicare, quia hoc casu patriam potestatem retinet, *Can. puella 20. quæst. 2. can. statuendum 20. quæst. 1. c. præsens, 20. quæst. 3. cap. 1. de regularibus apud Bonifacium.* Si verò pubes monasterium ingrediatur, parens eum vendicare non potest: liberatur enim à patris potestate, *§. Sancimus in Nouella de Monachis glossa in can. 1 20. quæst. 2. Innocentius in c. scripturæ de voto.* Innocentius *in cap. Indecorum de ætate & qualit. glossa in l. si ex causa §. Pomponius de minoribus.* Quòd variis Sanctorum patrum locis confirmatur.

An filius liberetur à patris potestate per ingressum in monasterium.

Diuus

Basilius *in constitutio. Monasticis cap. 21. & resp. 32. in libro regularum fusiùs disputatarum. D. Hieronym. ad Fabiolam & in vita Beat. Malchi Monachi*: Tamen retinent ius suitatis & succedendi patri, *l. Deo nobis*, §. *hoc etiam*, *C. Episcop. & Cleric. Vide quæ dicam infrà quæst. 7.*

IAC. FERRERIVS.

De his quæstionibus, an parentibus in ægestatem redactis liceat filio in religionem ingredi. Item, An filius qui vitam religiosam professus sit egredi è monasterio debeat, vt parentibus egestate pressis subuenire queat, etiam si de venia superioris sui, eà tamen petita. Vide Alzorium institut. moralium parte 2. lib. 2. c. 3. *Vbi concludit non licere filio religionem ingredi & patrem in extrema relinquere necessitate, & posse ad subueniendum parentibus extrema necessitate laborantibus ad tempus egredi è Monasterio.*

QVÆSTIO V.

Quod sine professione Monachus nullus fiat, & quod per ingressum in monasterium bona non acquirantur monasterio, & de professione expressa & tacita, & quæ sit inter vtramque differentia.

VT quis verè monachus fiat & dicatur, professio necessaria est expressa vel tacita, cap. porre-

ctum de regularibus. *Guido Pap. quæst.*502. Formam, autem professionis colligimus ex *canone vidua* 20. *quæstione prima. Speculator in titulo de regularibus Dominic. in cap. primo de regula, lib. 6. Lapus allegat.* 127. Professio autem mandari scriptis debet, dicto *can. vidua*, rei scriptis professionem faciat, glossa in *can. omnes fœminæ 27. qu. 1. argumento. can. saluberrimum 1. qu. 7. Cardinalis in Clem. ne in agro* §. *sanè de statu monachorum.* Non me latet plures existimasse professionem testibus probari posse, neque scripturam necessariam esse, glossa in dicto *can. vidua argumento cap. nuper de Testibus.* Vbi Panormitanus, Lapus Allegatio. 127. At prior opinio verior est, & extat in eam partem expressa constitutio Caroli Regis Franciæ IX. *Molin. art.* 55. Nisi vt eadem constitutione cauetur, scriptura deperdita esset, quo casu amissio professionis scripturæ factæ testibus probari potest. *l. si solennibus l. fin. C. de fide instrum. Guido. Pap. quæst.* 474. *Rebuff. in praxi benific. tit. de forma literarum tonsuræ.* Adeo autem professio necessaria est, vt qui ingressus est in monasterium ante iustam professionem, nõ censeatur de iure bona sua cõsecrasse, neq; testari prohibeatur, *cap. beneficium de regularibus lib.* 6. vbi beneficium eius qui ingressus est monasterium, non vocat ante professionem, nec conferri potest, *Speculator in titulo de statu monachorum, versic. 17. glossa & interpretes in cap. 2. de regularib. lib. 6. in verbo indicijs, Hostiensis & Ioannes Andreas in cap. 2. de testam. Idem*

Hostien

Hostiensis in summa de testam. Sed quæritur, si is qui monasterium ingressus est, ante professionem moriatur, nullo testamento condito, bona illius proximioribus deferantur, vel monasterio acquirantur. Quidam existimant per ingressum in monasterium bona acquiri monasterio. *Barbatias in cap. in præsentia de probationibus. Petrus de Anchara. cap. 2. de testamentis & consil.* 68. cuius initium est, *contra donationem.* Decius *consil.* 330. *argumento cap. super eo, cap. significatum. cap. statuimus de regular. cap. fin. de successio. ab intestato. Tiraquellus de retracta. consanguin.* §. 1. *glo.* 8. *nu.* 22. *repet.* 1. *à nu.* 19. At veriùs est ante professionem nihil acquiri monasterio, itaque vita functo ingresso ad monasterium, quem vulgus Nouitium vocat, sine testamento bona illius proximioribus reseruantur. *Immola in dicto cap. in præsentia interpretes, in authentic. si qua mulier C. de sacrosanctis:* Nam ante professionem nemo dici potest Monachus. *Bartol. in dicta auth. si qua mulier. Castrensis, Alexander, Corneus, Iason ad l. si quis heredem. C. de instituti. Immola & Alexander ad l. in substitutione de vulg. Decius consil.* 330. *cap. quamuis,* & ibi *glo. de procurato. in 6.* Nec enim cuculla, sed professio monachum facit §. *pen. de Monachis.* ideoque vouens Religionem ingredi non liberatur nisi professionem emiserit, *Diuus Thomas in 2. 2. quæst. 189. cap. ad Apostolicam, de statu Monachorum* Accedit quod is qui ingreditur monasterium ante professionem, non admittit beneficia sua *cap. bene-*

Nouitij ante professionem retinent bona & beneficia, & vtrum inter Ecclesiasticos an inter laicos reputentur.

ficium de regula. lib. 6. Præterea qui ingressus est monasterium potest testari ante professionem. *can. finali 12. qu. 5. cap. Religioso. §. fin. de regula apud. Bonifac.* & ideo si testamentum non faciat, videtur venientes ab intestato vocare ad suam successionem *l. conficiuntur de iure codicillorum, Tiraquellus in loco sup xitato.* Sed & illud quæritur, an in cæteris, Nouitius, id est ingressus monasterium ante professionem inter Ecclesiasticos connumerandus sit, & placet Ancharano *consil. 69. num. 9. & sequen.* pro persona Ecclesiastica intra annum probationis eum habẽdum esse, *Immol. in l. si seruus de stipul. seru. Frederic. cons. 32. Tiraq. fuse de retr. consan. §. 1. gl. 8. n. 19. 20. & seqq. vsque ad n. 41.* qui contrariam opinionem sequi videtur. Sed & illud quæritur, an pro ingresso in monasterium habeatur, qui moriens voluit in familiam Diui Francisci, vel Diui Dominici, vel alterius adoptari, & eius habitu post mortem sepeliri. *Ioannes Faber in authen. ingressi. C. de sacros.* bona illius non acquiri monasterio, quod ante illum scripserat Speculator *in tit. de statu Monachorum §. pen.* quod verum & certissimum est.

IAC. FERRERIVS.

Quod ab authore nostro scriptum est de Monachis non succedentibus, in Gallia, verum est, si expressam professionem fecerint, ita vt tacita professio non sufficiat nisi

tanto tempore in Monasterio vixerint, vt ex longo illo tempore professionem expressam factam esse colligere liceat, Vide Papon. in suo Notar. Tomo 3. fol. 215. & Charond. in consu. Paris. art. 337. Benedictum & alios hic citatos. Menochium de præsumpt. lib. 4. præsu. 83.

QVÆSTIO VI.

De Authentica ingressi C. de sacrosanctis Ecclesiis, *quæ non obseruatur in Regno Franciæ, in quo Religiosi monachi professi non succedunt ab intestato parentibus suis, & quod successiones ab intestato petere non possunt, nec legitimam in bonis parentum. Possunt tamen testamento heredes institui; & vtrum quod de Monachis & Religiosis in Regno Franciæ obseruatur, habeat locum in militibus Sancti Ioannis Hierosolimitani, quos Rhodios vulgus appellat: ita vt, nec in proprietate, nec in vsufructu succedere possint parentibus, vel legitimam petere.*

DIXIMVS in superiori quæstione, per ingressum in Religionem bona non acquiri monasterio, si is qui ingressus est moriatur ab intestato ante factam professionem: sed ad proximiores ab intestato pertinere. Post professionem verò bona eius qui religionem professus est, acquiruntur monasterio, si de his aliter non disposuerit is, qui *Per professionem bona tacitè acquiruntur monasterio.*

proficetur per *authen ingressi. Cod. de sacrosanctis Eccles.* Ergo ex Constitutione Iustiniani in *Nouella 5. c. 5.* ex qua desumpta est *auth. ingressi*, per professionem intelligitur quis non solùm personam, sed etiam bona monasterio consecrare. Sed quæritur an illud habeat locum in Monachis Mendicantibus, ita vt qui Religionem Mendicantium profitentur, censeantur se & bona sua dedicare monasterio, vt cæteri monachi. Mendicantes dicuntur qui nec communiter nec priuatim quidquam habent, *gloss. in cap. 1. §. 1. de Religiosis domibus apud Bonifacium. Baldus in dictâ authent. ingressi, glossa in cap. quorundam, de electione, & in Clement. professores, de Regular.* Iudicantur vero Mendicantes, nedum qui ex Regula, sed etiam qui ex constitutionibus bona immobilia communiter non possident, *Calderinus consilio 17. sub titulo, de Regular. Decius in cap. ad nostram, de appellatio.* Quam ob rem inter mendicantes numerantur, non solùm Franciscani & Dominicani, sed & Carmelitæ, *Fulgosius consilio 104. Lapus allegat. 15. alia est, 46. cap. 1. §. Cæterùm de Religio. Dom. apud Bonifacium.* Similiter & Eremitæ sancti Augustini inter Mendicantes numerantur, *dicto cap. 1. in §. Cæterum Ludouicus Romanus consilio 235. Iason in d. authen. ingressi. Iulius Clarus dict. Testament. quæst. 29. Rebuff. in titulo de Regia, ad prælaturam, in §. mendicantibus in concordato.* Sed vt ad propositam quæstionem reuertamur, sunt plures qui existimant *authen. ingressi*, non habere locum in

Vtrum auth. ingressi habeat locũ in mendicantib.

Qui sint mendicantes.

An bona profitentiũ in ordinibus mendicãtium acquirãtur monasterio vt in aliis Religiosis obseruatur.

men

mendicantibus, vt per professionem ab illis factam, propria bona non esse monasterio dedicata, vel quæsita, imò eorum bona qui profitentur mendicantium ordinem haberi pro derelicto, *Immola in cap. in præsentia de probatio.* vel venientibus ab intestato deferri argumento textus, *in metallum de iure fisci, si in metallum de his quæ pro non scriptis.* Alij existimant bona eiusmodi profitentium in ordinib. mendicantium ad Episcopum Ciuitatis pertinere *arg. can. de Viduis 27. qu.* Alij verò quia mendicantes priuilegiis Apostolicis eximuntur à iurisdictione Episcoporum, existimant bona acquiri Ecclesiæ Romanæ, quia omnia latiùs persequitur ad dictam *auth. ingressi. Albericus & Ægidius de Bellamera in dict. c. in præsentia. Petrus de Ancharano & Cardinalis in Clem. Exiui de Paradiso, de verb. signif. Boërius q. 354. Bartolus in suo tractatu Minoric.* At verius est bona profitentium in ordinibus mendicantium acquiri monasterio vt aliorum monachorum, & in cis vt in aliis monachis profitentibus *auth. ingressi,* locum habere: quia etsi mendicantes bona immobilia, & quæ immobilium loco sint, possidere non possint; Tamen bona relinqui possunt & Franciscanis & Dominicanis & cæteris mendicantibus. Ita tamen vt ea vendere teneantur, & pretium conuertere in eorum alimenta. *Speculator in tit. de statu monachorum §. 1. versic. Tertiò quæritur, & versic. Quartò quæritur. Archidiaconus & De Turre-Cremata ad Can.* *An bona relinqui possim mendicantibus.*

quia ingredientibus 19.quæst.3. glossa in cap. 1. de religios. dom.apud Bonifacium.Baldus ad l.cùm quæst. C. de legatis. Alexander in l. apud Iulianum. §. Constat de legatis 1. Coisitus in singularibus, in verbo, mendicantes. Roman. singul. 294. Antonius Florentinus in summa, in tertia parte tit.16.cap.1.§.12. Et generaliter receptum est, bona ligari, & titulo Institutionis relinqui posse mendicantibus, ita tamen vt cogi possint bona vendere, & pretium ad necessarios vsus monasterij conuertere. *Bartolus in l. Ciuitatibus de legatis, primo argumento textus. In l.si quis ad declinandam, C.de Episcop. & Clericis*, vbi Captiui qui & serui sunt, hæredes institui possunt *l.fideicommissa. §. si seruo de legatis 3. Guido Pap. quæst.327.* Stephanus Bertrandi *consil.174.vol.1.& consil.151.volum.2. Decius in cap. in præsentia de probatio. & consil.559. Corneus consil.116. vol. 2. Benedict. ad cap. Raynutius de Testamentis, in verbo, & vxorem, in 2. decis. in fine, nu. 228.* Quod hodie minus in dubio est, quia per Constitutionem Concilij Tridentini *sess. 25. c.3.* de Regularibus omnibus monachis mendicantibus, & aliis permissum est, bona immobilia possidere exceptis domibus sancti Francisci Capucinorum, & eorum qui minores de obseruantia vocantur. Ea autem bona mendicantibus relicta persequuntur mendicantes in Regno Franciæ, nomine procuratoris generalis, vt fusè Benedictus in loco supra citato, *Vide Paponem in collectione Arrestorum lib.1.tit.8.* des Religieux Mandians, *Maynardum lib. 1. cap.*

Omnes mendicantes sunt capaces accipere bona sibi relicta, exceptis minorib. de obseruantia & Capuchinis.

Procurator Regius in hoc regno agit pro mendicantibus.

cap.19. in collect. sua Arresto. Nec obstat, si quis dicat, quod pretium succedit loco rei *l. quia qui pretio de vsufructu.* Quia vt obseruauit Baldus ad caput cùm causam, de re iudicata, pecuniæ vsus stabilis non est, nec perpetuus, & dominium eius momentaneum est, ita vt etiam si mendicantes pretium habeant, rem ipsam immobilem possidere non censeantur.

Ergo si ius Ciuile, & ius Pontificium spectemus per professionem factam à monachis etiam mendicantibus, bona censentur tacitè consecrata & dedicata monasterio: ita vt ad monasterium pertineant: quod tamen non obseruatur in Francia, quia per ingressum in Religionem non fit tacita dedicatio bonorum eorum qui profitentur religionem: imò bona profitentium remanēt penes proximiores ab intestato, ita vt *authentica ingressi*, non obseruetur in toto Regno Franciæ *Benedict. ad caput, Raynutius in verbo, & vxorem nomine Adelasiam in 7. decis. n. 1. 2. & 3. Masuerius in practica, tit. de successionib. Boërius quæst. 354. n.* 8. Similiter Monachi professi in Regno Franciæ non succedunt parentibus ab intestato, nam pro mortuis habentur, ita vt pater eis nihil relinquere teneatur pro legitima, & tanquam præteriti legitimam in bonis patris petere non possint: Nec enim in Francia obseruatur dispositio *leg. Deo nobis. Cod. de Episcopis & Clericis*, per quam monachi succedunt ab intestato

Authentica, ingressi, non obseruatur in Francia.

parentibus,& parentes eis legitimam relinquere tenentur. *Benedict. ad cap. Raynutius in verbo & vxorem nomine Adelasiam in 4. præludio nu.220. Boërius in dict qu.354. Rebuffus in proemio ad constitut. Regias. glo. 5.n.23. & n.24.* Dixi ex generali consuetudine Regni Fráciæ Monachos professos non posse succedere ab intestato parentibus, nec legitimam in bonis patris vel matris, vel ascendentiũ petere posse: cæterum ex testamento succedere potest monachus si pater vel alius ex parẽtibus & consanguineis testamento monachum instituat. Nam valet institutio vel legatum aut fideïcommissum in fauoré monachi, nõ vt ipse capiat, sed monasterium. Quemadmodum institutio facta in fauorem serui, valet vt domino acquiratur. *Benedictus in verbo & vxorem nomine in 4. prælud io 220. vsque ad nu.263.*

Monachi ex Testamẽto capiunt.

Sed quæritur an illud quod de Monachis dixi habeat locũ in militibus sancti Ioannis Hierosolimitani, quos Vulgus Rhodios appellat, ita vt ex generali Regni consuetudine vt cæteri Monachi, & Religiosi, post emissam professioné excludantur à successione parentum. Sunt qui putant eos non esse Religiosos, quia arma gerunt, & inter laïcos versentur, quod ab instituto Monachorum alienum est. Et ideo Panormitanus *in cap. dudum de decimis* conuersis Monachorum comparat; Innocentius verò *in cap. in nostra de sepulturis*, putat eos non omnino esse monachos: verius tamen est si dicamus

mus eos Religiosos & monachos esse, & generali consuetudine Regni contineri, vt & cæteros Religiosos, quia vt alij monachi votum emittunt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, vt constat ex statutis illorum: imo testari prohibentur. *Volaterranus lib.* 21. *anthropologiæ* ait, milites Rhodios Religiosos esse ordinis D. Augustini, & orationem dominicam certo numero repetitam pro horis Canonicis singulis diebus pronunciare: Hieronymus Paulus *in prouinciali Ecclesiarum* scribit, eos esse ordinis D. Augustini, ideo in iure Pontificio fratres appellantur. *cap. dudum de decimis. in cap. in nostra de sepultur.* & decimas percipiunt & sepulturas, quod facere non possent, si nõ essent Religiosi: præterea suos habent Iudices, nec sunt sub iurisdictione laïcorum: vt docet fusè Chopin. *De sacra polit. lib.* 2. *tit.* 8. *nu.* 23. Quòd autem sint Religiosi constat etiam ex *cap. cum sæculum de iure patronatus*, in quo Capite, vt constat ex antiqua decretali in prima collectione c. 16. scriptum est, eiusmodi fratres sæculũ reliquisse, vt Deo placere possint in arte contemplationis. Ideo Equites huius ordinis nõ possunt ab intestato succedere parentibus, nec in proprietate, nec in vsufructu, nec petere legitimam in bonis patris, vt docet Ferronius *in consuetudin. Burdegalen. tit. de feudis.* §. 10. Eis tamen alimentorum nomine aliquid dandum est, vt & cæteris Religiosis, si monasterium tanta laboret paupertate, vt Religiosos alere non possit: quod

Equites Rhodij, & Melitenses infra hoc capite.

docet Benedictus *in verbo & vxorem in 4. præludio nu.262. Papon. in collectione Arresto. lib.1. tit.10. Des Cheualiers Sainct Iean* scribit eis posse succedere ab intestato parentibus, in vsufructu tantùm; ita vt bona retinere possint vsufructus nomine, proprietate proximioribus relicta, quòd hodie sublatum est in hoc Regno: Nam per posteriora & nouissima Arresta Parlamentorum, constitutum est, vt eiusmodi equites nec in vsufructu, nec in proprietate succedere possint, vel legitimam petere in bonis parentum, vt docet *Chopin. de sacr. polit. lib. 3. tit.1. nu. 20. vide Chassaneum in Catalogo gloriæ mundi, parte.9 considera.4. Alimentorum:* tamen nomine eis aliquid dandum est quandiu vixerint, vt post morté illorum finiantur eiusmodi alimenta. Porrò quod eiusmodi equites sint Religiosi satis constat ex his quæ diximus, & maximè quia certum est, quod nihil priuatim possidere posint, & si moriantur Religio bona eorum capit iure peculij, & plerique ex illis vocantur præceptores seu commendatarij, quos Innocentius & Hostiensis comparat institoribus, qui præponuntur negotiis dominicis; necnon visitatoribus seu vicariis, qui tantùm curare debent & visitare loca sibi commissa & commendata per maiorem magistrum, vnde præceptoris, vel commendatarij morte non vacant præceptoriæ, nec dicitur pastore viduata *Joannes monachus in cap. Cupientes de electione apud Bonifacium.*

IAC. FERRERIVS.

IN hoc Regno Franciæ, monachi professi, qui scilicet nihil priuatim possidere possunt, & vt doctores loquuntur, in particulari nihil habent, non possunt succedere ab intestato parentibus suis, vt hic fusè docuit Author noster, nec etiam monasterium in quod ingressi sunt. Pithou in consuetud. Treca. in Cápania art. 105. Charund. in consuet. Paris. art. 337. Imbertus in Enchiridio in verbo monasterium. *vbi scribit, quod fratres & sorores Religiosi, scilicet & Religiosæ, qui ingressi & ingressæ sunt Religionem, quam tertium diui Francisci ordinem vocamus, non contineri generali hac Regni Franciæ consuetudine, quia non excluduntur à successione parentum, nec à coniugio & matrimonio*, glossa in Clementina, cum ex eo de sentent. excom. & in Clem. prima de Religiosis domibus. Bart. in l. commodissimè de liberis & post. Baldus ad auth. Nisi Rogati C. ad Trebellia. Federicus de senis consil. 145. Ludouicus Rom. consil. 368. Chopinus de priuilegiis Rustico. lib. 3. part. 2. cap. 8. folio 203. & 204. *Eiusmodi Religiosi bona possident, emunt, vendunt & de his disponunt & succedunt parentibus suis, & iste ordo dicitur potius viuendi modus quàm regula monachalis, vt ait glossa* in d. Clementina *cum ex eo sunt qui putant hunc ordinem antiquatum fuisse Concilio Lateranensi, quo nouæ Religiones vetantur* cap. fin. de Religiosis domibus, vide Extrauagantem,

Nota quod conuersi & etiam oblati, qui non fecerunt professionem, non habētur pro monachis & eorum bona ad proximiores agnatos pertinent, vt docet Chop. de sacra.politia lib. 3.tit.5.n. 15.

Ioannes 22. de Religiosis domibus, quæ incipit Sancta Romana;*ita vt ex sententia illorum vera non sit glossa in dicta* Clem. cum ex eo, *quæ existimauit hunc ordinem aprobatum fuisse à Nicolao III. similiter conuersi non continentur nec comprehunduntur sub consuetudine hac Regni Franciæ,quia bona priuatim possident & de his disponere possunt.De his conuersis fusè in* cap. per exemptionem de priuilegiis apud Bonifacium in cap. non dubium de sententia excommunic. glossa. in can. quisquis 17.q.4.& in can.vt lex.27. q.1. & in can.duo sunt genera 12.qu.1.Et in Clem. 1. de senten.excom. Baldus ad l.placet C. de sacros.*Quomodo autem fiat conuersio docet Speculator in titu.de regularibus, vbi docet conuersum non esse monachum : in quibus verò distet & differat conuersus ab oblato vide Cardinalem* ad Clem. dudum §.verum de sepultur.& in Clem.1. §.1.de excessibus Prælato.*& quod sint oblatorum genera Ancharanus fusè docet* in Clem.1. de decimis & in cap. 2. de institut. & in cap. vidua de regular. Boër. quæst. 20. Capella Tholos. quæst 333. Pasquier des recherches de France lib. 3. cap.30. *Quòd pertinet ad conuersos & oblatos si vestem monachalem non assmpserint, imo vestem laïcalem retinuerint pro monachis non habentur.Quod si monachalem habitum assumpserint, & inter monachos venerint & suaque dedicauerint, pro monachis habentur*, Capella Tholos.qu.8.& q.333.Chop. de sacra polit.lib.3.cap.5.nu.14.n.15.*vbi docet conuersos seu oblatos qui sumpta regulari toga monasticum amplectun*

plectuntur institutum, per omnia exæquari cænobitis, ita vt nec legitimos relinquat hæredes, nec ab intestato succedere possint, & ita iudicatum refert Arresto parlam. Parisiensis Boërius quæst. 20. Porrò quod de monachis professis diximus vt ab intestato succedere non possint, consuetudine Regni Franciæ conforme est iuri antiquo Romanorum, quo Vestales Virgines nulli succedebant ab intestato, nec eis intestatis succedebat quisquam, quia earum bona in publicum redigebantur. Teste Gellio lib. 1. c. 12. *Porrò de militibus Rhodiis vide D. Bernardum* in sermo. Exhortat. *ad milites templi.* Vincentium in speculo lib. 27. c. 27. Polido. Virgil. lib. 7. Oldradum consil. 138. Antonin. 2. parte histor. tit. 15. cap. 20. *Et quod eiusmodi equites Rhodij nunc vocati militenses equites nullo modo succedant, nec in vsufructu, nec in proprietate*, vide Charund. in collect. Arrest. lib. 7. cap. 225. & D. Maynardum lib. 1. cap. 17. vide Pitheum in loco supra citato Charud. in consu. Paris. art. 337.

Vestales ab intestato non succedebant, nec eis succedebatur, sed bona in publicum redigebantur.

Milites Rhodij nunc Militenses equites.

Chopinus in consuetudines Parisienses lib. 2. tit. 5. *Scribit Equites Melitenses militiæ, nullo modo succedere nec in proprietate nec in vsufructu parentibus, & ita iudicatum refert Arresto Parisiensi 22. Decembris 1573. ita quoque iudicatũ fuit in Subalp. Taurin. Senatu, vt refert Octauianus Cacheranus decisio. Pedemont. 27. Quia isti equites religiosi sunt & Monastico voto adstricti.* Vienensis Synod. cap. quia contingit, §. pen. de religiosis domib. cap. canonica. de sententia Excommunicationis. *Imò eiusmodi Religiosi, vt nec alij in Francia non fiunt ha-*

biles ad ſuccedendum per Bullam Summi Pontificis, & eo iure vtimur. Porrò Sabaudiæ quoque conſtitutionibus omnes monachi incapaces ſunt ſucceſsionum ab inteſtato, & pro mortuis habentur, ita vt in computanda legitima liberorum pro mortuis habeantur, nec partem faciant, nec admittantur ad partem, C. Sebuſian. tit. 2. defin. 44. & tit. 3. defin. 2. & 27.

QVÆSTIO VII.

Quòd monachi tranſeant in poteſtatem Abbatis, & vtrum capite minuantur, & exeant è patris poteſtate (iunge quæ dixi ſup. quæſt. 4.) & de tribus votis, obedientia, caſtitate, & paupertate.

QVI vitam monaſticam profitentur, ſe omninò Deo dicant, & deuouent, atque ideò obedientiæ, caſtitatis, & paupertis votum emittunt: In tribus enim his votis, religionis perfectio conſiſtit. *D. Thomas in* 2. 2. *q.* 186. Sanè omnium votorum illud præſtantiſſimum eſt, quod nos Deo dedicamus. Hinc Origenes de Nazareis loquens *homilia* 24. ita ſcribit; *Alij vitulos, aut arietes, aut alia huiuſmodi rationis expertia, vota offerunt Deo: Ille verò qui appellatur Nazareus ſeipſum deuouet Deo, hoc eſt enim votum Nazarei quod eſt ſupra omne votum: Nam filium offerre, aut filiam, aut pecus, aut prædium, hæc totum extra nos eſt:*

De Nazareis Numero. cap. 6. Sigonius. de repu. Hebreo. lib. 5. cap. 8.

At

At semetipsum Deo offerre, hoc est perfectius omnibus votis. Et paulo pòst, *qui in castitate viuit, corpus suum vouet Deo: obedientia verò monachus se Deo deuouet, dum omnem voluntatem abiicit, & in manibus Abbatis & superioris eam deponit:* Inde monachi dicuntur transire in alterius potestatem, scilicet Abbatis, *C. luminosò c. Abbates*, 18. *q.* 2. Et ideò monachi serui dicuntur, non quidem pœnæ, vel hominis, sed Dei. Inde Beatus Hilarion moriturus *apud D. Hieronym. in vita Hilarionis, Egredere*, ait, *anima mea: quid dubitas? septuaginta prope annis seruiui Christo, & mortem times?* Hinc quæritur an filius è patris sacris & potestate liberetur per ingressum in monasterium; Sanè si consensu patris monasterium ingrediatur, proculdubiò è patris potestate eximitur: Quòd si inscio patre ingrediatur, distinguendum est ex sententia Interpretum. Nam si impubes sit, pater eum reuocare potest è monasterio, patriam enim potestatem retinet. *C. puella* 20. *quæst.* 2. *cap. illud autem statuendum*, 20. *quæst. prima c. præsens* 20. *quæst.* 3. *cap.* 2. *de Regularib. lib.* 6. Si verò pubes sit, pater eum reuocare non potest; liberatur enim patria potestate, *paragrapho sancimus, de Monachis c. fin.* 19. *quæst.* 3. *gloss. in Can.* 1. 20. *quæst.* 2. *Innocentius in cap. scripturæ de voto, & in cap. indecorum, de ætate & qualitate, gloss. in l. si ex causa in §. Pomponius de Minoribus:* Ideò non possunt parentes liberos exhæredare, quod in monasterium ingressi sunt, imò per ingressum in monasterium præce-

dens ingratitudo tollitur, *dict.cap.fin.* 19. *quæst.* 3. *Benedict. in verbo, in eodem Testamento, in* 2. *num.* 37. *Didacus ad cap. Raynutius in princip. num.* 20. *de Testamentis, l. Deo nobis, C. de Episcop. & Clericis.* Quod ex variis sanctorum patrum locis confirmari potest. *D. Basilius epistola ad Chilonem, Idem D. Basilius in libro Regularum fusius disputatarum Responsione* 32. *& in tractat. de Constitutio. monachorum, cap.* 21. *D. Hieronym. ad Fabiolam, & in vita sancti Malchi.* Porrò quamuis filius per ingressum in Religionem exeat è potestate patris, tamen iura sui hæredis retinet, & vt loquuntur Interpretes nostri, Iura suitatis. Ita vt tanquam sui succedant suis parentibus, vt dixi sup. *in quæstio* 4. *ad finem, per textum in l. Deo nobis. § hoc autem C. de Episcopis & Clericis. Tiraquellus de retract. consangui. §.* 1. *gloss.* 8. *n.* 19. Et idem de Monachis dicere possumus, quod de Episcopis & aliis, quos dignitas à patria potestate liberat, de quibus in Nouella Iustiniani 81. Nam licet patria potestate liberentur, tamen id fit sine capitis diminutione, quia non desinunt esse in familia, sicut illi qui morte patris sui Iuris fiunt *l.* 3. §. *vlt. ff. ad Macedonianum.* Aliud erat in eis qui emancipatione sui Iuris fiebant: illi enim capite minuebantur, qui in imaginariam seruitutis formam redigebantur. *l. liberos de capite minutis.* Et ideò emancipati Agnati esse desinunt. Errant itaque illi, qui existimant Monachismum esse capitis diminutionem, sequuti opinionem Accursij; Quã

opi

opinionem refellit Cuiacius *ad Nouellam 5. de Monachis*, his verbis, *Equidem puto monachiſmum non eſſe capitis diminutionem, quia nec Ciuitatem, nec libertatem, nec familiam admittit. Non enim* (inquit) *omnis ſtatus mutatio capitis minutio eſt.* Itaque manumiſſio non eſt capitis minutio, Senatus motio non eſt capitis minutio, Monachiſmus item non eſt capitis minutio. Nam & ius legitimarum hæreditatum monachi habent dicta *l. Deo nobis, & ante Nouellam Iuſtiniani* 5. habuerunt bona propria & Teſtamenti factionem. *l. generali, C. de ſacroſan.* quaſi Ciues, & irritum Teſtamentum non fit monachiſmo, ex dicta *Nouella* 5. quod tamen conſtat irritum fieri capitis diminutione etiam minima.

Hactenus de obedientiæ voto. Nunc agamus breuiter de voto caſtitatis & continentiæ. Continentia adeò annexa eſt ordini monaſtico, vt non liceat illis qui ſolenne caſtitatis votum emiſerunt nubere: *can. 1. cum ſequent. 27. quæſt. 1. cap. puellæ*, 20. *q.* 2. *D. Baſilius ad Amphilochum. Euſebius Cæſarienſis lib.* 1. *demonſtr. Euangel. Leo* I. *Epiſtola* 92. *Ad Ruſticum Narbonenſ. Epiſcop. D. Gregorius lib.* 8. *Regiſtr. epiſt.* 21. & 22. ad Leonem Catinenſem Epiſcopum iraſcitur grauiter, quod in Ætna monte monachi mulieres ſibi ſociare eiſque iungi nefariè auderent: Extant in eam ſententiam varia Concilia, *Synod. Carthed. c.* 16. *Syno. ſext. in Trullo. cap.* 44. *Vide epiſtolam Beati Ephrem*, cuius ſcripta poſt lectionem ſacrarum ſcriptura-

Votũ Caſtitatis. Annexũ eſt ordini Monaſtico, & vtrum ſiue per illo voto poſſit R. Pontifex diſpenſare, & explicatur cap. cum ad monaſterium, de ſtatu Monachorũ.

rum in Ecclesia olim recitabantur, ad quendam Monachum. Adeò autem Monachismo annexa est castitas, vt quamuis in Ecclesia Orientali mulierum mariti à sacerdotio non reiicerentur: Monachos tamen in vtraque Ecclesia Orientali & Occidētali nunquam nisi Cœlibes legimus. Quare eripiendus est error illorum, qui ex Athanasio *in epistola ad Dracontium*, & ex D. *Augustino de hæresibus cap.* 40. Existimant monachis licuisse vxores habere: Hæc sunt verba Athanasij. *Multi quoque ex Episcopis matrimonia non inierunt, Monachi contra Parentes liberorum facti sunt*, & quæ sequuntur. Hæc verò sunt verba D. Augustini Apostolici. *Qui se isto nomine arrogantissimè vocauerant, eo quòd in suam communionem non reciperent vtentes coniugibus & res proprias possidentes, quales habet Catholica Ecclesia, & monachos & Clericos.* Sed sanè Athanasius & D. Augustinus variis in locis scripserunt Monachis & sacris Virginibus connubia vetita fuisse, locus verò ille Athanasij, quem suprà citauimus intelligi debet de facto, quasi velit Athanasius dicere, Monachos contra ius & constitutiones Canonicas, liberorum parentes factos fuisse: Non enim probat Athanasius, monachos liberorum parentes. Prætereà obseruandum est, Athanasium non dicere Monachos matrimonium contraxisse, sed parentes liberorum extitisse, quod etiam fit sine matrimonio, & ex illegitima coniunctione. D. verò Augustinus in dicto loco, in illa

clau

Quamuis in Ecclesia Orientali mulierū mariti non excluderentur à Sacerdotio: tamen Monachi in Ecclesia vtraque & Orientali & Occidentali non poterant esse coniugati. vid. infr. qu. 8.

clausula, *Quales habet Catholica Ecclesia & monachos & Clericos plurimos* ad proxima verba hoc referri debet *Res proprias possidentes.* Tunc enim monachi res proprias possidebant, ac de his testabantur *l. generali C. de sacrosanct.* Item respondere possumus D. Augustinum in loco suprà à me adducto, loqui de Clericis qui in minoribus ordinibus constituti erant, & de monachis quibusdam solitariis non ordinatis, nec professis.

Sed quæritur, an summus Pontifex, in voto continentiæ veniam facere seu dispensare possit. Plerique existimant non posse summum Pontificem dispensationem concedere super continentiæ voto. *D. Thomas in 2. 2. quæst.* 88. *gloss. in Can. sunt quidam 25. quæst.* 1. *De Turre-Cremata in libello septuaginta trium quæst. Syluester in summa, in verbo, votum, cap. cùm ad monasterium de statu monach.* Ibi nec possit Rom. Pontifex, contra eam licentiam indulgere: Contrarium tamen verius est, vt liceat Rom. Pontifici ob publicam vtilitatem dispensare super voto castitatis à Monacho emisso, puta ob pacem conseruandam, vel ob religionem propagandam. *gloss. & Panormit. in dicto cap. cùm ad monasterium, Ioannes Andreas ad Regulam Semel, de reg. Iur.* Quod variis exemplis illustrari potest, imprimis de Raymero Aragonum Regis filio monacho sancti Pontij Tomeriarum in gallia Narbonensi, cuius mentionem facit Francisc. Tarapha, in historia Hispanica: secundò men-

tionem facit Constantiæ Deo iam diu dicatæ, & dispensatæ. *Volaterranus Platina in Celestino* 3. Tertiò mentionem facit de Casimiro Poloniæ Rege, Munsterus in Cosmographia. Nec obstat dictum *c.cū ad Monasterium de statu monacho.* Quia verba illius capitis *non potest*, interpretanda sunt, Non consueuit, *argu.capitis literas de Restitu.spoliato.* vel hæc verba *non potest* interpretanda sunt, *non facilè potest* sine magna causa.

Nunc de tertio paupertatis voto, de quo etiam dicam in quæstione sequenti certum est, Monachos dum profitentur vouere, non solùm castitatem, sed & paupertatem: solebant enim veteres Monachi, vt scribit Philo Iudæus, de quo Eusebius, *hist. Eccles.lib.2. cap.* 15. *&* 16. facultates & bona relinquere liberis agnatis, & parentibus, vltro eis possessionibus cedendo. Nec refragatur, quod Deuteronomij cap.15. scriptum est. Egenus & mendicus non erit inter vos; quo argumento hæretici reprehendunt piam religiosorum mendicitatem, idq; malè: nam imprimis, vt Thomas Valdensis lib. 4. de antiquæ fidei doctrina, tomo 2. verba illa Deuter. non prohibitionem, sed promissionem notant, quia his verbis Deus non prohibet mendicitatem, sed pollicetur Iudæis, si legem impleuerint inter eos, nullum egenum & mendicum futurum; quam interpretationem verba sequentia illius cap. Deuteron. confirmant. Deinde ex sententia *D. Thomæ in* 2. 2.

An professio mēdicitatis, & paupertatis iusta & pia sit inter Christianos: explicatur c.15.

quæst.

quæst. 187. *art.* 5. illis verbis non vetatur pia & iusta mendicatio, sed prohibentur diuites, ne sint diuitiarum suarum tenaces, vt ob eam causam egeni fiant inter eos, & mendicare cogantur. Piè ergo, qui Religionem profitebantur, renunciabant facultatibus, ac bonis cedebant. Quòd si de bonis suis minimè disposuissent profitendo illorum bona monasterio acquirebantur, *c. quia ingredientibus* 19. *quæst.* 3. *Auth. ingressi, C. de sacrosanctis*, quod tamen generali Galliæ consuetudine abrogatum esse, docui *quæst.* 6.

Deutero. Non erit inter vos egenus & mẽdicus.
Qui profitebãtur religionẽ, bonis renũciabãt in gratiã parãtũ, inf. q. 8.

IAC. FERRERIVS.

Licèt filius per ingressum in Religionem exeat è potestate patris, Naturalia tamen iura non dissoluuntur, & ideò si pater in tanta esset penuria & egestate & calamitate, vt sine filij industria & opera sibi consulere non posset, decisum sit à Theologis, filium religiosum etiam professum, ad tempus posse exire de monasterio, ad subleuandam patris necessitatem, vt voluit D. Thomas & Antoninus in summa, tertia parte, tit. 16. cap. 2. Fusè Alzorius in libro Institutionum moralium parte 2. c. 3. versiculo quartò quæritur, & versiculo quintò quæritur, & sequentibus. Vide quæ scripta sunt ad quæstio. 4. suprà.

Certum est, quòd Summus Pontifex potest dispensare vt monachus exeat è monasterio, & vxorem ducat, ob ma-

guam, & urgentem causam. D. Thomas in 4. sentent. dist. 34. quæst. 1. art. 4. Angel. de Claua. in summa in verbo, matrimonium impedimento 18. Ancharan. consil. 339. Menochius de arb. Iud. casu 421. lib. 2. *Et iusta causa: creditur cùm pro alicuius regni conseruatione dispensatur monachus, vt euenit in Raymiro Rege Aragoniæ, de quo Ancharanus* in dicto consil. 339. Volaterranus lib. 2. Geographiæ cap. vlt. *scribit etiam Arnaldus Albertinus*, de agnoscendis assertionibus Catholicis quæst. 23. *Alexandrum sextum Romanum Pontificem dispensasse cum Cæsare Diacono Cardinali, vt uxorem duceret filiam Ducis Valentiniani Galli*. Chopin. de sacra polit. lib. 2. tit. 3. num. 22.

De explicatione Capituli, Cùm ad monasterium, *an possit Romanus Pontifex dispensare super voto continentiæ & paupertatis, vide Didacum* de sponsalib. parte 2. cap. 6. §. 9. & ad cap. quamuis de pactis, in prima parte §. 3. n. 1. & 2. & 4. Anastasium ad tit. de voto.

QVÆSTIO VIII.

An qui ingreditur monasterium, possit bona aliqua retinere & pacisci cùm superiore suo, vt sibi bona quædam retinere liceat.

Potest Abbas cō niuentib. oculis per mittere monachus

QVÆRITVR an ille, qui monasterium ingreditur, possit aliqua bona retinere, & si retineat, ingressio nihilominus efficax sit. Certum est profitentem Religionem bona retinere non posse, *cap. 2. §. qui*

§. qui peculium. cap. cum ad monasterium de statu monachorum. Boërius quæstio. 20. Abbas tamen sine pactione potest conniuentibus oculis permittere monacho bonorum quorundam retentionem quasi peculij administrationem, quam ei cum voluerit adimere potest, vt de peculio seruorum, quod à dominis conceditur, scribunt Iurisconsulti nostri. At si per modum pactionis id fiat, cum monachus profitetur, eiusmodi pactio non valet; sed quæritur an professio ita facta vt monachus bona retinere possit, vel partem, efficax sit. Certum est professionem nihilominus valere & ratam haberi, *gloss. in can. solet 32. qu. 2. & ibi fusè Archidiachonus glos. in §. illud de monachis in Nou. glos. & Bald. in l. si pater de adoptio. glos. in can. de viduis 27. qu. 1. & in cap. insinuante qui Clerici vel vouentes. Innoc. in cap. 1. de conditio. apposi. Bald. in l. si quis ita hæres de hæred. instit. argumento illius legib.* Vbi institutio hæredis excepto fundo vtilis est, quamuis exceptio nullius sit momenti: quia contra naturam iuris est, quod non patitur, vt quis pro parte testatus decedat. Verùm glossa *in l. per seruum, §. primo de vsu & habit. cap. 2. de statu monach.* Existimauit professionem nullam esse, tum quod ea conditio sit contra substantiam professionis, tum etiam, quod in matrimonio conditio contra substantiam matrimonij ipsum impediat. *cap. fin. de condit. apposit. l. cum precario ff. de precario.* Idem ergo dicendum in matrimonio spirituali, cum proprie-

bonorum retentionem tanquam peculij administrationem, sed non potest pacisci cum monacho profitente, ut sibi liceat bona vel partem retinere

An professio nulla sit, si conuenerit in ea, ut monachus bona, vel partem retinere possit.

tatis retentio ſit contra ſubſtantiam profeſſionis *dicto.cap. cum ad monaſterium.* Sunt qui in hac quæſtione diſtinguendum eſſe exiſtiment, An profeſſio concepta ſit ſub conditione, ſi monachus retinere poſsit bona vel partem, vt hoc caſu nullius ſit momenti: An ſi ſub modo concepta ſit, vt modus inutilis ſit, profeſsio verò efficax ſit, puta ſi monachus profeſsionem emittat, vt ei liceat bona retinere, ſimilem diſtinctionem ſequitur *gl. cùm donationis, C. de tranſactio* huicque diſtinctioni conueniunt verba Sum. Pontif. *in d.c. vlt. de cond. appoſi. & in cap. inſinuante qui Clerici vel vouentib.* Ego verò indiſtinctè, ſiue ſub cōditione, ſiue ſub modo, ſiue in ipſo actu, ſiue ex interuallo quis bona reſeruet, exiſtimo eiuſmodi retentionē nullam eſſe, profeſſionem tamen efficacem eſſe, *dict. c. inſinuante:* hanc opinionē tuetur *Canon 6. Conſtantin. Syn. apud Balſam. fol. 288. & 289. apud Photium*, cuius hæc ſunt verba. *Si quis deprehenſus fuerit profeſſionem aliquā, quæ monaſterio nō adſcripta fuerit ſibi priuatim attribuere, & acquirendarū poſſeſſionum cupiditati ſeruire, ea quidē ab Epiſcopo ſeu præfecto recipiatur, & in multorū præſentia vendita pauperibus & mendicis diſtribuatur: Eum autem qui eam poſſeſſionem vt olim Ananias ſurripere meditatus eſt, conuenienti pœna caſtigandum eſſe ſancta Synodus ſtatuit.*

Profeſſio ſiue cōditionalis, ſiue ſub modo efficax eſt, liceat qui profitetur reſeruet ſibi bona: ita tamē, vt reſeruatio nullius ſit momenti.

Conditio cōtr.: ſub ſt.... in matrimo-

Ex quibus verbis conſtat irritam non fieri profeſſionem. Præterea valet argumentum de matrimonio ad monachatum. *argu. capitis tuæ de ſponſal.*

&

& *cap.2 de transl.Episcop.* Atque in matrimonio receptum est, vt quamuis pactio contra substantiam matrimonij illud reddat nullum: tamen pactio vel conditio turpis aut impossibilis nullomodo officit matrimonio *de cap. vlt. de cond. appo.* Ergo nec professioni in nostra quæstione bonorum retentio nocere debet, quamuis impossibilis sit *cap. cum ad monasterium de statu monacho.* Quia hæc retentio non est contra substantiam monachatus, *Ioan. Andre. in d. cap. vlt. de condit. appo. Bald. in cap. Cumana de Electio. Castrensis consil.* 305. Neque enim, vt ait Ioan. Andre. Abdicatio bonorum ab initio erat de substantia professionis, quamuis Antiquiores monachi, vt scripsi *in quæst. 7. ex Philon.* solerent bona parentibus & agnatis relinquere, vltro eis possessione cedendo. Verùm postea ex constitutionibus & Politia Ecclesiæ, bonorum abdicatio necessaria fuit, vbi antea erat spotanea & voluntaria; quod & D. Hironi. indicat in libro de viribus illustr. in Philone, his verbis *Ex quo apparet talem primo Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur & cupiant, vt nihil cuiusque sit proprium.* Votum verò abdicationis bonorum, nonnulli D. Basilio adscribunt, qui circa annũ Dominicæ salutis floruit 383. alij Vrbano, qui centum quadraginta annis Basilium antecessit, vt docet *Polido. Virgil. lib. 7. cap. 2.* Itaque monachi ab initio proprium habebant: eratque ipsum de substantia monachatus obedientia & Virginitas; ideo-

Pactio contra substantiam matrimonij reddit illud nullum, non conditio turpis vel impossibilis explicatur c. vlt. de cond. appositis.

Abdicatio bonorum non est de substantia monachatus.

Ab initio monachi bona retinebãt, & proprium habebant, licèt vltrò solerent bona relinquere parentib. vt docui sup. q. 1.

Vita monastica ab initio sola virginitate constabat, D. Basilius adiecit

bonorum abdicationem. que D. Basilius in hæc verba scribit *Dominus salutis nostræ curam gerens, in duo vitæ genera diuisit homines. Virginitatis nempe & coniugij.* Idem quoque D. Athanasius his verbis, *cùm enim ait, duo sint vitæ genera mediocre vnum & humanæ vitæ accommodatum, quod est in matrimonio: alterum Angelicum & Apostolicum, atque incomparabile, quod est Virginitatis & monasticæ vitæ:* ex quibus locis constat ab initio monasticam vitam sola Virginitate constare: nec his obstat textus in *d. l. per seruum §. vlt. cum l. sequenti de vsu & habit.* quia vsus est de substantia, & essentia vsufructus, quem si pactione tollis, corrumpis naturam & ius vsufructus, vt ibi fusè docet Albericus. Eodem modo respondemus legi cum precario: Nam conuentio vt ibi scribit Iurisconsultus est contra naturam precarij, de hac quæstione vide Didacum *de Testam. cap. 2. & de sponsalibus parte 2. cap. 3. §. 1. n. 8. Rebuff. de regia ad prælatur. nominatio. in §. monasteriis in verbo Religiosi.*

QVÆSTIO IX.

Monachus qui professionem fecit in certo monasterio, & bona vel partem donauerit in fauorem illius monasterij, si ad aliud postea monasterium transeat, an eius bona ei restituenda sint, vt secundo monasterio applicentur.

IN hac quæstione differentia est constituenda inter nouitios & professos monachos. Nouitij

uitij propriè non sunt monachi, vt sup. docui *qu. 5.* Et ideò si is, qui ingressus est monasterium intra tempus professionis, vel ante professionem, egrediatur è monasterio, recuperat omnia bona quæ monasterio donauit, quia resoluta Religione, quo ad personam censetur, & resoluta quo ad bona vt scribunt *Interpretes in capit. quod à te de Clericis coniugatis. Decius ad auth. ingressi nu. 4. cap. sacrosanctis. Caldericus in consilio. 27. tit. de Regular. Ancharanus consilio 69. n. 8.* imò statuit sacrosanctum consilium Tridentinum *sessio. 25. cap. 16.* quod si quis ingrediendo Religionem donauit alteri bona sua, & deinde intra annum probationis reuertatur ad sæculum, illa donatio resoluatur, & bona sunt ipsi donanti restituenda; *glossa in cap. quod à te per illum textum de Clero. coniug.* Sanè si post emissam professionem monachus exierit è monasterio propria authoritate, vel vt ad sæcellum redeat, vel vt ad aliud monasterium transeat, bona quæ primo monasterio donauit, non repetit, quia donatio perfecta ex iusta & honesta causa non reuocatur. *Iustinianus in Nouella. 5. de monachis Cap. 4. & cap. 6. l. qui sua monasteria 39. quæ est Græca constitutio. C. de Episcop. & Clericis. idem Iustinianus in Nouella 123. de sanctissimis Episcopis cap. 42. Constantin. Harmenopul. lib. 5. tit. 4. in fi.* Quòd si ad aliud monasteriũ cum authoritate superioris, vel Summi Pontificis, monachus transferatur, ob iustã causam, & sine culpa monachi, sunt qui putant bona pri-

mo monasterio acquisita transmitti ad secundum monasterium *Archidiac.in can.1.17. quæst. 4. Hostiensis, Ioan.Andr.Abbas, & alij in dicto cap.quod à te.can.si quis rapuerit 27.qu.1.Calderinus in consil.27.* Quòd si ob culpam monachi translatio fiat in aliud monasterium, hoc casu quidam existimât bona non transferri ad secundum monasterium, in quod monachus ob culpam suam translatus est, sed ex fructibus bonorum ipsius translati, acquisitorum primo monasterio, concedendum secundo monasterio, quantum sufficere possit pro victu ipsius Religiosi, ne illi monasterio onerosius sit. *can.de lapsis 16. qu.6.glossa in can. si quis rapuerit 27. qu.1. Hostiensis Ioan. Andr. & alij in d. cap.quod à te.* Ego verò existimo ex sententia Iustiniani & aliorum sine vlla distinctione bona acquisita primo monasterio à monacho per eius professionem, ita primo monasterio acquiri, vt eorũ proprietas ad aliud monasteriũ, in quod se monachus transtulit non pertineat. *Hostiens. in summ. tit. de Cleric. coniug. §.fi.Immola in dicto cap. quod à te, Speculator tit. de statu monacho. ∫.1. vers. sexto.* Sanè si monachus translatus esset ad aliud monasterium, cum authoritate superioris, vel vt ibi pœnitentiam agat, vel aliam ob causam, existimarem à monasterio primo ex fructibus bonorum aliquid alimentorum nomine dandum esse pro victu monachi, ne illi monasterio in quod translatus est onerosus sit. *Vide Didacum c.primum nu.19. de Testamentis vide Doctor. ad Nauarr. de*

Regula

Regularibus comentario 4. incipiente circa verò tertium mirabile. Sanè si monachus restitueretur aduersus professionem, tanquam nullam & ante tempus factam secundum constitutionem concilij Tridentini, *in loco sup. citato & ordinationem Blesensem Regis Franciæ,* bona monacho qui è monasterio egreditur restituenda essent, imo hoc casu donatio facta in fauorem monasterij à monacho, qui ante decimum sextum annum professus est, nulla est, vt constat *articulo 28. ordinationis Regiæ Blesensis.*

IAC. FERRERIVS.

Vide Cassianum lib. 4. Institut. cap. 39. & 40. Alzorium moral. Instit. lib. 12. cap. 14. & 15.

Vide Cuiacium ad l. sancimus C. de donationibus in posthu. Capella Tholosa. qu. 39

QVÆSTIO X.

Vtrum monachus factus Episcopus, sit immunis ab oneribus Religionis: & vtrum bona quæsita post obtentam Dignitatem, acquirantur monasterio, an Ecclesiæ suæ: an verò propinquioribus, & vtrum in fauorem illorum possit Episcopus disponere.

MONACHVS, qui creatus & electus est postea Episcopus, non liberatur à tribus votis substantialibus, quæ solent mona-

chi emittere, de quibus ſuprà dixi, nec à delatione habitus monachalis, vt quidam exiſtimant, *cap. Clerici, de vita & honeſtate Cleric.* Vbi ſtatuitur monachum Epiſcopum creatum, debere deferre habitum monachalem, *gloſſa in Can. noua. 16. quæſt. 7. & in Can. de monachis in primo. 16. quæſt. 1. Iaſon in auth. ingreſſi, C. de ſacroſan.* & exiſtimant illi Epiſcopum excommunicatum eſſe, qui habitum monachalem dimittit, & exteriorem tunicam Epiſcopalem aſſumit; quòd tamen falſum eſſe multi exiſtimant: Non eſt enim per aliquem canonem excommunicatio indicta monacho, qui factus Epiſcopus, dimiſſo habitu monachali, aſſumit albam illam veſtem, quæ ab Epiſcopis exterius defertur. Sanè ab his quæ ſubſtantialia vota ſunt, nō eſt exéptus monachus per dignitatem Epiſcopalem, licèt à prohibitione carnium, à iuriſdictione Abbatis, & ab aliis ſtatutis ipſius Religionis liber ſit, vt docet *gloſſa in dicto can. de monachis, & in Can. primo. 18. quæſt. 1. Cardinalis in Clementina 2. de Cenſibus. Didacus ad cap. 2. de Teſtam. n. 18. in capitularibus Caroli Magni lib. 1. cap. 27.* hæc lex ſcripta eſt, *Monachus ſi ad Clericatum prouehatur, propoſitum monachicæ profeſſionis non amittat. Sidonius* Apollinaris *lib. 9. epiſt. 3. Nibil,* inquit, *ab Abbate mutatus per Sacerdotem, quippe cùm nouæ dignitatis obtentu rigorem veteris diſciplinæ non relaxauerit:* Sed quæritur, ſi poſt adeptam dignitatem, monachus aliquid acquiſierit, an de bonis quæſitis diſponere poſſit: & ſi non diſpo

diſpo

disposuerit,an pertineant ad Monasterium, an verò ad Ecclesiam Cathedralem, an verò ad proximiores cognatos vel agnatos. Sunt qui putant monachum testari non posse, cùm id repugnet paupertatis voto, à quo illi existimant, Episcopum non esse liberum. *Baldus, Castrensis, & alij in authent. licentiam, C. de Episcopis. Iason ad dictam auth. ingressi.* Itaque in hac quæstione putant illi monachum, qui à monasterio ad Episcopalem dignitatem transit, bona ante transitum acquisita ad monasterium pertinere: illa verò, quæ posteaquam factus est Episcopus habuit, vel etiam ex industria sua acquisiuit ad Episcopalem Ecclesiam pertinere *c. statutum*, 18. *qu.* 1. *Interpretes ad cap.* 1. *de Testamentis apud Gregorium. Imbertus in Enchirid. in verbo, Sacerdotium*, Existimat, quòd si Episcopi ante adeptam dignitatem erant monachi, & professi, eorum mobilia in ipsorum parentes, si pauperes sint, debent partim distribui, partim in Templorum, quibus præfuerunt instaurationem, vt iudicio parlamenti Parisiensis constitutum fuit: iudicauit enim Parlamentum Parisiense bona defuncti Magistri Dorgis quondam monachi, ordinis Beati Francisci; & postea Episcopi Ebronensis, diuidenda esse in eum quem dixi modum: Sed quod ad immobilia pertinet, existimat Imbertus ad monasterium pertinere debere: *Vide quæ scripta sunt à Petro Biat. ad consuetud. Pictau. tit.* des successio ns, *cap.* 222. *Papo. in collectio. Arrestorum lib.* 21.

tit:8. Arresto 5. Et ita iudicatum fuit Arresto Parlamenti Tholosani in successione Dom. de Beras, qui in hoc Parlamento Tholosano quondam Senator fuit, & antea monachus Sancti Antonini: Nam Parlamentum Tholosanum adiudicauit partem successionis monasterio sancti Antonini, partem pauperibus Hospitalis Tholosani, partem ad instaurandas Ecclesias, in quibus beneficia obtinuerat.

IAC. FERRERIVS.

M*Onachus qui creatus est Episcopus, liberatur à iurisdictione Abbatis, vt filiusfamilias liberatur à patris potestate per Episcopalem dignitatem. Quod* D. Thomas in secunda secundæ quæst. 185. art. 8. ita explicat. *Non est,* inquit, *monachus factus Episcopus omninò exemptus à voto obedientiæ Abbatis, quia illi adhuc subiectus est, sed quia Abbatem non habet cui obediat, eum liberum esse dicimus à iurisdictione Abbatis, sed tamen D. Thomas existimat monachum Episcopum subditum esse omnibus Religionis regulis, & statutis, quæ officium Episcopale non impediunt, à reliquis verò eximi.*

Robertus Rerum iudicatarum lib. 4. cap. 3. *refert Arresto Parlamenti Parisiensis, bona defuncti Episcopi quondam monachi adiudicata fuisse propinquis & agnatis proximis ab intestato succedentibus.* Vide. Charund. ad consuetud. Paris. art. 336. & 337.

QVÆSTIO XI.

An vsusfructus alicui relictus finiatur, si fructuarius ingrediatur Monasterium: & quid si pater, qui iure patriæ potestatis habet vsumfructum in bonis filij, an illum amittant per ingressum in monasterium.

IN hac quæstione si ius ciuile & canonicum spectes & sententiam interpretum: certum est per ingressum in monasterium vsumfructum non finiri, & vsumfructum ad monasterium pertinere: *Guido Papæ quæstio. 477. & quæstio. 595. Didacus fusè ad cap. 2. de testam Arrius Pinellus ad l. 1. C. de bonis quæ liberis. in prima parte num. 47. Glossa in auth. Idem est, C. eodem titulo. Speculator de statu monachorum, vers. 47. Quamuis enim vsusfructus finiatur capitis diminutione. l. 1. quibus modis vsusfruct. amittatur.* Tamen is qui monasterium ingreditur, non censetur capite diminutus, vt docui suprà *quæstione quarta, & quæstione septima. Azo in summa quibus modis vsusfructus amittatur.* Et hoc habet locum etiam in monasteriis, quibus nec priuatim, nec communiter aliquid possidere permissum est, vt sunt Mendicantes: nam quamuis illi nihil possidere possint: id tamen intelligendum est, vt tenere & possidere possint. Cæterùm vendi possunt bona & vsusfructus, vt pecunia ad

constructionem, instaurationem, & reparationem, cæteróſque vſus neceſſarios, vel in alimoniam monachorum impendatur, vt ſuprà docui. Eadem ratione dicere poſſumus, Patrem qui vſumfructum habet in bonis filij aduentitij, non amittere vſumfructum, ſi ingrediatur monaſterium, ſed ad monaſterium pertinere, quamdiu pater vixerit, *gloſſ. in authent. idem eſt, Cod. de bonis, quæ. & ibidem Baldus, Caſtrenſis & alij. Decius in c. in præſentia, n. 66. de probationib.* Alij contra exiſtimant per ingreſſum in monaſterium, patrem amittere vſumfructum, quem habet in bonis filij iure patriæ poteſtatis. *Iaſon & alij in auth. ingreſſi, C. de ſacroſan. Salicetus, Cinus & Alberic. ad dict. auth. idem eſt. Hippolitus ſingulari 668.* Rationem eius rei reddunt, quia per ingreſſum in Religionem pater amittit patriam poteſtatem, quam habet in liberos, *gloſſa in l. ſi ex cauſa §. Papinianus, de Minoribus. glo. in cap. primo* 20. *quæſt.* 2. *Innocent. in cap. ſcripturæ, de voto. Archidiaco. in cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 2. *Boërius quæſtio* 121. *num.* 11. & 12. Quam ob cauſam Bartolus in dicta *authen. idem eſt.* exiſtimauit dimidiá vſusfructus partem ad monaſterium pertinere, alteram verò dimidiam ad filium *argumento l. cum oportet, §. cùm autem. C. de bonis quæ lib.* Sed hæc omnia apud Gallos non obſeruantur, quia vt ſupra dixi *auth. ingreſſi.* non obſeruatur. Nam ſi quis ingrediatur monaſterium, & profeſſionem faciat, non cenſetur dedicaſſe bona vel vſumfructum quem

habet

habet monasterio, sed bona ad proximiores deferuntur. Et ideò vsusfructus non transit ad monasterium; Sed tamen dicendum non est vsumfructum finiri per ingressum in Religionem, & ad proprietatem recurrere statim: Nam licet non transeat ad monasterium, tamen quandiu viuit monachus, hæres illius vtitur & fruitur, per textum *in l. vxori vsumfructum villæ 35. de vsufructu legato.* Itaque vt post mortem monachi fructuarij cõsolidatur vsusfructus cum proprietate non antea *l. cum pater §. hæreditatem, de legatis 2. l. Statius Florus ʃ. Cornelio Fœlici, de iure fisci, l. sed si mors de donat. inter virum ex parte ʃ. in insulam, de verbo. oblig.*

IAC. FERRERIVS.

ITa refert iudicatum fuisse Arresto Parla. Parisien. Charundas lib. 9. cap. 29.

QVÆSTIO XII.

De eremitis, & vtrum testari & disponere possint de bonis suis.

DE eremitis Boërius tractatum integrum fecit: ex quo desumpta sunt hæc quæ sequuntur axiomata. Imprimis certum est antiquos veneratos fuisse Eremitas Ἀσκητὰς, qui in ἀσκητηρίοις se recipiebant, & locis desertis, quos ideò

Eremitas & Anachoretas vocabant, quales definit Gregorius Nazianzenus in monodia Sancti Basilij. Hi propriè monachi non sunt, quia professi non sunt tria monachorum vota, nec sunt sub aliqua constituti Regula: *Baldus in authentica si qua mulier, C. de sacrosanctis Ecclesiis. Ioannes De Turre-Cremata in can. qui verè 16. quæst. 1.* Et ideò testari possunt de bonis suis, *glossa in cap. ex parte, de conuersione coniugator. Bald. cons. 120. vol. 2.* Ideoque D. Paulus primus eremita vestem suam Dalmaticam reliquit Anastasio Alexandriæ Episcopo, & tunicam D. Antonio. *can. perlatum, §. è contra Paulus 19. qu. 3.* Ergo Eremitæ si nullam Religionẽ professi sunt, non sunt propriè monachi, & disponere possũt de bonis suis. Imò nec sunt personæ Ecclesiasticæ, nec gaudent aliquo priuilegio Clericali, nisi sint Clerici vel professi in aliqua Religione approbatã *can. si quis suadẽte 17. q. 4.* quia sicut laïci nati sunt, ita laïci perseuerant sub iurisdictione principis, vt docet Boërius in d. tractatu *de Eremitis.* Adde quòd Eremitæ suis bonis & facultatibus minimè cedunt, vt monachi faciunt, *can. placuit 16. qu. 1.* ita vt monacho non liceat ad Eremiticam vitam transire sine superioris licentia & venia; & contra liceat Eremitæ monachi professionẽ facere, & monasterium ingredi. Ergo Eremita si Sacerdos non est, vel sacris initiatus, vel sub approbata Regula, inter personas Ecclesiasticas non habetur, & manet sub iurisdictione laïcorum ma-

gistra

gistratuum: ideoque damnatus fuit à Senatu Tholosano famosus latro licet Eremita, vt refert ibidem Boërius ex Aufrerio ad Clementinam primam *de officio ordinarij*.

IAC. FERRERIVS.

Vide Chopinum de sacra politia lib. 3. tit. quinto nu. 15. & monastican lib. 2. tit. 2. nu. 25. & nu. 26. Capellam Tholosan. quæst. 8. Inter Eremitas possumus collocare monachos Columnarios & Stylitas: fuit enim olim quoddam monachorum genus contemplatiui deditorum, qui Columnarij dicebantur, qui per continuos dies & annos in Columnis stabant. Magnus ille Simeon miraculis notus domicilium in columna primus instituisse fertur, vnde & Stylites dictus est. Nicephorus lib. 4. c. 30. & lib. 15. cap. 19. & lib. 18. c. 9. & 51. *vide Cedrinum de eodem, vbi scribit Theodosium Imperatorem ei multum detulisse. Daniel eandem vitæ rationem postea sequutus est, nec minus authoritatis apud Imperatorem obtinuit. Et cum incendium magnum in vrbe Constantinopolitana exortum non posset extingui, ille de Columna in Vrbem venit, & vim ignis extinxit.* Nicephorus lib. 15. cap. 22. & lib. 16. cap. 6. *vide Cedrinum; Hi ita orationi & vitæ solitariæ & contemplatiuæ erant dediti, vt per quinquaginta & sexaginta annos in Columnis manerent.* Theodor. lib. 4. cap. 28. *scribit monachum quendam sexaginta annos neque loquutum cum vllo, nec à quoquam fuisse conspectum.*

QVÆSTIO XIII.

Vtrum Summus Pontifex possit indulgere Monacho testandi facultatem.

QVÆRITVR an Summus Pontifex possit monacho indulgere testandi facultatem, postquam votum & professionem emisit: Sunt qui existimant non posse Summum Pontificem concedere monacho testandi facultatem; imprimis per textum *in cap. cum ad monasterium, de statu monachorum.* Ibi, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa Regulę monachali, vt cõtra eam non possit Summus Pontifex licentiam indulgere: Secundò quia Romanus Pontifex à voto continentiæ monachum legibus soluere non potest, dicto *cap. cùm ad monasterium. D. Thomas in secunda secundæ quæst.* 88. *artic.* 11. *glossa in cap. sunt quidam* 25. *quæst.* 1. *Syluester in summa, in verbo votum, in quarto & in quinto.* Ergo eadem ratione videtur dicendum, Summum Pontificem non posse liberare monachum à voto paupertatis, & permittere monacho tanquam proprietario de bonis disponere. Verius tamen est posse Romanũ Pontificem ex iustissima causa testandi gratiam monacho facere, eiusque sententiæ fuere *D. Thomas distin.* 38. *quæst.* 1. *artio.* 4. *De Turre-Cremata in can. de illo Clerico. distinct.* 22. *interpretes ad cap. cum ad monasterium, de statu monach. Felinus in cap. si quando, de rescriptis.* Imprimis quia in his votis autho-

authoritas Romani Pontificis ſemper excepta videtur *cap.1.cap. debitores,cap. venientes, de iureiur.gloſſa & Felinus in cap. conſtitutus, de reſcriptis. D.Thomas in ſecunda ſecundæ qu.89.artic.primo.* Secundò Romanus Pontifex poteſt quod ad continentiæ votum ex iuſta cauſa & ratione, veniam facere: Et generaliter receptum eſt ex iuſtis cauſis,Rom.Pontificem legibus ſoluere poſſe, præterquàm ſi de articulis fidei agatur, *Innocentius & Hoſtienſis in cap.quanto, de tranſlatio.Epiſcop. Vincentius in cap. propoſuit, de conceſſione præbendæ, & ibidem Andreas & Panormitanus; Ancharanus conſil.374.Decius in cap. quæ in Eccleſiarum,de conſtitutionibus.* Nec obſtat dictũ c. *cùm ad monaſterium:* nã ea verba quæ ibi ſunt.*Nõn poſſit Romanus Pontifex licentiam indulgere.* intelligenda ſunt manente voto, non enim poſſet Summus Pontifex indulgere, vt exiſtens monachus teſtari poſſit,vel vxorem ducere. Verùm à voto Religionis,publicæ vtilitatis causâ poteſt eximere & liberare monachum: vel meliùs hæc verba dicti capitis *cùm ad monaſterium* (*non poſſit*) interpretanda ſunt vt non ſoleat,vel non poſſit de facto ſine iuſta & maxima cauſa, *gloſſa in can. ſunt quidam,& in can.contra,26.quæſt.1.* Præterea verba illa(*non poſſit*) ita interpretationem accipiunt: Non congruit eius potentiæ,*Gloſſa in can.ſi Paulus 32.qu.5.* Sic Ariſto.*lib.5.Metaph.* ſcribit ea fieri non poſſe quæ fieri quidem poſſunt,non tamen rectè fieri poſſunt. Itaque ex iuſtiſſima cauſa Papa poteſt cum mona-

cho dispensare cum Abbatis tamen consensu. *Staphileus in tract. de rescriptis Apostolicis in forma breuis.* Quòd si secus fecerit, & peccat ipse, & is cum quo dispensatur tutus non est in conscientia, *glossa in cap. non est. de voto, in verbo adimplere, Felinus in c. si quando, de rescriptis.* Quinimò hoc casu in Francia licet ab executore eiusmodi dispensationis appellare ad Senatum tanquam ab abusu.

QVÆSTIO XIV.

DE EVICTIONIBVS.

Quaritur si is qui euicit rem euictam legauerit, vel donauerit emptori, an nihilominus de euictione contra venditorem agere possit. Et vtrum si res euicta sit, venditor condemnatus liberetur, offerendo emptori rem euictam.

SCIENDVM est, quod si emptor victus sit per sententiam, nihilominùs tamen quamdiu res euicta non est, & sententia executioni mandata, & per eam res abducta non est, emptor qui possidet de euictione agere non potest. *l. qui rem, C. de euictionibus, l. habere licere 57. ff. de euictio.* Aliud est, vincere, aliud est euincere, quia plus est euincere quàm vincere. Nam Dominus qui vicit si non euincat, id est, rem abducat, vel auferat ab emptore, emptor de euictione agere non potest contra venditorẽ: quia quamdiu

quamdiu res ablata non est, licet emptori habere, *dicta l. licere. Alexander consil.* 4.*volum*.3. His ita præmissis, quæritur si post sententiam Dominus donet emptori, vel leget rem quam euicit: an emptor de euictione agere possit: Et in hac quæstione distinguendum est, vel enim Dominus donauit aut legauit emptori antequam rem abduceret, vel postquam rem abstulit, si antequam euinceret & abduceret donauit, non competit emptori de euictione actio contra venditorem. Quòd si postquam Dominus rem euicit & abstulit, donauit vel legauit emptori, hoc casu datur emptori contra venditorem actio de euictione, *l. habere licere. §.1.de euictio.*

Sed quæstionis est, si res euicta sit per sententiam, & aliquo postea tempore eam venditor redemerit & obtulerit emptori, an liberetur actione, qua condemnatus erat ob euictionem ad id quod interest. Et placet in hac quæstione, venditorem liberari offerendo rem euictam emptori cum expensis, & si quod damnum passus sit ob euictionem quamdiu re caruit, *l. emptori 67. C. de euictio.* Vbi Papinianus ait, quòd si venditor seruum venditũm offerat liberatur, si eum seruo offerat quãti interest emptoris seruo euicto caruisse. Quòd & Duarenus & Cuiacius docent ad *l. si Insulam* 84. *ff. de verb. oblig.* quia omnia iudicia sunt absolutoria. *§. vlt. de perpetuis & tempor. actio.* Idem deciditur *In l. fideiussor* 15.*de exception.doli*: quæ lex non est contraria. *l. em-*

ptori de euictio. vt malè Accursius existimauit. Obstare videtur textus *in l.si verò,§. vlt. ff. soluto matrim.* Vbi licèt maritus qui negotia vxoris gerit, vel qui inuitá muliere manumisit seruum dotalem, & qui successit liberto quasi patronus teneatur reddere mulieri æstimationem hæreditatis liberti: Tamen liberatur præstando si velit res singulas hæreditarias liberti sine aliis impensis, vel eo quod interesse potest mulieris: quod benignè receptum esse scribit Iurisconsultus. Cur ergo idem in venditore non dicimus, vt liberetur rem euictam restituendo emptori sine alio damno, & vt loquar cum nostris interpretibus sine alio interesse. Responde, differentiam esse inter mulierem in hac causa, respectu mariti, & emptorem respectu venditoris: quia mulier cui res hæreditariæ restituuntur, nullum detrimentum patitur. At ita non est in emptore à quo seruus venditus euictus est, quia in damno versatur, eo quòd post euictum seruum & abductum caruit interim operis illius, & mercedibus, & acquisitionibus. Debet ergo venditor non solùm seruum offerre, sed etiam si quod damnum passus est emptor post euictionem: Certissimum ergo est venditorem postquam condemnatus est ob rem euictam, posse se liberare offerendo rem euictam emptori cum expensis, & si quid intersit emptoris, & ita iudicatum fuit Arresto Parlamenti Tholosani, mense Iulio An.Dom.1558.

QVÆ

QVÆSTIO XV.

An pœnæ secundarum nuptiarum habeant locum in fauorem liberorum alterius matrimonij, & quod mater, licèt conuolauerit ad secunda vota, succedit vltimo morienti ex filiis si nulli alij supersint.

CERTVM est matrem quæ ad secunda vota conuolauit (idem in patre dicimus) siue ante, siue post mortem filij ei succedere non solùm in vsufructu, sed & in proprietate nullis existentibus liberis improbata opinione glossæ, *in auth. ex testamento, C. de secundis Nupt. in verbo Filij. Bartolus, Baldus, & de Garronibus in d. authentica ex testamento. Bartolus consilio* 54. *& in* §. *hoc autem, & ibi Angelus de non eligendo. Baldus consil.* 154. *volum.* 5. Quod Senatus Tholosanus multis Arrestis comprobauit. Sed quæritur an idem iuris sit, si liberi extent ex alio matrimonio, verbi gratia, in hac facti specie. Ioannes Columberi decessit intestatus superstitibus duobus filiis Antonia ex priore matrimonio, & Gaspardo ex Ioanna Picardia secunda vxore, Gaspardus decessit relicta matre quæ secundo nupserat, & Antonia sorore ex primo patris matrimonio nata: Antonia contendebat, matrem non posse succedere Gaspardo in proprietate bonorum quæ

ex parte patris prouenerant, *dicta authen. ex testamento:* Videtur dicendum, Antoniam ex primo matrimonio, filiam iustis rationibus fultam esse. Primò per textum *ex l. mater, C. ad Tertulia.* Ibi proprietatem sororibus & fratribus defuncti transmissuram, quæ verba generalia sunt, & comprehendunt tam fratres vtrinque coniunctos quàm consanguineos, vel vterinos: secundò mulier quæ secundò nubit, proprietatem bonorum amittit ob iniuriam quam defuncto & liberis facit, vt dicitur in *Nouella 21. Nouell. 22.* Et hanc opinionem sequitur, *Corneus consilio 242. volum. 2.* Contraria tamen sententia verior est, imprimis, quia iura quę proprietatem liberis reseruant vxore vel viro ad secundas nuptias conuolante de liberis ex eodem matrimonio progenitis nominatim loquuntur *l. fœminæ, §. illud, C. de secundis nuptiis.* Ibi aliis ex eodem matrimonio procreatis: Secundò parens in successione vocatur cum fratribus & sororibus vtrinque coniunctis, *authent. defuncto. Cod. ad Tertulianum*; & fratres ex vno latere excludit: cùm ergo pater vel mater, fratres ex vno latere excludat, fieri non potest, vt mater excludatur à proprietate per fratrem & sororem quæ succedere non potest: Tertiò, respectu fratrum consanguineorum, non possumus dicere matrem secundis nuptiis funestatam, eorum enim mater non est: Cùm ergo verba non conueniant, locus esse non potest constitutioni. *Ripa in dicta l. fœminæ, in §. illud.* Ioannes

nes

nes de Garronibus in dicta authen. ex testamento. Nec obstat imprimis *l. mater, C. ad Tertullian.* Nam etsi de fratribus & sororibus simpliciter loquatur, tamen de vtrinque coniunctis intelligenda est. Nam appellatione fratrum regulariter vtrinque coniuncti continentur, §. 1. *de legitima agnato. successio. l. 1. de successorio edicto, & in auth. matri & auiæ, C. quando mulier.* Accedit quod dicta *l. mater* interpretationem accipere debet ex aliis legibus, nempe ex dicta *l. fœminæ, ß. illud.* quæ expressim verba facit de liberis ex eodem matrimonio natis, & hæc opinio verissima est, & secundùm eam iudicatur in Parlamẽto Tholosano.

QVÆSTIO XVI.

An minor portio, cuius mentio fit in l. hac edictali C. de secundis nuptiis, *legitimam vel eius supplementum comprehendat: An verò id solùm quod nominatim à parentibus relictum est.*

E*X lege hac edictali C. de secund. nupt.* non licèt coniugibus secundo nubentibus plus largiri secundò coniugi quàm vni ex liberis prioris matrimonij, cui minor portio relicta est: Sed quemadmodum interpretanda sit minor illa portio non omnes conueniunt: Quidam enim existimant mino-

rem portionem ad legitimam liberorum referri vt ſecundo coniugi liceat conſequi vſque ad legitimæ æſtimationem. Primò per textum in dicta *l. hac edictali*, in hæc verba *Quam filius vel filia habet.* Habere enim dicimur quod quocunque titulo conſequimur, vel alicuius beneficio, vel legis prouidentia, qualis eſt legitima vel ſupplemētum legitimæ, quæ liberis debetur, nō ſolum patris diſpoſitione, ſed legis beneficio, nempe per condictionem legis *omnimodo, C. de inoffi. teſta.* Vitricus ergo vel Nouerca ſi eandem portionem debet conſequi quam filius vel filia habet, videtur dicendum portionem illorum redigendam eſſe ad legitimam liberorum. Secundò filius legitimam conſequi cenſetur non ſolùm à lege ſed ab ipſo teſtatore, quia ſi minus ei relictum ſit à parentibus, nihilominus integram legitimam conſequitur per legis diſpoſitionem, quæ ſupplementum attribuit liberis ad confirmandum teſtamentum, ita vt quaſi teſtamento relictum ſit ſupplementum, filius illud conſequatur. Cùm ergo filius ex teſtamento repletionem legitimæ conſequatur, legitima liberis cenſetur à parentibus teſtamento relicta: Ergo minima portio de qua agitur in dicta *leg. hac edictali*, debet referri ad legitimá filiorum. Tertio *l. hac edictali*, illud videtur apertè demonſtrare in hæc verba, *vt quarta pars quæ eiſdem legibus debetur nullo modo minuatur.* Facit textus in *l. quoniam præteritæ, C. de ſecund. nuptiis, ibi, danda vel*

relin

relinquenda.Et hanc opinionem ſequitur *Baldus in l. hac edictali*, *& in l.* 1. *C. de ſecund.nupt.Bertrand. & alij in dicta l.hac edictali.Molineus ad conſil. Decij* 265.Contrarium tamen verius eſt & in iudicando & in conſulendo: non enim licet ſecundo coniugi plus relinquere quàm vni ex liberis prioris matrimonij cui minus relictum eſt,etiamſi ei vnus tantùm nummus legatus ſit. *Salicetus in dicta l.hac edictali. Corneus conſil.* 118.*volum.*1.*& conſil.* 51. *volum.* 4. Imprimis per *l.hac edictali* , *ibi* , *cui minor portio data vel relicta eſt*. Nec enim in dicta conſtitutione Imperator obſeruat quod dari vel relinqui debeat liberis, ſed quod illis datum eſt: Secundò hanc ſententiam iuuat *Iuſtinianus in Nouell.*22. §. *Optimè,ibi* (*in quantum qui minus habeat filius*) Quæ verba trahi non poſſunt ad ſupplementum legitimæ: Non enim quod ſuppletur poſt mortem patris in vita datum videtur. Tertiò obſeruanda eſt ratio illius *l. hac edictali*, quæ in odium coniugum introducta eſt fauore liberorum, quibus per ſecundas nuptias fit iniuria. Itaque in odium eorum retorqueretur ſi ſemper portio reduceretur ad legitimam filiorum. Nec obſtat *dict. lex hac edictali*, in his verbis,*quam filius vel filia habet*, ibi enim verbum,*habet*,ex præcedentibus & ſequentibus interpretationem recipit.Porrò verba hæc quæ ſequuntur in dicta lege , *cui minor portio data vel donata* , planum faciunt verbum *habere*. De eo quod liberi habent vel ad eos peruenit teſtamento vel

contractu paterno, non verò si quid ex legis beneficio post mortem patris consequi possunt. Nam & si filius repletionem petendo legitimæ post mortem patris testamentum paternum non euertat *dicta l.omnimodo C.de inoffi.* Non sequitur tamen eum repletionem consequi à parente vel eius testamēto, quinimo supplementum assignatur à lege, idque non solùm præter voluntatem, sed etiam contra voluntatem patris dicta *l.omnimodo, in verbo exigere., l.fideicommissa §.si rem de legatis* 3. Nam pater certum aliquid filio relinquendo videtur ne plus petat promisisse, etsi id nominatim expressum non sit: *l.cum ita ff.de condi. & demonstr.l. cum maritus C.de procurato.* Qua ratione euertitur vulgata illa distinctio, de qua *Baldus, Bertrandi & de Garronibus in dicta l. hac Edictali.* vt si parens vetuerit plus petere, repletio fiat contra eius voluntatem, & tunc minima tantùm portio relicta vni ex liberis coniugi debetur: si verò parens nihil dixerit & non vetuerit filium plus petere, tunc fiat repletio secundum voluntatem parentis, ita vt minima portio vsque ad legitimam extendatur, quòd tamen falsum puto. Nec obstat rursus dicta *l.hac edictali*, in his verbis, *ita tamen vt quarta pars.* Nam hæc verba contrariam sententiam expugnant & nostram confirmant: Non enim ibi prohibet Imperator legitimam minui ratione coniugum, sed fauore liberorum: Sanè vno casu ad legitimæ æstimationem recurrendum

est

est, quoties parens filium instituit in decem Imperialibus, & in eo quod iure petere potest: tunc enim filius repletionem petit, non solum condictione ex lege, sed actione ex testamento: Et eo casu integra legitima videtur filio relicta. *Fulgosius & Castrensis in dicta l. omnimoda.*

IAC. FERRERIVS.

D*E hac quæstione vide* Fachinæum libro 3. controuersia. cap. 67. & cap. 70. *Porrò opinio authoris nostri verissima est, vt scilicet coniux quæ conuolauit ad secunda vota, non possit vxori vel vitrico plus donare quàm vni ex liberis, cui minor portio relicta est, ita vt ad existimationem legitimæ recurrendum non sit, nec possit coniux tantundem petere quantum legitima filiorum est, & ita iudicatur in Parlamento Parisiensi vt refert* Charundas in memorabilibus in verbo Donations. Chenu in collectione Arrestorum in quæst. 65. & 66. in secunda editione. Chopinus in consuetud. Andium libro 3. cap. 1. tit. 1. nu. 9. *Sed quæritur si filius primi matrimonij hæres institutus à patre, se immisceat hæreditati & inuentarium non conficiat, teneatur in solidum præstare nouercæ quod ei relictum est, si hæreditas soluendo non sit: an verò quod supra portionem filio competentem datum est, pro non dato habeatur, vt saltem æqualiter diuisio facienda sit inter filiam & nouercam: dic quod diuisio æqualis fieri debet inter filiam & nouercam.* Marcus in quæstio. Tomo primo, quæst. 57.

QVÆSTIO XVII.

Si Princeps alicui ex ciuibus cuiusdam loci concesserit immunitatem & priuilegium non soluendi tributa: an nihilominùs integrum tributum à reliquis ciuibus soluendum sit, ita vt reliqui ciues teneantur soluere portionem eius cui tale priuilegium concessum est.

DE hac quæstione an Tributum à quo quis à Principe eximitur aliis ciuibus sit oneri *Bartol. Castren. & alij in l. ab omnibus de legat. 1. Bald. ad l. si vnus, §. generaliter de pactis. glossa & Ioannes de Platea ad leg. euacuatis C. de Decurionibus*, notatur in *leg. sacrosanctæ C. de sacrosanctis cap. accedentes de præscriptionibus.* Crebrior opinio est inferioris, principes & Dominos quibus indictionis facultas competit, non posse in perniciem aliorum quemquam eximere: Principem verò qui summum imperium habet, posse modò id motu proprio faciat. *Masuerius tit. de taliis. Capella Tholosa. & ibidem Aufrerius quæst. 348. l. vacuatis C. de Decurionibus.* Mihi verius & æquius videtur immunitatem alicui concessam non nocere cæteris, qui tributum debent eiusque partem, Principem qui immunitatem concessit, subducere debere & acceptum ferre. Primò per textum in *l. omnes, C. de Annonis* ibi quod aliis remiserit de propriis facultatibus dare compellatur. Secundò per *l. 1. C. vt nullus vicaneus.* Tertiò per *l. hac definitione C. de omni agro deserto l. forma. §. illum de censibus.* Quartò per *cap. 2.*

de

de Ecclesiis ædificandis. Cassiodorus l. 2. varia. cap. 17. Munificentiam nostram, inquit Theodoricus Rex, nulli volumus esse damnosam, ne quod alteri tribuitur, alterius dispendiis applicetur. Nec inferri autem quoquam volumus quod alteri humanitate nostra remisimus: ne, quod dictu nefas est bene meriti munus innocentis contingat esse dispendium. Et hæc sententia obtinet & locum habet in Prouincia Occitana & cæteris, in quibus indictiones rebus imponuntur & reales sunt. Qua ratione plerisque constitutionibus Reges nostri abrogarunt in hac Prouincia omnes immunitates priuilegiariis concessas, iubentque singulos indictiones præstare pro modo patrimonij. Reges nostri concesserunt professoribus Academiæ Tholosanæ immunitatem, sed portio illorum non nocet cæteris tributariis, sed subducitur ita vt Princeps portionem priuilegiatorum in se suscipiat: *le Roy prend la portion des priuilegiez pour deniers contens & non receus*; vide *Philippi in præfatione ad ordinationes Regiæs de potestate generalium n. 78. 79. 80.*

IAC. FERRERIVS.

Vide Philippi in collectione sua Arresto. Arti. 22. & titu. de immunitate nemini concedenda: & idem Philippi Arrest. 162.

QVÆSTIO XVIII.

Si agri bellorum iniuria deserantur, aut steriles omnino reddantur, aut prædia vrbana diruantur, quæritur an portionem deficientium vulgò les non valoirs *ferat princeps: an verò ea portio cæteris tributariis superinducatur.*

IN hac quæstione certum est, vniuersitatem præstare debere indictiones quæ territorio erant impositæ, ita vt quæ prædiis desertis indictæ fuerāt, tota vniuersitas suscipere debeat, quod constitutionib. Regū Franciæ sub tit. *des Generaux ar.* 4. & sub tit. *des Aydes art.* 71. & multis præiudiciis iudicatum docet *Philipp. in præfat. ad ordinationes Regias, de iurisdictione generaliū, argumento legis, omne territoriū de censibus l.* 1. *l. qui vtilia. C. de omni agro deserto lib.* 11. *tit.* 57. *&* 58. Quandoque tamen portionē deficientium iubebat Princeps subducere, quod olim fieri docet *D. Saluian. lib.* 5. *de prouidentia Dei. ibi si quando enim vt nuper factum est, defectis oppidis imminuendas in aliquo tributarias functiones, & cætera sequuntur. l. hac definitione. C. de omni agro ibi* ne eorum prędiorum defectione prægrauari: deserta enim prædia defici dicuntur.

IAC. FERRERIVS.

AGri *deserti, id est, inculti, Gallici vocant*, terres qui sont en friche, *qui etiam agri dicuntur defecti*, l.7.C.de omni agro deserto; *& destituti vocantur in* l.8.eodem. *De hac quæstione vide* Philipp. ad ordin. Regias, de potestate generalium, in præfat. n. 82. & in collectione Arrest. art.47.& in suis responsis, in primo responso.

QVÆSTIO XIX.

De naturalibus liberis, & eorum successione.

AN naturales liberi, siue nothi, paternæ vel maternæ successionis ex testamento, vel ab intestato capaces sint, iura ac tempora diuersa consideranda sunt: Nam quod pertinet ad ius antiquum pandectarum, naturales & spurij ad maternam successionem nedum ex testamento, sed ab intestato admittuntur: imò habebant quærelam inofficiosi testamenti; *l. si suspecta. §.1. de inoffic. l.1. ff. sed & vulgo l.2.§.1. ad Tertulid. l. si spurius l. Modestinus vnde cognati*. Sed tamen à paterna successione ab intestato arcebantur. Sed quæritur an iure pandectarum pater filios naturales instituere posset, vel

cis legare aut donare, in qua quidem quæstione non omnes conueniunt. Sanè quod ad concubinam pertinet, certum est licuisse etiam in immensum donare & relinquere, *l. affectionis*, *l. donationes in concubinam*, *ff. de donationibus*. Quod attinet ad liberos naturales, sunt qui existimant licuisse patri eis ex testamento relinquere, vel contractu largiri: imprimis per textum *in l. si is qui ex bonis de vulgari vbi Accursius*: Secundò ex *l. Lucius de vulgari*: Tertiò ex *l. naturali*, *ff. de confirmando tutore*, *ibi: cui nihil relictum est*, *l. Cùm pater*, *§. volo*, *l. Lucius*, *§. vlt. de legatis 2. l. ex facto §. si quis rogatus ad Trebellianum*. Apud Græcos quorum instituta Romani sunt sequuti, licebat Nothis dare vsque ad mille drachmas, vt Suidas scriptum reliquit in verbo *Nothos*: Vlysses apud Homerum *Odysse lib.* 14. Innuit tunc Nothos ex parte successisse, imò & apud veteres Græcos Nothi non minùs in honore erant quàm legitimi, vt Eustasius apud Homerum scripsit. Postremò iure pandectarum permissus erat concubinatus, & concubina vice coniugis erat, vt constat ex Cuiacio ad *leg. donationes in concubinam de donatio*. Quare verisimile non est, filios ex Concubina natos deterioris conditionis esse, qui institui possunt, & quibus donari potest, *l. extraneum*, *l. de hæredibus instituendis*. Sed verius est, naturales filios iure pandectarum bonorum paternorum etiam ex testamento incapaces esse. Primò ex *Nouella* 89. in principio, vbi Iustinianus ait,

aut, legislatores Romanos Nothorum siue naturalium nomen nullo studio prosequutos fuisse, & prorsus alienos & peregrinos fuisse habitos, deinde in *cap. 8. eiusdem Nouellæ, versiculo, oportet enim*, dicit, vetustatem fuisse amaram, quæ vetustas ad iura pandectarum referri debet, & in *cap. 12. eiusdem Nouellæ*, Iustinianus docet Valenti, Valentiniano & Gratiano primis placuisse circa naturales aliquid benignè agere: Quæ verba apertè indicant ante ea tempora nihil humanum in gratiam eorum cõstitutum fuisse. Accedit quod nulla lege pandectarum probatur, naturales ex concubina institui posse, vel eis aliquid donari: nec obstat *l. Lucius de vulgari*: nam ea lex intelligi debet de filio naturali, & legitimo: minus obstat *l. si is qui ex bonis ff. de vulgari*: nam illa lex ad naturales liberos minimè pertinet, sed de orbo est accipienda, qui tunc temporis solidum capere non poterat, vt constat ex *Eusebio de vita Constantini. Sozomen lib. 1. cap. 9.* vel intelligenda est de vxore, quæ ex testamento mariti decimam tantùm capere poterat, *vide Vlpian. in titulis ad dictam l. naturali. de confirm. tuto.* Respondendum esse, probabile est, hæc verba in illa lege posita sunt (*cui nihil relictum est*) à Triboniano addita esse argumento textus, *in l. vlt. C. de confirm. tuto. & l. vlt. C. quando mulier.* Præterea verba illa non concludũt filio naturali aliquid relinqui potuisse: imò potiùs contrarium indicant, quasi ibi voluerit Iuriscon-

ſultus tutorem dari non poſſe filio naturali, cui nihil relictũ fuerat, quia eo iure nihil ei relinqui poterat. Aliæ verò leges ſuprà allegatæ loquuntur de naturalibus liberis, qui ex ſeruorum conſortiis naſcuntur, *l. Lucius, §. vlt. l. cùm pater §. volo de legatis 2.* quibus lex ampliùs facit quàm naturalibus ex concubina natis. *ſ a. de ſeruili cognat.* Cæterùm poſt iura pandectarum Conſtantinus leges de naturalibus liberis edidit, alteram quæ eſt in *l. 1. C. de naturalibus liberis:* Alteram verò quę naturales à paterna ſucceſſione ab inteſtato, vel ex Teſtamento prorſus arcebat, quæ ſi non extat, tamen eam fuiſſe coniicimus, ex eo quod Iuſtinianus in *Nou. 89.* teſtatur Cõſtantinum feciſſe primum de Naturalibus conſtitutionem, quod referri non poteſt ad *l. primam. C. de naturalib. libe.* Id etiam colligitur ex *l. 1. C. de natur. libe. in C. Theodo.* vbi legem Conſtantini temperant Imperatores Valent, Valens & Gratianus, & indulgent patribus vnciam donare naturalibus, quæ verba ſatis indicant non licuiſſe ex lege Conſtantini quidquam donare. Sanè ex conſtitutione Iuſtiniani licebat patri, qui legitimam ſobolem non habebat totam ſubſtantiam naturalibus relinquere, & ſi parentes habebat, licebat relicta parentibus legitima, totam ſubſtantiam inter liberos naturales diuidere. Si verò legitimos liberos habebat, non licebat patri relinquere naturalibus, vel matri eorum, niſi vnciam, quæ erat duodecima pars bonorum

l. matri cum authentica sequenti C. de naturalibus. Ab inteſtato verò ſuccedebant naturales in duabus vnciis:ſed tamen id totum pendebat ex voluntate patris naturalis,qui ſi teſtamentum feciſſet,& nihil reliquiſſet naturalibus liberis, non poterant conqueri nec habebāt quærelam inofficioſi teſtamenti vel bonorum poſſeſſionem contra tabulas *l. 1. & ibi gloſ. de bonorum poſſeſſ. contra tabulas.* Non habebant etiam actionem ad petendam aliquam partem in bonis patris,ſed alimenta officio iudicis *cap. cum haberet, de eo qui duxit in matr. l. humanitatis C. de naturalibus*, ibi *ſi hoc ſcilicet pater naturalis id voluerit.* Sanè quod ad matrem pertinet,ſuccedebant liberi naturales matri,ſiue liberi legitimi extarēt, ſiue nō, & inuicē mater eis ſuccedebat,quę ſemper eſt certa *§. vulgò quæſitos de ſucceſſione cognatorum. ∫. ſi quis, quibus modis naturalib. efficiantur legitimi. leg. hac parte. l. ſi ſpurius ∫. vltimo, ad Tertullianum §. nouiſſimè ad Orphicianum.* Imo verò mater filiorum naturalium tutelam legitimam habebat *auth. ad hæc l. fin. C. quando mulier.* Imo ſpurij filij matris teſtamentum inofficioſum dicere poſſunt *l. ſi ſuſpectata ∫. 1. ff. de inofficio. Chaſſaneus in conſuetud. Burgund. titul. des Baſtards.* Iuſtinianus excepit illuſtres fœminas, quibus ſpurios ſuccedere noluit *l. ſi qua illuſtris C. ad Orphicianum.* Quod ad fratres attinet diſtinguendum eſt ſecundum Angelum in dicto *∫. vulgo quæſitos:* aut enim coniuncti ſunt ex linea paterna nati ex eo-

dem patre & diuersis matribus, & tunc licet agnati sint nullomodo succedunt inter se, siue omnes naturales sint, siue aliqui naturales tantùm, aliqui naturales & legitimi *leg. hac parte & ibi glossa vnde cognati* : Aut verò coniuncti sunt ex linea materna, quia ex eadem matre nati, & diuersis patribus, & tunc inuicem sibi succedunt dicto *§. vulgo quæsitos.* Aut verò fratres coniuncti sunt ex vtroque parente patre & matre,& tunc inuicem succedunt, siue omnes naturales sint, siue quidam naturales, quidã legitimi & naturales, & sic agnati nullomodo succedebant, cognati autem succedebant, *l. si spurius, vnde cognati*, quia agnatio patrem respicit, cognatio vero matrem: quæ omnia vera sunt de iure ciuili in liberis naturalibus natis ex non damnato coïtu, alioquin si ex damnato coïtu nati essent nullomodo nec patri, nec matri, nec fratribus succedebant. *l. licet C. de naturalib. lib. auth. ex complexu. C. de incestis nuptiis:* In hoc vero Regno Franciæ naturales nullomodo succedunt patri vel matri, nec ab intestato, nec ex testamento, nec fratribus, vel aliis cognatis ab intestato: aliud est ex testamento, nam frater, vel auunculus, vel alius cognatus non prohibetur testamento vel donatione donare fratri naturali vel cognato naturali: Quod autem naturales, vt dixi, in hoc Regno non succedant docet *Masuerius tit. de successionibus ab intestato. Guido Pap. quæstione 289. Bened. ad cap. Raynu-*

tius

tius de testamento, in verbo, & uxorem. Boërius quæstione 127.[redacted] *in consue. Paris.* §.30. *n.* 183. *Dion. Pont. in consue. Blesen. art.* 20. *in ver. illegitimorũ.* Imprimis, quia concubinatus lege diuina est dãnatus. *D. Aug. in can. Audite* 34. *dist. ca. Nemo. ca. meretrices, c. dicat* 32. *q.* 4. *D. August. de bo. coniu. c.* 6. *in* 1. *Syn. apost. Actor. c.* 15. *& c.* 20. *Ibi* visum est spiritui sancto & Apostolis Christianos abstinere à suffocato & sanguine & scortatione, quẽ locũ enarrãs *Socr. lib.* 5. *hist. c.* 19. arguit eos, qui scortantur. *Syn. Trid. sess.* 24. *c.* 8. *D. Tho. in* 2. 2. *q.* 154. *ar.* 2. *Harmen. lib.* 4. *tit.* 7. Nec aduersatur ꝙ tunc demũ dicatur dãnatus concubitus cùm criminaliter agi potest, vel pœna aliqua irrogari secundum opinionem quorundam. *Salicet. in auth. ex complexu C. de incestis Ioannes Faber in* §. *nouissimè ad Tertul.* Ita vt ex sententia illorum concubinatus vel fornicatio simplex non puniatur: imo ex eorum sententia concubinatus iure canonico videtur permissus. *Synod. Tolet. prima cap.* 17. *can. is qui. can. Christiano* 34. *distinct.* Id enim falsum est: Ecclesia enim concubinatum & scortationem prohibuit: nec obstat dictus *canon, is qui & can. Christiano.* quia ibi concubina accipitur pro vxore, quæ sine tabulis & aliis solẽnibus copulata est, quod & Gratianus ibi admonuit. *D. Augustinus de bono coniugali cap.* 5. *can. solet* 32. *qu.* 2. concubinæ verò quæ fornicario affectu habentur prohibitæ sunt, *dicto can. Nemo: can. concubina.* 32. *qu.* 2. Nam & apud Gallos concubinatus inter solutos pecunia mulctabatur, quare

cum ſit prohibitus concubinatus, liberi ex eo non ſunt iuſti, & tanquam ex nefario concubitu prohibentur ſuccedere in Regno Franciæ, in quo ſemper Caſtitas habita fuit in pretio: nec enim verum eſt quod quidam exiſtimant Ioannem Fabrum ſcripſiſſe *in §. ex non ſcripto, de iure naturali, & ad l. 4. C. quæ ſit lõga conſuetudo.* adulterium in Francia permiſſum eſſe: nam ibi Ioannes Faber docet periiſſe caſta illa tempora, quibus apud Gallos adulteria rigidè & ſeuerè puniebantur, vt ſcribit *Cæſar lib. 6. de bello Gallico.*

QVÆSTIO XX.

Vtrum nepos naturalis, & legitimus ex filio naturali vel ſpurio procreatus, ab auo inſtitui vel ſubſtitui poſſit, non extante legitima ſobole.

CERTVM eſt etiam iure ciuili ſpurios paternæ ſucceſſionis ex teſtamento & ab inteſtato incapaces eſſe: Imo ex contractu non ſuccedunt. *Azo in ſumma C. de inceſtis Nuptiis. Oldradus conſil. 109. Bartolus ad l. vlt. quibus vt indig. Baldus ad l. 1. C. de naturalib. Afflict. deciſ. 203. Didacus de ſponſalibus parte 2. cap. 8. §. 5.* Solis enim nothis & naturalibus ex concubina in domo retenta, ius ſucceſſionis à Iuſtiniano indultum eſt, vt ſuprà dixi in quæſt. præcedenti *Nou. 89. §. vlt. Nou. 18. §. concedimus.* Spurij verò à nothis diſtinguuntur *l. priuignus de gradibus.* Nothus enim certum

certum patrem habet, spurius incerto patre ex scorto natus est, *Cuiac. obser.5. & 6.* Et quamuis spurius generaliter dici possit omnis qui ex incesto vel damnato coitu nascitur, vt docet *Vlpianus in titul. Caius in lib. Instit. l. si spurij de decurio.* Frequentiùs tamen accipitur pro vulgò quæsito, qui sine patre ex scorto nascitur; Apud Gallos quoad ius succedendi parentibus, non differunt naturales à spuriis, vt dixi in quæstione præcedenti. Sed quæritur, an nepos legitimus ex spurio, ab auo institui vel substitui possit. Dubitatum fuit inter Interpretes, Cynus negat institui posse, Rofredus distinguit, vtrum contemplatione patris spurij fiat institutio, vel substitutio nepotis. *Bartolus ad l. Gallus, §. quidam, ff. de liberis, & consi.*118 nepotem capacem esse contendit. *Baldus in d. l. Gallus, §. quidam,* contrarium existimat, si extet legitima proles, *Alexander Castrensis, & Iason in d. §. quidam.* Opinionem Bald. sequũtur, *Alexander consil. 74. vol. 3. Chassaneus in consuetud. Burgundiæ tit. des successions des bastards, §. 3. n. 15. per textum in l. vlt. C. de naturalib. liberis.* In hac quæstione verius est, si dicamus nepotem legitimum & naturalem ex spurio natum nullomodo succedere: nam qua ratione spurius reiicitur, nepos ex eo repellendus est, *l. quæritur de bonis libert.* Alioquin, melioris cõditionis essent nepotes quã filij, quod lex nõ patitur *l. si viua matre, C. de bo. mat.* secũdò, quodquid ab auo nepoti relinquitur, filij contemplatione relictum intelligitur, *l. do-*

tem, de collatio. bonorum, J. si forte, de Castrensi peculio l. sed si plures, §. in arrogato de vulgari. Nec obstat textus in dicta *l. vlt. C. de naturalibus*, quia in ea lege agitur de naturalibus ex concubina natis, qui non erant incogniti iure, imò in aliqua parte succedebant, vt dixi in præcedenti quæstione. Itaque eorum liberis non existente legitima prole, potest auus bona sua vel inter viuos, vel in vltima voluntate, relinquere: Nos verò de spuriis agimus, qui iure Ciuili, & eorũ liberis incogniti sunt. Quare cùm apud Gallos naturales habeantur pro spuriis, ac prò natis ex dãnato coitu: quia concubinatus omnino prohibitus est: itaque consequens est, nepotes ex filio naturali, vel spurio, ab auo institui vel substitui non posse, vel per fideicommissum, vel pupillariter. *l. si is qui ex bonis de vulgari*. Et ita iudicatum fuit Arresto solemni Parlam. Tholos. 23. Decembris ann. Do. millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Inter Michaëlem Botauin, Ludouicum Codere, Magdalenam de Furno, & Herculem de Furno.

IAC. FERRERIVS.

CHarundas refert hoc Arrestum, libro septimo. tit. 16. Vide Julium Clarum de Testam. quæst. 32. Benedicti cap. Raynutius in verbo & vxorem in quinta decisione n. 131. Maynard. lib. 6. c. 13. & 14. Baquet du droit de bastardise part. primo c. 4.

QVÆ

QVÆSTIO XXI.

An filiusfamilias testari possit fauore piæ causæ, vel fauore liberorum: & vtrum filijfamilias in Francia sint in potestate parentum, & de statuto Tholosano, quo filij vel filiæ nuptiis collocati & collocatæ, sui iuris esse censentur, an testari possint.

CERTVM est, quòd filijfamilias testari non possunt, etiam patre permittente, *l. qui in potestate de Testamentis, Alexander & Iason. in l. senium C. qui testamenta*, nisi de peculio Castrensi, vel quasi *l. vlt. C. de inofficioso*: imò testari non possunt de bonis, quorum vsusfructus ad patrem non pertinet, *l. vlt. C. qui testamenta*: sed quæritur an possint testari fauore piæ causæ patre permittente, & verius est posse testari, *Alexander ad legem primam. §. hoc autem ad Trebellianum. Aretinus in l. qui in potestate de testamentis. Tiraquel. de priuilegiis piæ causæ priuilegio 78. cap. licet de sepulturis.* vbi Bonifacius scripsit filiumfamilias posse sibi eligere sepulturam patre permittente, & eligere sepulturam dixit pro legare sepulturæ causa. Adhuc quæritur, an filiusfamilias testari possit fauore liberorum: & placet filiumfamilias testari posse fauore liberorum patre non consentiente, *Benedict. ad cap. Raynutius, in verbo, matrem, num. 11. 12. & num. 5.* quia idem fauor est, & eadem ratio in testamento

inter liberos, & in testamento fauore piæ causæ. Accedit quod in testamentis & dispositionibus fauore liberorum; solum ius gentium spectamus, non formam, nec præcepta iuris ciuilis, quo iure constitutum fuerat, vt solus paterfamilias non filiusfamilias testaretur. Certum ergo est, filiumfamilias non posse testari nisi fauore piæ causæ patre consentiente, vel fauore liberorum: sed quæritur si filiusfamilias viuo patre testamentum fecerit, & postea pater moriatur filio superstite, an testamentum reconualescat, & placet testamentum non reconualescere: nam quod ab initio nullum est, tractu temporis conualescere non potest: de hac quæstione habemus textum in *l. 1. §. 1. ff. de legatis 3. l. si filiusfamilias, ff. de testamentis*, §. 1. quibus non est permissum: quod si non fecerit filiusfamilias testamẽtum: sed fideicommissum reliquerit viuente patre, valet fideicommissum si filius patri superstes fuerit. *l. 1. §. 1. ff. de legatis* 3. Ratio eius rei est, quia legata & fideicommissa ex sola voluntate disponentis pendent, *l. penultima de legatis* 1. *l. cùm proponebatur de legatis* 2. *l. nutri. de legatis* 3. Quam ob rem huiusmodi fideicommissa confirmantur ex euentu si filius patri superuixerit, & ideo testamentum factum à filiofamilias fauore piæ causæ, vel fauore liberorum cõualescit morte patris: quia in eiusmodi testamentis solam voluntatem disponentis spectamus, *cap. cùm esses, cap. relatum de testamentis*. Adhuc quæritur,

an

an filijfamilias in Gallia testari possint. Sunt qui putant eos testari posse, quia non sunt in potestate patris: Galli enim non habent liberos in potestate; *glossa in §. 1. de patria potest. Baldus in cap. 1. an maritus succedat, Alexander & Romanus in l. penult. C. qui testamenta. Iason in l. 2. de vulgari. Panormitanus in cap. finali de conuersione Infid. Connanus lib. 2. cap. 13. Alciatus in l. potestatis de verborum significat. Et Parergon lib. 4. c. 6. & lib. 2. dispunctionum cap. 22.* Et quod filiusfamilias in Gallia possit de aduentitiis bonis disponere: existimat Benedictus in verbo *matrem, num. 22. & in tract. pupilla. substitu. Tiraquell. in tract. de retract. §. 1. glossa nona n. 60. Boërius in consuetud. Bituri. tit. de statu person. §. 3.* verius tamen est, si dicamus Gallos semper habuisse filios in potestate. Prosper Aquitanicus testatur Aquitanos in suos liberos patria potestate vsos fuisse: id probatur per textum *in l. si quis inter. §. 1. & §. vlt. de excusa. tutorum:* vbi fit mentio rescripti ad legatum Lugdunensem, & ibidem fit etiam mentio filijfamilias, qui erat in potestate patris. Itaque apud Gallos patres liberos in potestate semper habuisse certum est: nō solum in patria Occitana; quæ ex vnione commitatus Tholosani Coronæ Regni Franciæ iure scripto regitur, vt docet *Benedictus in verbo & vxorem*: Sed etiam in Aquitania cæterisque huius Regni Prouinciis, in quibus extant consuetudines de liberorum emancipationibus, & de modis quibus filij liberantur à patria po-

testate, quo arguitur patriam potestatem apud Gallos receptam fuisse; extat etiam pro patria potestate Senatusconsultum Parisiense; cuius meminit *Chassaneus in consu.tit.*des enfans de plusieurs licts §. 30. Aliud quoque eiusdem Senatus placitum commemorat *Imbertus in enchiridio in verbo Gallorum filij.* Et opinionem glossæ *in dicto §.1. de patria potest.* condemnant plerique ex interpretibus,*Lancellotus in tractatu pupillaris.Rippa in l. 2. de vulgari : & multi alij.*Nec obstat quod Iustinianus scripsit ius patriæ potestatis esse proprium ciuium Romanorum:nam certum est,patriam potestatem esse iuris naturalis, quod ex Aristotele lib.8.Ethic. euinci potest in his verbis,natura pater filiorum, auus nepotũ imperiũ obtinet,*l.pronunciatio.§ familiæ de ver.sig.*Ibi iure proprio familiam dicimus plures personas, quæ sunt sub vnius potestate,aut natura,aut iure subiecto, puta patremfamilias. Nec obstat *lex patre furioso ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris*, vbi Vlpianus in hæc verba *cùm ius potestatis moribus sit receptum.* Nam respondemus quod in ea lege Vlpianus non negat ius patriç potestatis esse iuris naturalis, & à natura institum: verum vult docere ius illud à natura profectum moribus receptum esse,& vt putauit Connanus,hęc patria potestas moribus dicitur recepta à Romanis quod eam non acceperint ab Atheniensibus,vel Lacedemoniis,vel à duodecim suis tabulis,sed multo ante ab vrbe condicta sibi Romani eam potesta-

tem

tẽ in liberos vendicauerint,non lege lata,sed sponte atque omniũ ciuium approbatione:minus etiam obstat, quod idem Iustinianus scripsit, ius patriæ potestatis proprium esse ciuium Romanorum, nec enim hoc ita accipiendum est,vt ius istud primò Romæ natum sit,& inuentum, vel quod alij populi non habuerint ius istud,aut à Romanis acceperint. Verum quod illud ius Romani suis moribus receperint,statim ab initio Ciuitatis,non à Græcis aut aliis nationib. instructi:præterea Iusti.ibi hoc limitat dum ait nullam gentem esse,quæ talem potestatem in liberos habeat, qualem habent Romani: multas enim constitutiones fecerunt circa patriam potestatem, quæ aliis nationibus communes non erant:non vult ergo Iustinianus docere ius patriæ potestatis ad solos Romanos pertinere: ergo filij Gallorum sunt in potestate parentum, & pater illis pupillariter substituere potest, & filijfamilias exceptis casibus supradictis testari non possunt in hoc Regno:sunt tamen quædam consuetudines in hoc Regno, quibus receptum est patrem qui filium in matrimonium collocauit, & pactis dotalibus ei aliquid donauerit,& filius seorsum viuat à patre vel in domo patris tanquam paterfamilias, vel filiam dotatam pro emancipatis haberi.Ita vt testari possint vt videre est in consuetudinibus Tholosanis,sub titulo *de emancipatione liberorum*: Et quod hi liberi testari possint docet *Benedict. ad c. Raynutius in verbo*,

matrem; *nu. 24. 25. Ferronius in consu. Burde. tit. de statu personarum. § 2. Chopinus in Consuetud. Parisien. lib. 2 tit. 4. n. 7. Meynard. lib. 5. c. 2.* & ita iudicatur in hoc Parlamento. *Vide Boërium in consuet. Bitu. cap. 2. de iure & statu perso. vide Sanxon. in consuet. Turo. sub titul. de emancipa. Pyrrus in consuet. Aurellia. tit. quibus modis ius patriæ. Ioannes faber in § 1. de Tertuliano*, existimat filias in hoc Regno dotatas pro emancipatis haberi, & in §. 2. quod cum eo. *Masuer. in titulo de dote & matrimonio § item de consuetudine. Tiraquel. de legibus connub. l. x.* Porrò hæ consuetudines vt filij pro emancipatis habeatur habent locum in his quæ vtilia sunt liberis: nam si inutilia sunt & damnosa, pro emancipatis non habentur. *Bened. in ver. si absque liberis in tract. de pupil. substit. n. 45 Sanxon in consu. Turon. tit. de emancipa. argumento eorum quæ scripsit Bartolus in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui, glossa & Baldus in l. nepotes, ff. eodem titul.* similiter dignitas Episcopalis liberat filium à patris potestate, in his quæ ei vtilia sunt.

IAC. FERRERIVS.

IN hoc Parlamento Tholosano iudicatur vt filiusfamilias testari possit fauore liberorũ sine patris consensu: Meynardus refert ità indicatum lib. 7. cap. 19. in collectione Arresto. & lib. 5. cap. 1. & 2. & ita iudicatum fuit relatore D. de Gargas Senatore meritissimo vigesima quinta Nouembris 1604. inter Mariam de Thoron & Franciscam de Thoron.

QVÆSTIO XXII.

Bonorum appellatione, an iura & actiones contineantur, & an mobilium, vel immobilium appellatione, iura & actiones contineantur, & vtrum bona venalia appellatione bonorum comprehendantur.

Bonorum appellatione continentur bona mobilia & immobilia, *l. bonorum §. 1. de verb. sig.* continentur etiam iura & actiones *l. Princeps bona ff. eodem. l. nomen C. quæ res pignori. l. si legatus §. si quis bona ad Trebell. Tiraq. ad l. si nunquam, in ver. bona n. 7. C. de reuo. don.* Quod & in pœnalibus obtinet *l. si ademptis. C. de senten. passis. Guido Pap. qu. 341.* etiam si pronomen meum adiectum sit; vt si scriptum sit bona mea. Nam iura & actiones continente *Bart. in l. quæritur. §. argento de auro. l. vxori meæ de vsu. legato. l. meorum, & ibi alciat. de verb. signi.* Nam pronomen meum non restingit significationem nominis bonorum.

Quod si fiat mentio bonorum mobilium & immobilium, tunc iura & actiones non continentur: nam iura & actiones constituunt bonorum speciã diuersã à mobilibus & immobilibus: Nec iura mobilia & immobilia dicuntur. *leg. à Diuo Pio. §. in venditione de re iud. l. quam tuberonis §. in pecul. ff. de pecul. Tiraquell. fusè de retract. consang. §. 1. glo. 7. Guido Pap. quæst. 584.* quare in donatione mobilium & im-

mobilium iura non continentur, nec actiones. *Oldr. conf.219. Bar. in l. fi. leg. de vsufr. leg. Guido Pap. qu.211. Decius in l.1. de rebus creditis & consil. 237. Capella Tholo. qu. 315. Alciat. ad l. fi. C. de Pactis.* Idem est in publicatione bonorum mobilium & immobilium, quæ non comprehendit iura & actiones. *Baldus & Alexander in constante §. fi. solut. Alex. cons. 244. volu. 6.* vbi asserit hoc obtinere nedum si simpliciter bonorum mobilium & immobilium facta est mentio, sed etiam si generaliter & vniuersaliter quis dixerit omnia bona mea mobilia & immobilia, ita vt per vniuersalem clausulam omnium bonorum, iura nō comprehendantur, quoties mobilium & immobilium facta est mentio. *Bart. cons. 50. Decius cons. 30. & 237. capella Tholo. qu. 315. Guido Pap. decis. 211.* Alij tamen contrarium putant, si facta sit mentio generaliter omnium bonorum mobilium & immobilium, vt hoc casu actiones contineantur: *Molineus ad cons. 45. Alex. vol. 1. Didac. in cap. relatum de testam. Alciat. in l. mouentium de verbor. signi.* Itaque errauit Chassaneus, in consuetud. Burgund. *tit. des confiscat. §. 1.* in verbo, *apartiēt* scripsit publicatis bonis mobilibus nomina debitorum contineri, si iura & actiones ad mobilia competant; sane in criminibus vbi à lege omnia bona publicanda sunt, sententia publicationis in qua mobilium & immobilium mentio facta est secundum iuris dispositionem, est interpretanda vt iura & actiones contineantur. *Molin. ad Alex.*

conf.244.vol.5. Sanè in hypothecis, quia de minimo præiudicio agitur bonorum mobilium & immobilium appellatione; iura & actiones continẽtur; tũ etiã quia agitur de minimo præiudicio, tum etiam quia verisimile est contrahentes etiam de iurib. cogitasse, tum etiam quia adiectio mobilium & immobilium ex consuetudine & errore Notariorum magis procedere videtur quàm ea mente contrahentium, vt notat *Bar. in l.1. de codicillis,* accedit quod ea quæ instituta sunt ad augendum, non debent operari diminutionem l. legata inutiliter de lega.1. nec mutant substantiam verborum non necessaria multiplicatio *l. pediculis* §. *labeo de auro & argent.* nõ desunt tamen qui idem sentiant in hipotheca quod in donatione *Negusianus de pignor. part* 2. Sed prior opinio verior est. Præterea bonorum appellatione, sunt & actiones non continentur quoties locus adiicitur, vel bona ad certum locum referuntur iura enim & actiones non circunscribuntur loco *l. Caius cap. de legat.* 2. *l. si fideicommissum* §. *tractatum de Iudic. Tiraq. ad l. si vnquam in verbo bona n.* 9. *Bald. in l.1. de statu homi. Alciatus in l. nominis de verbo. l. quæsitum* §.1. *de leg.*3. *l. quæsitum* §. *pen. versic. Papinianus de fundo inst.* Hoc verum est etiam si verbum generale vel vniuersale adiiciatur loco, puta omniá bona, quæcũque bona vbicũque sita sint in tali loco. *Iason in d. l. à diuo Pio* §. *in vendit. & conf.*5. *vol.*3. *& in l. stipulatio hoc modo de verb. oblig. Decius conf.* 237 *Tiraq.*

de retr.consan.§.1.glossa 7.n.29.per dictas leges, l.generali, §.vxori de vsufructu legato.l.si mihi de leg.3.

Quæritur an generali bonorum appellatione venalia contineantur, sanè in contractibus confitentur omnes venalia. *Baldus in rub.de verb.signif.* & *in l.1.de statu hom. Alex.in l.si constante soluto matr.arg.l.cùm tabernam de pigno.* In legatis verò non omnes conueniunt: Sunt qui venalia putant non contineri. *Bald.vbi sup.Decius cons.76.*& 381. & *in l.1.de reg.iur. Sozin.in l.qui Romæ,§.Callimachus de verb.oblig. Benedictus ad cap.Raynutius, in verbo, cætera, num.15.* Quorum opinio probari potest, primò ex *l.generali.§.vxori de vsufr.leg. Secundò ex l.pediculis, §.item cùm quæreretur de auro* & *arg.Tertiò,ex l.seruus de legatis 3. Quartò ex l.1.C.de verb.signif.* At verius est,legato generali venalia contineri, *glossa in d.§.vxori,* & *in d.§.item cùm quæreretur.Alex.cons.118.vol.5. Afflict.decis.106.num.6.* quod & leges suprà citatæ probant: nam in *d.§.vxori,* non comprehenduntur venalia, quia ibi non erat ligatum simplex, sed relatum ad locum,vbi res erant sitæ; in loco autem censeri nequeunt,quæ ibi existunt, vt quàm citò indè transferantur, *l.quæsitum,§.prædia.de leg.3.l.ex facto de hæredis instit.* Secus ergo esset, vbi nulla loci mentio facta fuisset. *Didacus lib.2.variar.cap.5.Lex verò seruus de leg.3.supra citata §.cùm quæreretur,* non loquitur de legato generali bonorum vel rerum, sed de legato certæ rei,vel bonorum specie, quo casu non

nega-

negabo venalia non contineri: lătiùs enim protrahitur legatum bonorum quàm bonorum certæ speciei. Eodem modo dilui potest, *lege prima de verbor. significatio.* Ibi enim agitur de legato prædij instructi, non verò de legato generali, verùm vel bonorum. Præterea legato prædij instructi non continentis alia quàm quæ erant naturalia prædiorũ, vel ex se vel ex vsu domini non prędij, nomen rem, comprehendit res diuersas, quæ ibi existant; qualitas verò instructi prædij non refertur ad accidentalia planè vbi legatum ad alia referri non potest, quàm ad venalia, etiam si sit certorum bonorum, venalia contra tendit vt constat ex *d. §. item cùm quæreretur: Paulus Iason & alij in d. l. 1. C. de verb. Iason in d. l. qui Romæ, §. duo fratres, de verb. oblig.*

QVÆSTIO XXIII.

De institutione & legato, & donatione in fauorem Ecclesiæ & locorum piorum: Et quo tempore Ecclesiis relinquere permissum fuerit, & quando capaces fuerint relictorum, & quod piæ causæ semper aliquid relinquendum sit, & quod magis fauetur piæ causæ, quàm liberis & de amortisationibus.

HOc loco obseruandum est Ecclesias bonorum prophanorum, capaces esse, & liberum esse hæreditates, siue bona prophana eis relinquere, quod à Constantino singulari beneficio Ecclesiis

indultum crediderint omnes ferè interpretes, *arg. text.in can.futuram 12.q.1.* quod quidem caput falsò Melchiadi Papæ ab Iuon. Bucardo & Gratiano adscribitur. *August. Eugubinus lib. 2. de donat. Constant.* Contrà Laurentius Valla adnotauit; nam Melchiades ad tempora Imperij Constantini minimè peruenit, quia martyrio coronatus est, teste Damaso, quem Platina sequitur. & licèt Marianus Scotus Melchiadem primo Imperij Constantini anno Pôtificatum adeptum, & quarto eiusdem Imperij anno supplicio affectum scripserit: quòd & si verum esset, fieri non potest caput illud ab eo editum: in eo enim Synodi Nicenæ mentio fit, quæ proculdubio longè post Melchiadem celebrata fuit: nam eodem Scoto authore, Melchiades obiit anno 314. Synodus verò celebrata fuit anno 337. quare expungendum caput illud *futuram* nonnulli censuerunt: nam & certum est, ante Constantinum concessum Ecclesiis hæreditates capere: Licinia enim virgo sanctissima, Marcello sedente Ecclesiam Romanam fecit hæredem, vt refert historia tripartit. *lib.1. cap 9. Polidò. Virgilius lib.6. de inuent. rerum, cap. vltimo:* quo cognito Maxentius ira incensus, Liciniam ad tempus relegauit, & Marcellum ad custodiam iumentorum, & animalium damnauit, & longè antea Vrbanus I. Imperante Alexandro hæreditates & possessiones, quas vendere solebant, Ecclesiis retinere permisit, & ex sumptibus earum viuere, vt

in constitutione eius decretali; & can. videntes. 12. quæst. 1. vt docet Platina in vita Vrbani, ex quo apparet longè ante Constantinum hæreditates Ecclesiis relictas & acquisitas fuisse, imò ante Vrbanum Pius Papa I. prædia diuinis vsibus dicata in prophanos vsus conuerti vetuerat epist. decret. 2. can. prædia 12. quæst. 2. quæ quidem constitutio de aliis prædiis, quàm Ecclesiæ donatis intelligi non potest, quinimo & viuentibus ipsis Apostolis Episcopi quasdam res habebant proprias, quasdam quæ ad Ecclesiam pertinebant & Dominicæ appellabantur, canon. Apostolorum 40. & can. sint manifestæ. 12. q. 1. quarum rerum cura & administratio incumbebat Episcopo can. apostol. 38. quibus quoque canonibus apostolicis vetitum erat rusticas possessiones vendere, & reditus Ecclesiasticos ca. apostolic. 12. q. 2. Ecclesia ergò tunc prædiorum, & agrorum capax erat. Sanè Constant. cùm fide Romanorum firmasset imperium, l. diu. C. de naturat. liber. quo liberiùs hæreditates & legata relinqui possent Ecclesiis, legem primam C. de sacrosanctis Ecclesiis promulgauit. Verùm aliquot post annos Valentinian. Valens & Gratianus lege lata Clericis vel Monachis, aliquid quacunque liberalitate viduarum extremo iudicio adipisci vetuerunt, quam legem Theodosius, & Arcadius, ac deinde Martianus abrogarunt, vt constat ex Nouella Martiani sub tit. de testamentis Cleri. l. generali. C. de sacrosanctis. eaque lege abrogata Constantini bene-

ficio Ecclesia potita est. Itaque D. Hilarius Arelatensis Episcopus, quod illa tunc habebat Ecclesia non solùm possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliauit; vt scribit *Prosper Aquitanicus lib.2. de vita contemplat. cap. 9. can. Expedit 12. quæst. 1.* Beata Pulcheria moriens, substantiam omnem Templis Dei & pauperibus dedicauit: eámque donationem Martianus Imperator gratam habuit, vt scribit *Nicephorus lib.15. cap.15.* Et cùm mater Ærij & Alipij quædam Ecclesiæ testamento legasset, neque filij eius voluntati satisfacerent D. Gregorius Nazianzen. qui Theodosio seniore Imperante floruit *epist.* 8. eos monet, atque hortatur quàm primùm legata præstare, testatúrque non defuisse qui suapte sponte facultates omnes Ecclesiis obtulerint. Legimus Quntranum Regem multa Ecclesiis contulisse, & testamenta eorum qui Ecclesias hæredes instituerant à Chilperico compressa restaurasse: *Gregor. Turonens. lib. hist. 7. cap* 7. Visigotorum legibus licebat quascunque res sancti Dei basilicis donâre *lib.5. tit. primo.* Sanè Gallorum Reges antiquiores multa largiebantur Ecclesiis, quod ex Gregor. Turonens. Amm. Monacho, Ottone Phrisingensi & Galliæ annalibus colligere licet. Vtinam ex animo nostro nunquam discedat D. Augustini consilium *sermo 52. de vita & moribus Clericor. ad fratres in heremo*, qui sermo etiam exaratus legitur in concilio Aquisgranensi sub Ludouico *cap.* 113. *Christianus*

ſtianus moriens, ait Auguſtinus, *faciat quod ſæpe hortatus ſum, vnum filium habet, putet Chriſtum, alterum duos habet, putet Chriſtum, tertium decem habet, Chriſtum faciat & ſuſcipiat. Id ipſum monet Diuus Chryſoſtomus in epiſtol. ad Romanos cap.* 10. *Homil.* 18. *& ſermo. de Beat. redd.* & quæ ſequuntur. *Si Chriſtiane*, inquit, *dum viuis bene egeris, potes tamen & poſt mortem bene agere: quo pacto ſi Chriſtum in ipſo teſtamento conſcripſeris hæredem, partemque illi totius ſortis tradideris, & poſtea relinquas filiis tuis Chriſtum cohæredem;* rurſus poſtea, *ſi neque filiorum tuorum cohæredem Chriſtum feceris, cum is te cælorum ipſorum conſortem reddiderit:* Et iterum *ſi factus fuerit Chriſtus filiorum tuorum cohæres & orphaniam illorum alleuabit, & violentias illatas diſſoluet Sycophantorumque ora obturabit* & quæ ſequuntur; quæ tamen cautè legenda ſunt, his enim verbis hortatur fideles non iubet *can. placuit* 10. *quæſt.* 2. *deinde* hæ D. Auguſtini & Chriſoſtomi ſententiæ nos docent & commonefaciunt, ne ob liberorum numerum Chriſtum prætereamus: liberorum enim numerus parentes ab eleemoſina & liberalitate erga Deũ minimè retardare debet: imo quo multorum pignorum parẽtes ſunt, plures ſunt pro quibus Deum deprecari obſtringuntur, multorum delicta redimenda, multorum precandæ conſcientiæ: nam vt in hac vita ſeculari alendis ſuſtinendiſque pignoribus quo maior eſt numerus, hoc maior eſt ſumptus. Ita in vita ſpiri-

tuali atque cœlesti, quo amplior fuerit pignorum copia, esse & operũ debet maior impensa: sic, & Iob sacrificia numerosa pro liberis offerebat, quantusque erat in domo pignorum numerus, tantus dabatur Deo & numerus hostiarum. *D. Cyprianus, in sermo. de elemosina* etiam nos docet Christum instituere hæredem. *In tuto enim hæreditas ponitur, quæ Deo custode seruatur: patrimonium si quidem Deo creditum, nec Respublica eripit, nec fiscus inuadit, nec calumnia aliqua forensis euertit.* Porrò vbi Deus vel Christus instituitur, hæreditas defertur Ecclesiæ loci illius in quo testator domicilium habet *§. si quis in nomine magni Dei Nouell. 131. de Ecclesiæ tit.* *vel pauperibus hæreditas distribuitur.* Ex constitutione Emanuelis Comeni, quã ex tat lib. 1. iuris Orientalis sub *tit. de execut. testã.* ibi Christo dulci, iusto ac mundo salutari nomine hærede scripto: & postea, hoc autem videntur facere cũ pauperibus qui substantias suas diuidi præcipiunt: olim apud Ethnicos Deo legatum factum vtile erat *l. ũ. § apud munic. ff. ad l. falcid.* Donatio quoq; facta coniugi vt Deo detur vel consecretur, puta vt oleum in æde sacra ponatur valet *l. si sponsus. §. concessa de don. inter:* quo argumento legatum factum pro lumine Ecclesiæ vtile & pium indicamus *cap. final. de testa. Bald. in l. omnes, & l. si quis ad declinandum C. de Episcopis & Clericis.* Itaque cum Ethnicorũ relicta Deo ignoto probata fuerint, vero Deo vel eius Ecclesiis à Christianis legata facta.

inutilia esse passi non sint Christiani Principes. Veruntamen his aduersari videtur quod in veteri lege vetitum fuerit filiis Leui possessiones habere vel partem cum fratribus *deutero. cap.* 10. iussumque eis viuere de decimis & oblationibus *numerorum* 18. *Ezechiel cap.* 44. quibus locis Vviclef probare contendit Sacerdotes vel Leuitas hæreditatum ac possessionum incapaces fuisse, quod tamen à vero alienum est: nam & Leuitis dare vrbes & agros Deus iusserat *numero* 35. *& Iosue* 21. *ibi dederunt filij Israël Leuitis ciuitates & suburbana eorum sunt*, præcepit *Dominus*: licet enim in prima diuisione terræ Iudeæ non habuerint Leuitæ partes cũ aliis tribubus, facta tamen priore diuisione præceptum fuit aliis tribub. dari Leuitis quadraginta octo ciuitates & suburbana illorum, quod amplius probari potest *Leui* 35. vbi ædes Leuitarum quæ in vrbibus sunt, perpetuò redimi possunt. Et si redemptæ non fuerint in Iubileo reuertantur ad Dominos suos; quum domus Leuitarũ pro possessionibus sint inter filios Israël: hoc ipsum probatur *act.* 4. vbi fit mentio Iosephi, qui cognominatus est Barsabas Leuita qui possidens agrum vendidit illum & *Ezechiel. cap.* 42. vbi Delira. Præterea *numero.* 28. non prohibentur Leuitæ iure aliquid possidere; sed prohibentur in terra eorum, hoc est in terra Iudæ: licebat ergo eis agros possidere extra terram Iudæ: denique poterant Leuitæ possidere agros ex voto & oblatione,

fidelium *Leuitic. cap. vltimo*; quinimo & emptione post priorem diuisionem poterant acquirere in terra Iudæ *Hieremiæ* 32. Erat enim Hieremias de tribu Leui, ex quibus palàm fit Ecclesiam inter fideles semper bonorum prophanorum capacem fuisse, siue bona ei quærantur testamento vel contractu: quo argumento Petrus Iacobi, *in pract. tit. de successio. Regum Fran.* notat Galliç legé, quç Ecclesiis collegiis vel monasteriis, prohibetur bona prophana retinere sine amortisatione, nulla ratione niti: nam ait ille Ecclesia vtroque iure ciuili & pontificio bona prophana acquiri testamento emptione & donatione *l. illud C. de Episcop.* Item perscriptione *can. placuit* 16. q. 3. consuetudine *cap. penult. de immunit. Eccles.* acquerit autem domos, prędia & alias possessiones, *cap. 1. de immun. Eccles. apud Bonif.* pręterea ait ille; ideò apud Gallos Ecclesia non retinet bona legata, vel donata, nisi mortuç manus lege soluatur, quod Regi vel dominis damnum inferatur, propter laudimia & publicationes, siue confiscationes. Cùm enim Ecclesia non delinquat nec alienare possit, Dominus amittit laudimia, iura caduca & confiscationes, cui ratiocinatione ita Petrus Iacobi occurrit, quod pleraque sint in Regno allodia, in quibus Rex noster laudimia vel alia iura percipere non consueuit: quare nullum & si ea quęrantur, Ecclesia Regi irrogatur præiudicium; deinde Ecclesia bona sibi quæsita alienare potest ex causa: & generaliter

liter vbi vel necessitas, vel vtilitas versatur, *§. nos igitur de non alienand. can. sine exceptione*, 12. *quæstio*. 2. hoc ius porrectum Ecclesia etiam delinquere potest, eiúsque patrimonium publicari, *l. iubemus*, *C. de Episcop.* Accedat quòd aduersa fortuna eius, qui delinquere potest, non sit expetenda, *l. inter stipulantem*, *§. Sacram. ff. de verb. oblig.* Postremò ait Petrus Iacobi, consuetudo qua Ecclesiæ immunitas vel libertas minuitur nullius est momenti, *auth. cassa. C. de Episcop. cap.* 1. *de immunit. Eccles. apud Bonifac.* vbi nominatim prohibetur Ecclesias cogere ad distrahendum, alienandum, aut extra manum suam ponendum acquisita vel acquirenda. Tandem addit *permissionem Principis* malè appellari amortisationem, cùm viuificatio nuncupari debeat, quia fit ad vitam & salutem animæ Regis: cuius animæ non modica iactura fit, dum Ecclesiæ bona retinere prohibet, nisi financiam vel tributum pẽdat, hæc Pet. Iacob. cui addo quod *Symmachus lib.* 1. *epist.* 40. scripsit, fiscum bonorum Principum, spoliis hostium non Sacerdotum damnis augendum damnatur Merphorus Phocas, quod lege lata cauerat, ne Ecclesiæ immobilibus locupletarentur bonis, vt ait Cedrinus, & alij, nec non *lib.* 1. *iuris Orientalis*. Quibus non obstantibus optimo iure receptum est, Ecclesias, ciuitates, cæteráque corpora manus mortuæ, vt *Polidor. Virgilius lib.* 17. *Anglicæ histor.* adnotauit acquisitionem bonorum incapaces in præiudicium

Regis & dominorum,& cogi bona eis quæſita diſtrahere & emancipare intra annum: eo autem iure vſi ſunt multis ante ſæculis Principes noſtri: extántque apud rationales in eam rem conſtitutiones Diui Ludouici,nec non Philippi III. Philippi Pulchri,Ludouici Vtini, Philippi Longi, Philippi Valeſij, Caroli V. VI. & aliorum Regum, qui huc vſque eis ſucceſſerint. Paria etiam iura obſeruant Hiſpani & Belgæ, conſtitutione lata à Carolo V. quam multis rationibus probat,& tuetur ea Driedo *lib.2.de Chriſtiana libertate.cap.3.*Porrò huius iuris Gallici meminerunt *Faber in l. quoties, C. de rei vendit. authent. ingreſſi,C. ſacroſan.& in §.10. quibus modis ius patriæ poteſtat.Henricus Bohic in cap.ex literis de conſuet. Maſuer in tit.de locato.§. item,ſi res data,& in tit.de præſcriptio.§.item ſi Eccleſia.Sanxon in conſuetud. Turon. de indemnat.§.1.Benedict. in cap. Raynutius, in verbo, & vxorem, deciſ.1. & deciſ.5. Gallus quæſt. 69. Boërius in titul.de iuris omnium iudic. §.21. & quæſt. 263. Molineus in conſuetud. Pariſienſ.*Huius autem iuris variæ rationes afferri ſolent à *Benedict. in verbo, & vxorem: Ægidio magiſtro titul.des amortiſſements,Chopino lib.1. de Domaino, cap. 24.Graſalio in tract.regalio Franciæ*; prima, quòd lege Moſis incapaces prædiorum ac poſſeſſionum fuerint Leuitæ.At hæc ratio falſó fundamento nititur, ex his quæ iam ſuprà docuimus:altera verò quòd naſcente Eccleſia Clerici prædia & poſſeſſiones vendebant,ac pretium earum in communem

munem vſum conferebant, *act.cap.5.can.futuram,& can.videntes 12.quæſt.1. Diuus Chryſoſtomus homil. 86. in Matthæum.* Verùm hic locus actorum ad rem minimè pertinet, neque de Clericis loquitur, quinimo generaliter de his qui in Chriſtum crediderunt, qui poſſeſſiones tunc vendebant, quia vt ait Anacletus, ſciebant Eccleſiam in Iudæa parum duraturã: prætereа volentes vendebant, non verò ex præcepto: nulla enim lege ſcitum vel iuſſum fuerat, ſed charitate & dilectione fraterna moti, pretia ante pedes Apoſtolorum ponebant, vt tanquam communibus & ſuperabundantibus diſtribuerentur. Itaque cauendum eſt ab errore Manichæorum, qui exiſtimabant Religioni Chriſtianæ aduerſari agros & prædia poſſidere; quorum errorem refellit *D. Auguſtin.in lib.de moribus Eccleſ.Cathol.contra Manichæos lib.1.cap.35.& cap.40.* Eodem errore imbutos legimus hæreticos quoſdam, qui ſe Apoſtolicos nominabant, & poſſeſſores rerum prophanarum vita æterna indignos prædicabant, quos Diuus Auguſtinus refutat, horum etiam meminit Epiphanius *tom.1. lib.2.cap.61.* Eundem errorem hac tempeſtate inſtaurarunt Anabaptiſtæ: Tertia in medium adferri ſolet cauſa, quare ſacra ſodalitia bona prophana retinere nequeant ſine permiſſu Principis, quia iure noſtro non liceat aliquid conſacrare ſine permiſſu Imperatoris, nec locus ſacer dicitur priuſquam ab Imperatore vel eo mandante dicatus ſit.

l. sacra, ff. de verùm diuis, l. fin. ff. vt in possessio. legat. sed neque hæc loca ad nostram accommodari possunt consuetudinem : nam aliud est consacrare, aliud Ecclesiæ donare. Porrò de veteri ritu templa consecrandi plura *Alexand. ab Alex. lib. 6. genial. dierum cap.* 14. licet ergo locus consacrari non possit iure digestorum sine permissu Principis : poterat tamen templo donari inscio Imperatore vel Principe *l. omnia §. final. ff. de annuis legat.* Plenius *Alberic. d. l. sacra. Belluga in speculo Principum. cap. de* admortisatione. Postrema ratio quæ & probabilior est, vt ideò Ecclesiæ ciuitates, cæteraque corpora mortua nequant post annum bona ipsis quæsita retinere, sine venia & admortisatione Principis propter damnum quod Principi vel Dominis irrogatur: nam vbi prædiorum quæ Ecclesiæ donantur vel aliomodo quęruntur directum Dominum, perti. neat ad Regem vel aliquem ex regulis, & cùm Ecclesia non moriatur, neque passim aut facilè ea distrahat, perdit Rex vel Regulus laudimiorum iura, nec non ea quæ mutatione vassalli, vel emphiteotæ acquiri solent : prætereà rarò Ecclesia delinquit, quare Princeps ius confiscationis admitit: nam Regi nostro cõfiscatio competit, etiam eorum bonorum quę sub ditione alicuius vassalli sita sunt in quibusdam casibus, puta in crimine lesę Maiestatis, falsę monetę, & similibus : quam quidem rationem obseruasse videtur Baldus *in proëmio*

feudor.

feudor.§.quinta diuisio. Specul. in tit.de locato.§.nunc aliqua,vbi Ioannes Andre. Oldradus consil. 17. quod autem ratione eius quod intereſt Regis vel alterius Domini, Eccleſia cogitur bona ſibi relicta vel aliter quęſita diſtrahere, & vt vulgo dicitur extra manú ſuam ponere: & ex eo aparet quod Eccleſia iure & ritè omnia acquirat teſtamento vel contractu, & capax ſit omnium relictorum ac lucrorum,ſed cogitur diſtrahere reſeruato ſibi pretio quod in commoda & vtilitates Eccleſię conſeruari debet, imo Eccleſia poteſt bona ipſa retinere, ſi ius morticinij impetrauerit;quod quidem non denegatur ſi Regi certa ſumma pendatur vice partis tertię bonorum, quę in ſcripto iuris morticinij continebatur: quæ quidem tertia pars ab Eccleſia, vel alio corpore mortuo ex ordinatione Caroli V. fiſco pręſtanda erat. Cuius ordinationis meminit Ægidius Magiſter pręſes Pariſ.in tractatu *des admortiſſemens.* Ea autem ſumma vice partis tertię exoluanda eſt,quo Regis iactura penſetur. Addo quod inferiores reguli & Domini, nō poſſint cogere Eccleſiam bona diſtrahere vel extra manum ſuam ponere ſi Eccleſia malit indemnitatem pręſtare, hoc eſt certam ſummam loco iurium vtilium, quę probabiliter Dominus percepturus eſt,vel vicarium dare morientem & viuentem. Id eſt,quo moriente iura cōſueta domino præſtantur, & ſi res cenſualis fuerit, certa ſumma nomine laudimiorum pendatur,dare

etiam tenetur Ecclesia Vicarium confiscantem, cuius noxa vel felonia feudum aperiatur, vel publicetur, vt docet Ægid. Magister, vbi suprà: quamuis Molineus *in consuetud. Paris. tit. des matieres fraudulees, §.41. in antiqua editio.* putet verum non esse Ecclesiam cogi dare Vicarium confiscantem, sed sanè decipitur: nam prior opinio vsu recepta est, quod & ille confitetur, extántque Senatus placita apud Ægid. magist. cap.6. nam aliter dominus non succurreretur, quorum interest non solùm propter iura vtilia, sed propter publicationes siue confiscationes: quare dominis, quibus merum Imperium cōpetit, etiamsi non sint domini directi, cogitur Ecclesia vel indemnitatem præstare, vel hominem confiscantem: *Masuer. in tit. de locato. §. item si res data: & in tit. de præscriptionib. Benedict. in cap. Raynutius, in verbo, & vxorem, decis. quinta num.2.* Porrò argumenta Petri Iacobi facilè dilui possunt; nam quod ad primum pertinet, fatemur vtroque iure bona acquiri Ecclesiis, at Gallorum iure receptum esse Ecclesiam ea quæ sibi quæsita sunt retinere nō posse post annum, quæruntur ergo bona Ecclesiæ iuxta iuris nostri constitutiones, at cogitur Ecclesia distrahere; ita tamen vt pretium in vtilitatem eius conuertatur, videtúrque Ecclesia bona re ipsa retinere, quia qui pretio vtitur, re ipsa frui videtur, *vulg. leg. quia qui pretio, ff. de rei venditio.* Eodem iure etiam Hispani vtuntur, vt constat ex Speculo
in

in *can. de admortisat.* Pari etiam ferè iure vtuntur Angli ex lege Edoardi quæ repetita est in magna carta Polidor *lib.* 17. quod verò de allodiis vaticinatur Iacob, æquè facilè dilui potest: sunt enim qui contendunt nulla esse in Regno allodia Regíque nedum quod ad protectionem & supremam iurisdictionem, sed etiam quoad dominum directum, vbi non & alius dominus directus bona omnia prophana sub Rege esse, argumento eius quod scriptum est libro primo Regum cap. 8. *Boërius in consu. Biturig.* §. 23. *sub titulo de feudis. Sanxon in consuetud. Turon. sub tit. des droicts de basse Iustice. Corset. in tract. de potest. & excell. Regis quæst.* 59. *&* 503. Præterea etsi apud nos Gallos bona censeantur allodialia, nisi de onere appareat, in his nihilominus iactura afficitur Rex, propter publicationes & confiscationes. *Masuerius in titulo de præscriptionibus*, §. *item si Ecclesia.* versatur etiam vtilitas publica. Nam Laïci munera omnia subeunt, Ecclesiæ verò ab his omnibus ferè eximuntur; quando ergo plura bona possident, tanto plus oneris ac muneris Laïci ferunt & sustinent: denique Ecclesia cæteraque corpora bona omnia immobilia successu temporis acquirerent, nisi Reges nostri impedirent, quod verò pertinet ad alienationem: & si res Ecclesiæ ex causa alienari possint, innumeræ solemnitates exiguntur, & rarò accidit eas res alienari: quare cum illud sit adeo difficile & impossibile iudicatur *l. apud Iulia-*

num §. fin. ff. de legat. 19. quod autem ad delicta pertinet non facile Ecclesia delinquere iudicatur, neque enim Prælati culpa Ecclesiæ imputatur: multa quippe concurrere debent, vt vniuersitas delinquere videatur. *Iason plenè in l. ciuitas, ff. de reb. cred. & in l. iubemus, C. de Episcop.* Sanè etsi aduersa fortuna eius qui rem aliquam acquirit, vt possit crimen cōmittere non sit expectanda; futuris tamen damnis occurrendum est, *l. Gallus, ff. de libert. & posthum.* Cæterùm etsi statuta & consuetudines in perniciem libertatis & immunitatis Ecclesiasticæ vanæ & inutiles sunt: tamen hac lege Regni non minuitur libertas Ecclesiæ, sed ius Regis & dominorum conseruatur: Ecclesia autem quæ cultrix est Iustitiæ, nemini iniuriam facere debet. *§. de alienat. feud.* præterea dum Ecclesia cogitur distrahere nisi ius morticinij impetrauerit; hoc non fuit institutum in perniciem Ecclesiæ, vel ratione Ecclesiæ: sed quia Ecclesia est corpus mortuum, vt & ciuitates & collegia cæteráque corpora, quæ non mutantur vel moriuntur generaliter; bona retinere nequeunt sine permissu Principis. Cùm ergo lex generalis sit ad omnia corpora manus mortuæ, per consequentiam Ecclesiæ ea lege comprehenduntur, quod non repugnat Ecclesiæ libertati: nam & statuta laïcorum non improbantur in damnum Ecclesię, quoties per consequentiam Ecclesiæ nocent. *Bald. in cap. Clericis, de Iudic. Signorell. consil.* 19. *Bald. consil.* 9. *Decius consil.* 213.

Felinus

Felinus & Decius in cap. Ecclesia de Constit. plenissimè Lucas de Penna in l. iubemus, C. de Nauibus non excus. vbi statuti quo Ecclesia cogitur intra annum alienare mentionem facit: illius etiam meminit Archidiacon. *in cap. Romana de appellat. apud Bonifac. Plenè Felin. Et Decius in cap. Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Constit.* Vltimò non obstat *cap. 1. de immunitate Clerico. apud Bonifac.* Ibi enim nulla fit mentio legis Regni, sed dũtaxat de Scabinis & quibusdam, qui in ciuitatibus iurisdictionem temporalem obtinebant, qui cogebant Ecclesias onera quædam subire, taleas exoluere, vel bona sua distrahere. At in specie nostra Ecclesia cógitur non quidem à Scabinis vel aliis Iudicibus, sed ab ipso Rege & Regni lege generali, quæ omnia corpora manus mortuæ complectitur, quod per eam constitutionem Bonifacij in dicto *cap.* 1. minimè vetatur: præterea constitutio illa loquitur de oneribus quæ extra ordinem indicuntur: At nos agimus de onere ordinario, & perpetuo, & quod quidem ab ipso initio impositum est. Porrò ius illud manus mortuæ quo Ecclesiæ cæteraque corpora manus mortuæ coguntur inter annum bona prophana eis relicta, vel aliter quæsita distrahere non obtinet, primò quoad bona quæ fuerant Ecclesiæ acquisita ante constitutionem Philippi Pulchri, quod eiusdẽ Philippi altera constitutione quæ extat apud Aufrerium *tit. de priuileg. cap.* 14. *nominatum cautum est:* secundò locum non

fidelium *Leuitic. cap. vltimo* quinimo & emptione post priorem diuisionem poterant acquirere in terra Iudæ *Hieremiæ* 32. Erat enim Hieremias de tribu Leui, ex quibus palàm fit Ecclesiam inter fideles semper bonorum prophanorum capacem fuisse, siue bona ei quærantur testamento vel contractu: quo argumento Petrus Iacobi, *in pract. tit. de successio. Regum Fran.* notat Galliæ legé, quę Ecclesiis collegiis vel monasteriis, prohibetur bona prophana retinere sine amortisatione, nulla ratione niti: nam ait ille Ecclesia vtroque iure ciuili & pontificio bona prophana acquiri testamento emptione & donatione *l. illud C. de Episcop.* Item perscriptione *can. placuit* 16. q. 3. consuetudine *cap. penult. de immunit. Eccles.* acquerit autem domos, prędia & alias possessiones, *cap. 1. de immun. Eccles. apud Bonif.* prçterea ait ille; ideò apud Gallos Ecclesia non retinet bona legata, vel donata, nisi mortuę manus lege soluatur, quod Regi vel dominis damnum inferatur, propter laudimia & publicationes, siue confiscationes. Cùm enim Ecclesia non delinquat nec alienare possit, Dominus amittit laudimia, iura caduca & confiscationes, cui ratiocinatione ita Petrus Iacobi occurrit, quod pleraque sint in Regno allodia, in quibus Rex noster laudimia vel alia iura percipere non consueuit: quare nullum & si ea quęrantur, Ecclesia Regi irrogatur præiudicium; deinde Ecclesia bona sibi quæsita alienare potest ex causa: & generaliter

liter vbi vel necessitas, vel vtilitas versatur, *§. nos igitur de non alienand. can. sine exceptione, 12. quæstio. 2.* hoc ius porrectum Ecclesia etiam delinquere potest, eiúsque patrimonium publicari, *l. iubemus, C. de Episcop.* Accedat quòd aduersa fortuna eius, qui delinquere potest, non sit expetenda, *l. inter stipulantem, §. Sacram. ff. de verb. oblig.* Postremò ait Petrus Iacobi, consuetudo qua Ecclesiæ immunitas vel libertas minuitur nullius est momenti, *auth. cassa. C. de Episcop. cap. 1. de immunit. Eccles. apud Bonifac.* vbi nominatim prohibetur Ecclesias cogere ad distrahendum, alienandum, aut extra manum suam ponendum acquisita vel acquirenda. Tandem addit *permissionem Principis* malè appellari amortisationem, cùm viuificatio nuncupari debeat, quia fit ad vitam & salutem animæ Regis: cuius animæ non modica iactura fit, dum Ecclesiæ bona retinere prohibet, nisi financiam vel tributum pẽdat, hæc Pet. Iacob. cui addo quod *Symmachus lib. 1. epist. 40.* scripsit, fiscum bonorum Principum, spoliis hostium non Sacerdotum damnis augendum damnatur Merphorus Phocas, quod lege lata cauerat, ne Ecclesiæ immobilibus locupletarentur bonis, vt ait Cedrinus, & alij, nec non *lib. 1. iuris Orientalis.* Quibus non obstantibus optimo iure receptum est, Ecclesias, ciuitates, cæteráque corpora manus mortuæ, vt *Polidor. Virgilius lib. 17. Anglicæ histor.* adnotauit acquisitionem bonorum incapaces in præiudicium

Regis & dominorum, & cogi bona eis quæsita distrahere & emancipare intra annum: eo autem iure vsi sunt multis ante sæculis Principes nostri: extántque apud rationales in eam rem constitutiones Diui Ludouici, nec non Philippi III. Philippi Pulchri, Ludouici Vtini, Philippi Longi, Philippi Valesij, Caroli V. VI. & aliorum Regum, qui huc vsque eis successerint. Paria etiam iura obseruant Hispani & Belgæ, constitutione lata à Carolo V. quam multis rationibus probat, & tuetur ea Driedo *lib. 2. de Christiana libertate. cap. 3.* Porrò huius iuris Gallici meminerunt *Faber in l. quoties, C. de rei vendit. authent. ingressi, C. sacrosan. & in §. 10. quibus modis ius patriæ potestat. Henricus Bohic in cap. ex literis de consuet. Masuer in tit. de locato. §. item, si res data, & in tit. de præscriptio. §. item si Ecclesia. Sanxon in consuetud. Turon. de indemnat. §. 1. Benedict. in cap. Raynutius, in verbo, & vxorem, decis. 1. & decis. 5. Gallus quæst. 69. Boërius in titul. de iuris omnium iudic. §. 21. & quæst. 263. Molineus in consuetud. Parisiens.* Huius autem iuris variæ rationes afferri solent à *Benedict. in verbo, & vxorem: Ægidio magistro titul. des amortissements, Chopino lib. 1. de Domaino, cap. 24. Grasalio in tract. regalio Franciæ;* prima, quòd lege Mosis incapaces prædiorum ac possessionum fuerint Leuitæ. At hæc ratio falsô fundamento nititur, ex his quæ iam suprà docuimus: altera verò quòd nascente Ecclesia Clerici prædia & possessiones vendebant, ac pretium earum in communem

munem vsum conferebant, *act.cap.5.can. futuram, & can. videntes 12. quæst.1. Diuus Chrysostomus homil. 86. in Matthæum.* Verùm hic locus actorum ad rem minimè pertinet, neque de Clericis loquitur, quinimo generaliter de his qui in Christum crediderunt, qui possessiones tunc vendebant, quia vt ait Anacletus, sciebant Ecclesiam in Iudæa parum duraturã: prætcrea volentes vendebant, non verò ex præcepto: nulla enim lege scitum vel iussum fuerat, sed charitate & dilectione fraterna moti, pretia ante pedes Apostolorum ponebant, vt tanquam communibus & superabundantibus distribuerentur. Itaque cauendum est ab errore Manichæorum, qui existimabant Religioni Christianæ aduersari agros & prædia possidere; quorum errorem refellit *D. Augustin. in lib. de moribus Eccles. Cathol. contra Manichæos lib.1.cap.35. & cap.40.* Eodem errore imbutos legimus hæreticos quosdam, qui se Apostolicos nominabant, & possessores rerum prophanarum vita æterna indignos prædicabant, quos Diuus Augustinus refutat, horum etiam meminit Epiphanius *tom.1. lib.2.cap.61.* Eundem errorem hac tempestate instaurarunt Anabaptistæ: Tertia in medium adferri solet causa, quare sacra sodalitia bona prophana retinere nequeant sine permissu Principis, quia iure nostro non liceat aliquid consacrare sine permissu Imperatoris, nec locus sacer dicitur priusquam ab Imperatore vel eo mandante dicatus sit.

l. sacra, ff. de verùm diuis, l. fin. ff. vt in possessio. legat. sed neque hæc loca ad nostram accommodari possunt consuetudinem : nam aliud est consacrare, aliud Ecclesiæ donare. Porrò de veteri ritu templa consecrandi plura *Alexand. ab Alex. lib. 6. genial. dierum cap.* 14. licet ergo locus consacrari non possit iure digestorum sine permissu Principis : poterat tamen templo donari inscio Imperatore vel Principe *l. omnia §. final. ff. de annuis legat.* Plenius *Alberic. d. l. sacra. Belluga in speculo Principum. cap. de* admortisatione. Postrema ratio quæ & probabilior est, vt ideò Ecclesiæ ciuitates, cæteraque corpora mortua nequant post annum bona ipsis quæsita retinere, sine venia & admortisatione Principis propter damnum quod Principi vel Dominis irrogatur: nam vbi prædiorum quæ Ecclesiæ donantur vel aliomodo quęruntur directum Dominum, perti. neat ad Regem vel aliquem ex regulis, & cùm Ecclesia non moriatur, neque passim aut facilè: ea distrahat, perdit Rex vel Regulus laudimiorum iura, nec non ea quæ mutatione vassalli, vel emphiteotæ acquiri solent : prætereà rarò Ecclesia delinquit, quare Princeps ius confiscationis admitit: nam Regi nostro cōfiscatio competit, etiam eorum bonorum quę sub ditione alicuius vassalli sita sunt in quibusdam casibus, puta in crimine lesę Maiestatis, falsę monetę, & similibus : quam quidem rationem obseruasse videtur Baldus *in proëmio feudor.*

feudor.§.quinta diuiſio. Specul. in tit.de locato.§.nunc aliqua,vbi Ioannes Andre. Oldradus conſil. 17. quod autem ratione eius quod intereſt Regis vel alterius Domini, Eccleſia cogitur bona ſibi relicta vel aliter quęſita diſtrahere, & vt vulgo dicitur extra manũ ſuam ponere: & ex eo aparet quod Eccleſia iure & ritè omnia acquirat teſtamento vel contractu, & capax ſit omnium relictorum ac lucrorum,ſed cogitur diſtrahere reſeruato ſibi prętio quod in commoda & vtilitates Eccleſię conſeruari debet, imo Eccleſia poteſt bona ipſa retinere, ſi ius morticinij impetrauerit;quod quidem non denegatur ſi Regi certa ſumma pendatur vice partis tertię bonorum, quę in ſcripto iuris morticinij continebatur: quæ quidem tertia pars ab Eccleſia, vel alio corpore mortuo ex ordinatione Caroli V. fiſco pręſtanda erat. Cuius ordinationis meminit Ægidius Magiſter pręſes Pariſ.in tractatu *des admortiſſemens.* Ea autem ſumma vice partis tertię exoluanda eſt,quo Regis iactura penſetur. Addo quod inferiores reguli & Domini, nõ poſſint cogere Eccleſiam bona diſtrahere vel extra manum ſuam ponere ſi Eccleſia malit indemnitatem pręſtare, hoc eſt certam ſummam loco iurium vtilium, quę probabiliter Dominus percepturus eſt,vel vicarium dare morientem & viuentem. Id eſt,quo moriente iura cõſueta domino præſtantur, & ſi res cenſualis fuerit, certa ſumma nomine laudimiorum pendatur,dare

etiam tenetur Ecclesia Vicarium confiscantem, cuius noxa vel felonia feudum aperiatur, vel publicetur, vt docet Ægid. Magister, vbi suprà: quamuis Molineus *in consuetud. Paris. tit. des matieres fraudulees, §.41. in antiqua editio.* putet verum non esse Ecclesiam cogi dare Vicarium confiscantem, sed sanè decipitur: nam prior opinio vsu recepta est, quod & ille confitetur, extántque Senatus placita apud Ægid. magist. cap. 6. nam aliter dominus non succurreretur, quorum interest non solùm propter iura vtilia, sed propter publicationes siue confiscationes: quare dominis, quibus merum Imperium cõpetit, etiamsi non sint domini directi, cogitur Ecclesia vel indemnitatem præstare, vel hominem confiscantem: *Masuer. in tit. de locato. §. item si res data: & in tit. de præscriptionib. Benedict. in cap. Raynutius, in verbo, & vxorem; decis. quinta num.* 2. Porrò argumenta Petri Iacobi facilè dilui possunt; nam quod ad primum pertinet, fatemur vtroque iure bona acquiri Ecclesiis, at Gallorum iure receptum esse Ecclesiam ea quæ sibi quæsita sunt retinere nõ posse post annum, quæruntur ergo bona Ecclesiæ iuxta iuris nostri constitutiones, at cogitur Ecclesia distrahere; ita tamen vt pretium in vtilitatem eius conuertatur, videtúrque Ecclesia bona re ipsa retinere, quia qui pretio vtitur, re ipsa frui videtur, *vulg. leg. quia qui pretio, ff. de rei venditio.* Eodem iure etiam Hispani vtuntur, vt constat ex Speculo

in

in *can. de admortisat.* Pari etiam ferè iure vtuntur Angli ex lege Edoardi quæ repetita est in magna carta Polidor *lib.* 17. quod verò de allodiis vaticinatur Iacob, æquè facilè dilui potest: sunt enim qui contendunt nulla esse in Regno allodia Regíque nedum quod ad protectionem & supremam iurisdictionem, sed etiam quoad dominum directum, vbi non & alius dominus directus bona omnia prophana sub Rege esse, argumento eius quod scriptum est libro primo Regum cap. 8. *Boërius in consu. Biturig.* §. 23. *sub titulo de feudis. Sanxon in consuetud. Turon. sub tit. des droicts de basse Iustice. Corset. in tract. de potest. & excell. Regis quæst.* 59. *&* 503. Præterea etsi apud nos Gallos bona censeantur allodialia, nisi de onere appareat, in his nihilominus iactura afficitur Rex, propter publicationes & confiscationes. *Masuerius in titulo de præscriptionibus*, §. *item si Ecclesia.* versatur etiam vtilitas publica. Nam Laïci munera omnia subeunt, Ecclesiæ verò ab his omnibus ferè eximuntur; quando ergo plura bona possident, tanto plus oneris ac muneris Laïci ferunt & sustinent: denique Ecclesia cæteraque corpora bona omnia immobilia successu temporis acquirerent, nisi Reges nostri impedirent, quod verò pertinet ad alienationem: & si res Ecclesiæ ex causa alienari possint, innumeræ solemnitates exiguntur, & rarò accidit eas res alienari: quare cum illud sit adeo difficile & impossibile iudicatur *l. apud Iulia-*

num §. fin. ff. de legat. 19. quod autem ad delicta pertinet non facile Ecclesia delinquere iudicatur, neque enim Prælati culpa Ecclesiæ imputatur: multa quippe concurrere debent, vt vniuersitas delinquere videatur. *Iason plenè in l. ciuitas, ff. de reb. cred. & in l. iubemus, C. de Episcop.* Sanè etsi aduersa fortuna eius qui rem aliquam acquirit, vt possit crimen cōmittere non sit expectanda; futuris tamen damnis occurrendum est, *l. Gallus, ff. de libert. & posthum.* Cæterùm etsi statuta & consuetudines in perniciem libertatis & immunitatis Ecclesiasticæ vanæ & inutiles sunt: tamen hac lege Regni non minuitur libertas Ecclesiæ, sed ius Regis & dominorum conseruatur: Ecclesia autem quæ cultrix est Iustitiæ, nemini iniuriam facere debet. *§. de alienat. feud.* præterea dum Ecclesia cogitur distrahere nisi ius morticinij impetrauerit; hoc non fuit institutum in perniciem Ecclesiæ, vel ratione Ecclesiæ: sed quia Ecclesia est corpus mortuum, vt & ciuitates & collegia cæteráque corpora, quæ non mutantur vel moriuntur generaliter; bona retinere nequeunt sine permissu Principis. Cùm ergo lex generalis sit ad omnia corpora manus mortuæ, per consequentiam Ecclesiæ ea lege comprehenduntur, quod non repugnat Ecclesiæ libertati: nam & statuta laïcorum non improbantur in damnum Ecclesię, quoties per consequentiam Ecclesiæ nocent. *Bald. in cap. Clericis, de Iudic. Signorell. consil.* 19. *Bald. consil.* 9. *Decius consil.* 213.
Felinus

Felinus & Decius in cap. Ecclesia de Constit. plenissime Lucas de Penna in l. iubemus, C. de Nauibus non excus. vbi statuti quo Ecclesia cogitur intra annum alienare mentionem facit: illius etiam meminit Archidiacon. *in cap. Romana de appellat. apud Bonifac. Plenè Felin. Et Decius in cap. Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Constit.* Vltimò non obstat *cap. 1. de immunitate Clerico. apud Bonifac.* Ibi enim nulla fit mentio legis Regni, sed dũtaxat de Scabinis & quibusdam, qui in ciuitatibus iurisdictionem temporalem obtinebant, qui cogebant Ecclesias onera quædam subire, taleas exoluere, vel bona sua distrahere. At in specie nostra Ecclesia cõgitur non quidem à Scabinis vel aliis Iudicibus, sed ab ipso Rege & Regni lege generali, quæ omnia corpora manus mortuæ complectitur, quod per eam constitutionem Bonifacij in dicto *cap. 1.* minimè vetatur: præterea constitutio illa loquitur de oneribus quæ extra ordinem indicuntur: At nos agimus de onere ordinario, & perpetuo, & quod quidem ab ipso initio impositum est. Porrò ius illud manus mortuæ quo Ecclesiæ cæteraque corpora manus mortuæ coguntur inter annum bona prophana eis relicta, vel aliter quæsita distrahere non obtinet, primò quoad bona quæ fuerant Ecclesiæ acquisita ante constitutionem Philippi Pulchri, quod eiusdẽ Philippi altera constitutione quæ extat apud Aufrerium *tit. de priuileg. cap. 14. nominatum cautum est:* secundò locum non

habet quo ad bona quæ ad construendas Basilicas vel eas amplificandas atque augendas: citra tamen redundantiam Ecclesiæ quæruntur, quod eiusdem Philippi constitutione eodem titulo *de priuileg. cap.* 17. expressum est *verbo & vxorem. 5. decis. num.* 595. Et id obtinet nedum in bonis quę pendent à Rege, verùm & in his quæ pendent à Domino alicuius inferioris Domini. *Molineus in consuet. Paris. tit. de* matiere feaudale *§*. 42. *nu.* 98. nam in eam causam Dominus vendere cogitur *l. si quis sepulchrum ff. de Religios.& sumptibus funer. Iason.in l.2.ff.solut.matrimonio:* Præterea non cogitur Ecclesia ea bona distrahere, quæ Rex ei largitus est, donando enim ea bona videtur cum Ecclesia dispensare ac veniam facere, & vt vulgò dicitur bona donata amortisare; *arg. l. quidam consulebant ff.de re iud.Matthæus de afflict. decis.*361.non cogitur item Ecclesia emancipare bona quæsita; quæ vel ab eius Ecclesiæ Imperio vel directo pendent Domino, ex eiusdē Philippi altera constitutione *eodem tit.cap.* 18. Denique Ecclesia retinet bona, vbi ius morticinij siue amortisationem à Principe impetrauit: amortisatio verò est concessio siue permissio Regis, quo manui mortuæ indulgetur bona immobilia perpetuo retinere, *Petrus Belluga.in speculo Princip. cap. de amortisatio.* differt autem amortisatio ab indemnitate: nam amortisatio est Regis beneficium, siue permissio retinendi immobilia per manum mortuam: indemni

demnitas verò dicitur pensatio quæ fit & pręstatur Domino vice iurium vtilium, quę verisimiliter percepturus erat Dominus de re manēte apud priuatū, quę sępè variis mutatur modis *l. Senatus §. mortis causa ff. de donat. causa mort.* Quoties verò pensatio fit per vicariū morientē, & confiscantē, vel per pensitationem annuam, puta decimo quoque anno præstandam, vocatur indemnitas, at quoties semel certa summa præstatur, vocatur finantia, hęc Molineus *d.42.n.68*. Postremò sciendum est quoties bona Ecclesiis legantur, hęredes cogi ius morticinij impetrare, & sumptus ob eam causam impendere & suppeditare. Gallus *quæst.91*. iuuat hanc sententiam *l. his verbis §. fin. de legatis* 3. Ibi an onera omnia & introitus militię sint ab hęrede danda: deinde quia legata pręstari debeant integra absque falcidię detractione. Denique cogitur hęres rem legatam luere, vbi sciens alienam legauit vel propinquę aut pię causę *l. si res obligata ff. de legat. 1. l. cum alienam C. de legat.* extatque in eandem sententiā Arrestum apud Ægidium Præsidem Parisiensem *cap. 7. sub tit. de amortisatio.* Illudque æquum est, quamuis Molineus repugnare videatur, Bartolus autem ad *l. 1. C. de sacrosanct.* existimat liberum esse testatori relinquere Ecclesiis quod optauerit, modò arbitrium boni viri non prætergrediatur: nec enim illa *l. prima C. de sacrosāctis* plus licèt relinquere quàm quod iure definitum est: quare consequens.

est, non licere parenti Ecclesiis vel pauperibus relinquendo filiorum legitimam minuere *can. si quis irascitur* 13. *qu.* 2. Ibi sed Planè sic faciat quod sæpe hortatus sum, qui vnum filium habet putet Christum, alterum si duos habet putet Christum, tertium sanè hoc præcepto, patri & testatori præfigitur, ne hunc modum in legando vel relinquendo piæ causæ transcẽdat. Eodem pertinet textus *in cano. quicunque* 18. *qu.* 4. qui ex eodem Diuo August. de vita Clericorum exaratus est. *Quicunque vult exhæredato filio Ecclesiam instituere, quærat alterũ qui suscipiat quàm Augustinum*, ac postea laudabile factum Aurelij Carthaginensis Episcopi commemorat: cuius etiam meminit Baptista Fulgozius *sub tit. de his quæ ex testament.* Ansegis. Abbas memoria ac literis prodidit legem Caroli magni, qua vetabatur bona ea capere quæ Religionis ergo ablata fuerant à parentibus, quorum liberi de immensa donatione quærerentur: cæterum an parentum legitima ob piam causam minimè possit, tractant Interpretes *in auth. si qua mulier C. de sacrosan. & ibidem an falcidia vel trebelli. in gratiam piæ causæ probibeatur.*

IAC. FERRERIVS.

PRo indemnitate in Tholosano Parlamento soluitur quinta pars æstimationis fundi censualis, quæ Domino directo soluenda est: Sed & illud notandum est, solum Dominum

minum qui rerum imperium habet, posse petere hominem confiscantem & morientem, non itèm Dominum qui solum habet directum Dominium, sine vlla iurisdictione, quia ad Dominum directum confiscationes non pertinent. Item & illud notandum est, Dominum qui iurisdictionem habet, non posse indemnitatem petere, & hominem morientem vel confiscantem, sed alterutro contentum esse debere, Belluga in speculo de armotisat. Ægidius in tract. amortisa. Arrest. 7. & 8. Baquet, Charundas & alij, & ita in Parlam. Tholos. iudicatur.

QVÆSTIO XXIV.

An verba enunciatiua, dispositionem & testamentum validum reddant fauore piæ causæ, aut liberorum.

QVÆRITVR, cùm de voluntate testatoris tantùm apparet per verba enunciatiua, an eiusmodi dispositio valeat, vulgò proditum est, verba enunciatiua etiam propter aliud emissa, seu posita in gratiam piæ causæ sufficere, & verbis enũciatiuis ad pias causas vltimam voluntatem probari. *Bart. ad l. 1. C. de sacrosanct. Innoc. Host. Andr. Panor. & cæteri in c. fi. de success. ab intest. idèm Panor. consil. 11. Castr. consil. 451. Alex. consil. 110. vol. 6. Ias. in l. ex his. C. de test. milit.* eáque vulgaris opinio probatur. Primò per cap. finale *de success. ab intest.* Secundò in testamento militis verba enunciatiua disponunt,

cta fuerat: nam ideò non mandat inquirere an oblationis tempore fuiſſet mentis compos, quia vno duntaxat teſte ea oblatio probata fuerat: fruſtra enim probaretur eum ſanæ mentis fuiſſe, dum ſe & ſua obtulit: poſteáque ea oblatio non fuerat probata; niſi vno teſte, cuius ſolius teſtimonium non ſufficit *vulgata l. iuris iurandi, C. de teſtibus*. At quia confeſſio facta in extremis aſſeuerationem Abbatis, necnon vnius teſtis teſtimonium vehementer iuuabat: ideò an tum fuerit mentis compos Archipreſbyter quæri iubet Summus Pontifex. Non etiam officit quod Pontifex eam confeſſionem vltimam voluntatem vocet: nam impropriè & quaſi vltimam eſſe innuunt ea verba, *velut vltimam voluntatem*: quemadmodum & in ſpecie *l. licet C. de pactis*. Ibi vicem poſtremi iudicij obtinet. Præterea non omnis vltima voluntas teſtamentum eſt; eſt enim vltima voluntas nomen generis, *gloſſ. in l. licet, C. de pactis*. vbi *Baldus, Angel. in l. 3. §. genera, ff. de acquir. poſſeſſ.* Non obſtat ſecundò, quod de milite diximus *ex l. ex his verbis C. de milit. teſta.* nam etiam in gratiam militis enunciatiua verba propter aliud emiſſa non diſponunt *l. diuus ff. de milit. teſta. ſ. planè de teſtament. milit. In inſtitutionibus Fulgos. in l. tale pactum §. final. ff. de pact. Iaſ. in l. licèt. C. de pact.* neq; aduerſatur lex ex his verbis, nõ enim propter verba enunciatiua quod fortunatum libertum nominauit fortunatus libertatem conſequitur, ſed

quia

quia Dominus legatum scripsit:miles enim siue legando,siue instituendo seruum videtur eum libertate donare *l.Lucius.§.1.ff.de milit.test.* quamuis secus sit in pagano quo ad legata. Itaque & si libertum non nominasset fortunatum, propter legatum libertum consequeretur, quod & obseruauit Oldradus *in d. l. Lucius.* §. 1. Eademque solutione dilui potest *l.2.C.de necessar. seruis.* nam vt ibi Oldradus scripsit non liber ibi seruus efficitur, quod libertus nominatus fuerit,sed quia institutus, quod & in legato locum habet. Quòd verò pertinet ad *cap.indicante.* malè interpretatur Barbat.nuda verba, id est, enunciatiua,ibi enim nō erant verba enunciatiua, imo expressim redempti, vxor concham argenteam iusserat venundari, & libertis suis tradi, nuda ergo verba eo loco interpretor à testamento Panormit.Et alij ferè omnes in *d.cap.indicante* vel nuda, quia absque scriptura ex sententia Imolę ibidem quod & verbis congruit: nam nisi ea vxor testamentum fecisset, quo iure Ecclesia Romana legatum illud præstaret: conicio ergo Romanam Ecclesiam institutam fuisse hæredem testamento, ac postea vxorem morientem nudis verbis sine scriptura concham argenteam libertis,nec non scutellam argenteam cuidam monasterio reliquisse: quæ quidem relicta,Diuus Gregor.l.12.epist.30. præstari iubet,ne ex rebus minimis,ait ille, maiora peccata capiamus:ceterùm quod diximus in gratiam dotis,

cta fuerat: nam ideò non mandat inquirere an oblationis tempore fuisset mentis compos, quia vno duntaxat teste ea oblatio probata fuerat: frustra enim probaretur eum sanæ mentis fuisse, dum se & sua obtulit: posteáque ea oblatio non fuerat probata; nisi vno teste, cuius solius testimonium non sufficit *vulgata l. iuris iurandi, C. de testibus.* At quia confessio facta in extremis asseuerationem Abbatis, necnon vnius testis testimonium vehementer iuuabat: ideò an tum fuerit mentis compos Archipresbyter quæri iubet Summus Pontifex. Non etiam officit quod Pontifex eam confessionem vltimam voluntatem vocet: nam impropriè & quasi vltimam esse innuunt ea verba, *velut vltimam voluntatem*: quemadmodum & in specie *l. licet C. de pactis.* Ibi vicem postremi iudicij obtinet. Præterea non omnis vltima voluntas testamentum est; est enim vltima voluntas nomen generis, *gloss. in l. licet, C. de pactis.* vbi *Baldus, Angel. in l. 3. §. genera, ff. de acquir. possess.* Non obstat secundò, quod de milite diximus *ex l. ex his verbis C. de milit. testa.* nam etiam in gratiam militis enunciatiua verba propter aliud emissa non disponunt *l. diuus ff. de milit. testa. §. planè de testament. milit. In institutionibus Fulgos. in l. tale pactum §. final. ff. de pact. Ias. in l. licèt. C. de pact.* neq; aduersatur lex ex his verbis, nõ enim propter verba enunciatiua quod fortunatum libertum nominauit fortunatus libertatem consequitur, sed quia

quia Dominus legatum scripsit: miles enim siue legando, siue instituendo seruum videtur cum libertate donare *l. Lucius. §. 1. ff. de milit. test.* quamuis secus sit in pagano quo ad legata. Itaque & si libertum non nominasset fortunatum, propter legatum libertum consequeretur, quod & obseruauit Oldradus *in d. l. Lucius. §. 1.* Eademque solutione dilui potest *l. 2. C. de necessar. seruis.* nam vt ibi Oldradus scripsit non liber ibi seruus efficitur, quod libertus nominatus fuerit, sed quia institutus, quod & in legato locum habet. Quòd verò pertinet ad *cap. indicante.* malè interpretatur Barbat. nuda verba, id est, enunciatiua, ibi enim nõ erant verba enunciatiua, imo expressim redempti, vxor concham argenteam iusserat venundari, & libertis suis tradi, nuda ergo verba eo loco interpretor à testamento Panormit. Et alij ferè omnes in *d. cap. indicante* vel nuda, quia absque scriptura ex sententia Imolę ibidem quod & verbis congruit: nam nisi ea vxor testamentum fecisset, quo iure Ecclesia Romana legatum illud præstaret: conicio ergo Romanam Ecclesiam institutam fuisse hæredem testamento, ac postea vxorem morientem nudis verbis sine scriptura concham argenteam libertis, necnon scutellam argenteam cuidam monasterio reliquisse: quæ quidem relicta Diuus Gregor. l. 12. epist. 30. præstari iubet, ne ex rebus minimis, ait ille, maiora peccata capiamus: ceterùm quod diximus in gratiam dotis,

cta fuerat : nam ideò non mandat inquirere an oblationis tempore fuisset mentis compos, quia vno duntaxat teste ea oblatio probata fuerat: frustra enim probaretur eum sanæ mentis fuisse, dum se & sua obtulit: posteáque ea oblatio non fuerat probata; nisi vno teste, cuius solius testimonium non sufficit *vulgata l. iuris iurandi, C. de testibus.* At quia confessio facta in extremis asseuerationem Abbatis, necnon vnius testis testimonium vehementer iuuabat: ideò an tum fuerit mentis compos Archipresbyter quæri iubet Summus Pontifex. Non etiam officit quod Pontifex eam confessionem vltimam voluntatem vocet: nam impropriè & quasi vltimam esse innuunt ea verba, *velut vltimam voluntatem*: quemadmodum & in specie *l. licet C. de pactis.* Ibi vicem postremi iudicij obtinet. Præterea non omnis vltima voluntas testamentum est; est enim vltima voluntas nomen generis, *gloss. in l. licet, C. de pactis.* vbi *Baldus, Angel. in l. 3. §. genera, ff. de acquir. possess.* Non obstat secundò, quod de milite diximus *ex l. ex his verbis C. de milit. testa.* nam etiam in gratiam militis enunciatiua verba propter aliud emissa non disponunt *l. diuus ff. de milit. testa. §. planè de testament. milit. In institutionibus Fulgos. in l. tale pactum §. final. ff. de pact. Ias. in l. licèt. C. de pact.* neq; aduersatur lex ex his verbis, nō enim propter verba enunciatiua quod fortunatum libertum nominauit fortunatus libertatem consequitur, sed quia

quia Dominus legatum scripsit: miles enim siue legando, siue instituendo seruum videtur cum libertate donare *l. Lucius. §. 1. ff. de milit. test.* quamuis secus sit in pagano quo ad legata. Itaque & si libertum non nominasset fortunatum, propter legatum libertum consequeretur, quod & obseruauit Oldradus *in d. l. Lucius.* §. 1. Eademque solutione dilui potest *l. 2. C. de necessar. seruis.* nam vt ibi Oldradus scripsit non liber ibi seruus efficitur, quod libertus nominatus fuerit, sed quia institutus, quod & in legato locum habet. Quòd verò pertinet ad *cap. indicante.* malè interpretatur Barbat. nuda verba, id est, enunciatiua, ibi enim nō erant verba enunciatiua, imo expressim redempti, vxor concham argenteam iusserat venundari, & libertis suis tradi, nuda ergo verba eo loco interpretor à testamento Panormit. Et alij ferè omnes in *d. cap. indicante* vel nuda, quia absque scriptura ex sententia Imbolę ibidem quod & verbis congruit: nam nisi ea vxor testamentum fecisset, quo iure Ecclesia Romana legatum illud præstaret: conjicio ergo Romanam Ecclesiam institutam fuisse hæredem testamento, ac postea vxorem morientem nudis verbis sine scriptura concham argenteam libertis, necnon scutellam argenteam cuidam monasterio reliquisse: quæ quidem relicta, Diuus Gregor. l. 12. epist. 30. præstari iubet, ne ex rebus minimis, ait ille, maiora peccata capiamus: ceterùm quod diximus in gratiam dotis,

cta fuerat : nam ideò non mandat inquirere an oblationis tempore fuiſſet mentis compos, quia vno duntaxat teſte ea oblatio probata fuerat: fruſtra enim probaretur eum ſanæ mentis fuiſſe, dum ſe & ſua obtulit: poſteáque ea oblatio non fuerat probata; niſi vno teſte, cuius ſolius teſtimonium non ſufficit *vulgata l. iuris iurandi, C. de teſtibus.* At quia confeſſio facta in extremis aſſeuerationem Abbatis, necnon vnius teſtis teſtimonium vehementer iuuabat: ideò an tum fuerit mentis compos Archipreſbyter quæri iubet Summus Pontifex. Non etiam officit quod Pontifex eam confeſſionem vltimam voluntatem vocet: nam impropriè & quaſi vltimam eſſe innuunt ea verba, *velut vltimam voluntatem*: quemadmodum & in ſpecie *l. licet C. de pactis.* Ibi vicem poſtremi iudicij obtinet. Præterea non omnis vltima voluntas teſtamentum eſt; eſt enim vltima voluntas nomen generis, *gloſſ. in l. licet, C. de pactis.* vbi *Baldus, Angel. in l.3. §. genera, ff. de acquir. poſſeſſ.* Non obſtat ſecundò, quod de milite diximus *ex l. ex his verbis C. de milit. teſta.* nam etiam in gratiam militis enunciatiua verba propter aliud emiſſa non diſponunt *l. diuus ff. de milit. teſta. ſ. planè de teſtament. milit. In inſtitutionibus Fulgos. in l. tale pactum §. final. ff. de pact. Iaſ. in l. licèt. C. de pact.* neq; aduerſatur lex ex his verbis, nō enim propter verba enunciatiua quod fortunatum libertum nominauit fortunatus libertatem conſequitur, ſed quia

quia Dominus legatum scripsit: miles enim siue legando, siue instituendo seruum videtur eum libertate donare *l. Lucius.* §. 1. *ff. de milit. test.* quamuis secus sit in pagano quo ad legata. Itaque & si libertum non nominasset fortunatum, propter legatum libertum consequeretur, quod & obseruauit Oldradus *in d. l. Lucius.* §. 1. Eademque solutione dilui potest *l. 2. C. de necessar. seruis.* nam vt ibi Oldradus scripsit non liber ibi seruus efficitur, quod libertus nominatus fuerit, sed quia institutus, quod & in legato locum habet. Quod verò pertinet ad *cap. indicante.* malè interpretatur Barbat. nuda verba, id est, enunciatiua, ibi enim nō erant verba enunciatiua, imo expressim redempti, vxor concham argenteam iusserat venundari, & libertis suis tradi, nuda ergo verba eo loco interpretor à testamento Panormit. Et alij ferè omnes in *d. cap. indicante* vel nuda, quia absque scriptura ex sententia Imolę ibidem quod & verbis congruit: nam nisi ea vxor testamentum fecisset, quo iure Ecclesia Romana legatum illud præstaret: conijcio ergo Romanam Ecclesiam institutam fuisse hæredem testamento, ac postea vxorem morientem nudis verbis sine scriptura concham argenteam libertis, necnon scuteilam argenteam cuidam monasterio reliquisse: quæ quidem relicta, Diuus Gregor. l. 12. epist. 30. præstari iubet, ne ex rebus minimis, ait ille, maiora peccata capiamus: ceterùm quod diximus in gratiam dotis,

est, non licere parenti Ecclesiis vel pauperibus relinquendo filiorum legitimam minuere *can. si quis irascitur* 13. *qu.* 2. Ibi sed Planè sic faciat quod sæpe hortatus sum, qui vnum filium habet putet Christum, alterum si duos habet putet Christum, tertium sanè hoc præcepto, patri & testatori præfigitur, ne hunc modum in legando vel relinquendo piæ causæ transcēdat. Eodem pertinet textus *in cano. quicunque* 18. *qu.* 4. qui ex eodem Diuo August. de vita Clericorum exaratus est. *Quicunque vult exhæredato filio Ecclesiam instituere, quærat alterū qui suscipiat quàm Augustinum*, ac postea laudabile factum Aurelij Carthaginensis Episcopi commemorat: cuius etiam meminit Baptista Fulgozius *sub tit. de his quæ ex testament.* Ansegis. Abbas memoria ac literis prodidit legem Caroli magni, qua vetabatur bona ea capere quæ Religionis ergo ablata fuerant à parentibus, quorum liberi de immensa donatione quærerentur: cæterum an parentum legitima ob piam causam minimè possit, tractant Interpretes *in auth. si qua mulier C. de sacrosan. & ibidem an falcidia vel trebelli. in gratiam piæ causæ prohibeatur.*

IAC. FERRERIVS.

PRo indemnitate in Tholosano Parlamento soluitur quinta pars æstimationis fundi censualis, quæ Domino directo soluenda est: Sed & illud notandum est, solum Dominum

minum qui rerum imperium habet, posse petere hominem confiscantem & morientem, non item Dominum qui solum habet directum Dominium, sine vlla iurisdictione, quia ad Dominum directum confiscationes non pertinent. Item & illud notandum est, Dominum qui iurisdictionem habet, non posse indemnitatem petere, & hominem morientem vel confiscantem, sed alterutro contentum esse debere, Belluga in speculo de armotisat. Ægidius in tract. amortisa. Arrest. 7. & 8. Baquet, Charundas & alij, & ita in Parlam. Tholos. iudicatur.

QVÆSTIO XXIV.

An verba enunciatiua, dispositionem & testamentum validum reddant fauore piæ causæ, aut liberorum.

QVÆRITVR, cùm de voluntate testatoris tantùm apparet per verba enunciatiua, an eiusmodi dispositio valeat, vulgò proditum est, verba enunciatiua etiam propter aliud emissa, seu posita in gratiam piæ causæ sufficere, & verbis enũciatiuis ad pias causas vltimam voluntatem probari. *Bart. ad l. 1. C. de sacrosanct. Innoc. Host. Andr. Panor. & cæteri in c. fi. de success. ab intest. idem Panor. consil. 11. Castr. consil. 451. Alex. consil. 110. vol. 6. Ias. in l. ex his. C. de test. milit.* eáque vulgaris opinio probatur. Primò per cap. finale *de success. ab intest.* Secundò in testamento militis verba enunciatiua disponunt,

lex his, C. de testam. milit. Ergo & ad pias causas. Tertiò in gratiam libertatis enunciatiua verba sufficiunt, *l. 2. C. de necess. seruis hæred. inst.* Libertatis autem causa pia dicitur, *l. proximè. ff. de his quæ in Testam. delentur.* Quartò ex cap. Indicante, ibi nudis verbis de Testament. Quintò in gratiam dotis verba enunciatiua probant, *l. 2. C. de dotis promiss.* Romanus singul. 536. at de dote ad piam causam receptum est argumentum; imò nedum in vltimis voluntatibus enunciatiua verba dispositionem inducunt. Sed & in contractibus *Bart. in l. tale pactum, §. final. ff. de pact. argumento illius text. Alex. cons. 110. vol. 6.* Bald. verò *in l. 1. C. de sacro.* contrarium probat, quem *Castrens. concl. 138. vol. 2.* sequitur, eámque sententiam Baldi veram esse puto: standum enim est regulæ, nisi de exceptione appareat: at regulariter enunciatiua verba propter aliud emissa non disponunt: *l. ex his C. de test. milit. l. ex hac scriptura*: vbi Bart. & interpretes *ff. de donat.* Exceptio verò in gratiam piæ causæ nullo iure probatur: nam quod pertinet ad cap. vlt. de success. ab intest. præterea quæ Bald. ibi scribit Abbas monasterij de Brusia non agebat ex testamento, vt nonnulli interpretantur, sed ex oblatione facta inter viuos ab Archipresbytero probata nedum vno teste, sed & præcipuè confessione ipsius Archipresbyteri, qui in extremis velut vltimam voluntatem exprimens confessus fuerat coram Abbate se & sua monasterio contulisse; eámque fuisse

Innocentij in eo cap. mentem, post Innocent. & Barbat. coniicio: primùm ex his quæ in facti specie Abbas proposuerat, quæ extant in integra decretali, ibi prętertim id quod mente compos dictus Archipresbyter fecerat inter viuos in vltima voluntate mente sanus, licèt æger corpore, confirmauit: deinde ex his verbis quæ sequuntur velut vltimam exprimens voluntatem, quæ verba ostendunt confessionem illam non fuisse propriè vltimam voluntatem: dictio enim illa velut similitudinem nonotat l. *§. hæc verba, & §. quædam interdicta, ff. de interd. l. certi conditio. §. si nummos, ff. de rebus red. cum similibus.* Prætereà expendo ea verba, respondit se non posse testari, quia se & sua contulerat monasterio: quæ verba apertè confirmant Abbatem ibi non agere ex testamento. Archipresbyter enim professus fuerat se non posse testari: quare decisio illius capitis pendet ex oblatione quam sui ipsius & suorum bonorum Archipresbyter fecerat, quæ probatur vtrúque teste vno, & maximè confessione ipsius Archipresbyteri in extremis coram ipso Abbate, probata duobus testibus. Neque officit quod Papa in eo capite mandet inquirere an Archipresbyter esset sanæ mentis, dum eam vltimam voluntatem expressit: non verò quando se & sua obtulit; atque ita videatur dumtaxat vltimæ voluntatis, quæ ex verbis enunciatiuis arguebatur rationem habere, non verò oblationis, quæ antea fa-

cta fuerat: nam ideò non mandat inquirere an oblationis tempore fuisset mentis compos, quia vno duntaxat teste ea oblatio probata fuerat: frustra enim probaretur eum sanæ mentis fuisse, dum se & sua obtulit: posteáque ea oblatio non fuerat probata; nisi vno teste, cuius solius testimonium non sufficit *vulgata l. iuris iurandi, C. de testibus.* At quia confessio facta in extremis asseuerationem Abbatis, necnon vnius testis testimonium vehementer iuuabat: ideò an tum fuerit mentis compos Archipresbyter quæri iubet Summus Pontifex. Non etiam officit quod Pontifex eam confessionem vltimam voluntatem vocet: nam impropriè & quasi vltimam esse innuunt ea verba, *velut vltimam voluntatem*: quemadmodum & in specie *l. licet C. de pactis.* Ibi vicem postremi iudicij obtinet. Præterea non omnis vltima voluntas testamentum est; est enim vltima voluntas nomen generis, *gloss. in l. licet, C. de pactis.* vbi *Baldus, Angel. in l.3. §. genera, ff. de acquir. possess.* Non obstat secundò, quod de milite diximus *ex l. ex his verbis C. de milit. testa.* nam etiam in gratiam militis enunciatiua verba propter aliud emissa non disponunt *l. diuus ff. de milit. testa. §. planè de testament. milit. In institutionibus Fulgos. in l. tale pactum §. final. ff. de pact. Ias. in l. licèt. C. de pact.* neq; aduersatur lex ex his verbis, nō enim propter verba enunciatiua quod fortunatum libertum nominauit fortunatus libertatem consequitur, sed quia

quia Dominus legatum ſcripſit:miles enim ſiue legando,ſiue inſtituendo ſeruum videtur eum libertate donare *l.Lucius.§.1.ff.de milit.teſt.* quamuis ſecus ſit in pagano quo ad legata. Itaque & ſi libertum non nominaſſet fortunatum, propter legatum libertum conſequeretur, quod & obſeruauit Oldradus *in d. l. Lucius.* §. 1. Eademque ſolutione dilui poteſt *l.2.C.de neceſſar. ſeruis.* nam vt ibi Oldradus ſcripſit non liber ibi ſeruus efficitur, quod libertus nominatus fuerit,ſed quia inſtitutus, quod & in legato locum habet. Quòd verò pertinet ad *cap.indicante.* malè interpretatur Barbat.nuda verba, id eſt, enunciatiua,ibi enim nō erant verba enunciatiua, imo expreſſim redempti, vxor concham argenteam iuſſerat venundari, & libertis ſuis tradi, nuda ergo verba eo loco interpretor à teſtamento Panormit.Et alij ferè omnes in *d.cap.indicante* vel nuda, quia abſque ſcriptura ex ſententia Imbolę ibidem quod & verbis congruit: nam niſi ea vxor teſtamentum feciſſet, quo iure Eccleſia Romana legatum illud præſtaret: conicio ergo Romanam Eccleſiam inſtitutam fuiſſe hæredem teſtamento, ac poſtea vxorem morientem nudis verbis ſine ſcriptura concham argenteam libertis,necnon ſcutellam argenteam cuidam monaſterio reliquiſſe: quæ quidem relicta,Diuus Gregor.l.12.epiſt.30. præſtari iubet,ne ex rebus minimis,ait ille, maiora peccata capiamus:ceterùm quod diximus in gratiam dotis,

verba enunciatiua etiam propter aliud emissa, probationem inducere nullo iure probatur: nam *l.1.C. de dotis promiss.* non probat vsurarum promissione dotem promissam videri: dos enim in ea specie expressim promissa fuerat, quod verba illius legis apertè indicant *si pro dote promissa*, &c. quod Iacob, Cinus, & Albericus adnotarunt. Quare corruit Romani aliorumque dogma asserentium in gratiam dotis verba enunciatiua disponere: corruit etiam traditio Barto. *in d. l. tale pactum. §. fin.* quod in gratiam piæ causæ in contractu si quis suum hæredem appellauerit, videtur in eum iudicium contulisse; vide de explicatione illius *l. tale pactum c. fi. de pactis* Barbatiam in d. cap. fi. de success. ab intestato, reprehendentem Lud. Romanum ad *auth. similiter C. ad l. Falc.*

IAC. FERRERIVS.

Quod in iudiciis tractatur an legata & donationes ad pias causas debeantur ex non solenni testamento, iam olim in Concilio Lugdunensi sub Rege Guntrano fuit definitum, vt si à Clerico relicta fuissent in minus solenni testamento deberentur, à laïco non item: differentiæ ratio est, quod in Clerico & Sacerdote prope est consideratio eadem quæ inter liberos & parentes: nec tam mera donatio est quàm solutio eius quod debetur, quod in laïco locum non habet: Porrò vide de hac quæst. Molin. ad Alexandrum ad

l. ex

l.ex his verbis C.de testam. Fabr.de error. pig. tom. 2.decad.26.errore 5.

QVÆSTIO XXV.

An liceat & permissum sit piam causam, vel liberos nutu hæredes instituere, & vtrum tale testamentum valeat nutu factum fauore liberorum vel piæ causæ.

QVÆRITVR an sufficiat Ecclesiam piam causam vel liberos hæredis nutu instituere, & quod nutu facta institutio in gratiam piæ causæ efficax sit, crebriori interpretum calculo receptum est, piam causam nutu hæredem institui posse, *gloss. in cap. cùm tibi de testa. Bald.ad l.1.C. de sacrosanct. & in l. iubemus, C.de testam.* vbi Corneus, Iason aliique innumeri, quos in eam sententiam laudat *Tiraq.in priuileg.piæ causæ priuileg.8.* Cui addo Albertum Brunum *in tract.de forma fol. 95.col. 3.* Mouentur primò quod miles nutu hæredem instituere possit: nam miles mutus testatur *l.iure militari, ff. de milit. test. §. quinimò, de testam. milit.* mutus autem cùm fari non possit, testari nequit, nisi nutu aut signis, *arg.l. vbi, ff. de reg.iur.* Accedit quod miles testari possit per notas, *l. Lucius, ff. de milit.testam.* Secundò in testamentis ad pias causas ius gentium vel diuinum dumtaxat expectamus, constat ex doctrina Interpretum in *l. 1.C. de sacrosanct. arg.cap. cùm esses de testam.* Iure gentium

vero vel diuino non prohibetur institutionem nutu fieri: nam Princeps indulget muto testandi licentiam, *l. si mutus, ff. de testam.* qui testare non potest, vt diximus, nisi nutu aut signis. Cæterùm princeps veniam facere non potest in his quæ iure gentium vel diuino constituta sunt. Tertiò in testamentis inter liberos institutio nutu facta non improbatur, *arg. l. final. C. famil. hercis.* Ibi indiciis Doctores in *leg. iubemus, C. de testam. Ioannes Crotus in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbor. oblig.* Quartò non minùs signo quàm voce demonstratur voluntas, *cap. tuæ. cap. cùm apud de sponsal. gloss. in can. Episcopus, 74. dist. gloss. in §. quia verò, nouell. vt sponsalit. larg. & in l. fideicommiss. ff. de legat. 3. Diuus Thomas in 4. sent. dist. 27. qu. 1. art. 25.* Nam legimus Alexandrum cùm iam deficeret ab amicis rogatum quem Imperij vellet hæredem dignissimum respondisse; sed cùm iam præclusa voce loqui non posset, & ex incerto sermone summa inter Principes impenderet contentio, exceptum è digito annulum Perdicæ dedit, vt quem voce nuncupare non poterat, nutu ac signo elegisse videretur. *Iustinus lib. 12. c. 6.* Porrò in testamentis ad pias causas intelligitur clausula codicillaris. *Baldus & Angelus in l. miles ita, ff. de milit. testam. Alex. consil. 82. vol. 2. cuius initium est perspectis. Corneus consil. 307. vol. 3. Catell. in memoral. in verbo, amor licitus in fine. Tiraq. priuileg. 12. Quemadmodum & in testam. militis. Bart. in l. 1. de codicill. vel inter liberos, gloss. & Ias.*

in-

in l. cohæredi, §. cùm filiæ, ff. de vulg. vel etiam. Vbi persona valdè dilecta instituta est, *gloss. in l. in testamento ff. de fideicom. liber. Bald. in l. si iure, C. de testam. manumiss. Iason in l. verbis. ff. de vulg.* ergo testantis voluntas nuta facta in gratiam piæ causæ valet. Est efficax enim in vim fideicommissi propter clausulam codicillarem, quod quidem fideicommissum nutu relinqui potest. *Baldus in l. & in epist. C. de fideicom. Calderinus consil. 40. Aret. consil. 121. Bald. Nouell. & Alciat. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbor. obligat.* Contrariam sententiam ex Interpretibus nostris probat Paul. Castren. post Bald. in *l. dicta l. & in epist. arg. dictæ l. iubemus. Barbat. in cap. cùm tibi, C. de testam. & consil. 92. vol. 2. eáque sententia probatur.* Primò, quod miles nutu hæredem instituere nequeat, *gloss. in leg. in fraudem, §. 1. ff. de milit. testam.* Secundò; institutio nutu facta etiam inter liberos nullius est momenti, *Angel. in dicta leg. in fraudem, Bald. Fulgos. & Castrensis in d. l. iubemus, C. de testam. Bald. & Castrensis dicta leg. & in epist. Barbat. in l. cùm acutissimi, C. de fideicommiss. argum. auth. quod sine ibi non signis. C. de testam.* Tertiò, testamentum est voluntatis nostræ, & ex *l. 1. ff. de testam.* at voluntas vel verbis, vel scriptura declaratur: verba enim authore Aristot. notæ sunt ad explicandam hominum voluntatem. *Aristot. lib. 1. politico. Cicero pro Cecinna, August. in Enchirid. l. Labeo. ff. de supellect. legat. leg. 3. de rebus dub. can. qui 22. quæst. 2.* Ideóque vulgò lingua præco cordis appellatur.

Bald. in tract. schismat. & in cap. mandatum de rescript. Barbat. Felinus & Decius in rubrica de fide instrum. Scripturæ etiam voluntatem demonstrat, *leg. non figura ff. de actio.* Idcóque clamare dicitur, *cap. cùm Martha.* Ibi *Mosaica vox clamat de celebratione missæ. lege generaliter, Codice de non numerata pecunia: signis verò vel nutu & si aliquo modo mentem coniiciamus:* signa tamen non demonstrant apertè voluntatem; quinimo nutus omnis regulariter dubius est *l. 1. §. si quis ita ff. de verbo obligat.* inde mutus delinquens non potest etiam confessione sua, quæ ex signis arguitur condemnari, imo testibus conuinci debet. *Bald. in vnica C. de confess.* coniecturis etiam noluit lex dari vel adimi hæreditates *l. iubemus C. de test. l. 1. ff. si tabul. test. nullæ extab. l. ex parte ff. de adimend. legat.* quibus argumentis & nostra firmatur opinio, & quæ ex aduerso proposita sunt diluuntur: na verũ nõ est mutum milité testari posse nisi scriptis mãdauerit voluntatem suam *arg. l. discretũ C. qui testa. facere:* quod si mutus & surdus à natura fuerit, testari non potest, vt nos probauimus, neque aduersatur quod miles per notas scribere possit testamentum, *l. Lucius ff. de militar. test.* nec enim de notis ad nutum argumentari licet: nam notas debemus intelligere, quibus ad occultanda consilia propter hostium insidias milites vtebantur. Sueton. *in Cæsaris vita cap. 56. Gellius lib. 17. cap. 9.* earum verò certa significatio haberi potest ex eorum declaratione, cum quibus de earum potestate

testate & significatione conuentum est. Notæ erant literæ singulares, ex quibus verba conficiuntur *l. sed cum patrono ff. de bonor possessio. l. 1. §. Ludi. ff. de extraord. cognit. l. Lucius de militari testam. Apuleius lib. 7. de asino aureo. Cicero epist. 14. ad Atticum. Martialis lib. 14.* Atque ipsa notaria dicitur ab August. in collat. operis Brunculi in hæc verba; hac arte tum primum Romæ Catonis orationem contra Catilinam exceptam scripsit *Plutar. in vita Cicer.* Notarij velocissimè notas excipientis meminit Ausonius *Epigrammate 137. refert Sueto. in vita Titi cap. 3. Titum certasse notis cum Amauriensibus, de hisce notis Seneca Epistola* 14. quid verborum notas, quibus oratio citata excipitur, & celeritatem linguæ manus sequitur. Hæ verò notæ ab aliis distant quod celeritatis & compẽdij causa fiãt: illa verò vt clam & secreto aliquid veletur, vt ait Gellius *lib. 17. cap. 4.* huius verò celeris breuis & contractæ scriptionis artifices vocabantur notarij, à celeritate notas excipiendi, erantque priuati Amanuenses. Qui verò ex publico officio publica instrumenta conficiebant Tabularij, vel Tabelliones vocabantur, *l. orphano trophos, C. de Episcop. & Cler. leg. contractus, C. de fide instrum. §. cùm autem de adopt. vbi Theophilus. Vide rubricam de Tabulariis, & alibi passim plenè in l. iubemus, §. iis Tabellionibus, Cod. de Episcopis.* Sed vt vnde discessi reuertar, longè aliud est in muto, præscriptum in testamen. qui est actus subtilissimus, *argum. leg. cùm antiquitas, C. de testam.* Cæterùm

quod de permissu Principis in testamento muti diximus, sciendum est mutum non potuisse testari, *leg. qui in potest. ate. §. final. ff. de testam.* permissu tamen Principis & licuisse *d. leg. si mutus.* Ita tamen si scribere valeat: nam aliter si neque loqui neque scribere possit, quomodo à Principe; in ea lege si mutus postulare, & impetrare posset testamenti factionem, ibi vt liceret à Principe impetrauerit: quod verò de testamento inter liberos in medium adfertur, vt nutu fieri possit à vero alienum est, neque refragatur *l. final. Cod. familiæ hercisc.* Ibi enim agitur de indiciis & argumentis quibus scriptura testamenti paterni probetur: non verò de nutu vel signis sine scriptura, imò patre testante inter liberos in scriptis lex postulat iudicia certa; adeò vt notis vel signis testamentum inter liberos fieri nequeat, §. 1. *Nouell.* 107. *de testamento imperfecto.* amplius non obstat quod non minus signis quàm voce voluntas demonstratur, & signa verbis æquiualeant: hæc enim obtinent in contractibus, in quibus voluntas ex contrahentis perseuerantia confirmari potest: in testamentis verò secus, in his enim iterum non redit arbitrium, nec mortuo testante eius obitu firmatur testamentum, voluntas eius ampliùs exquiri non potest. Deinde in his actionibus, in quibus solus consensus sufficit, signa sufficiunt. At vbi lex verba vel scripturam desiderat, secus est quemadmodum in testamentis, *dicta leg. iubemus,*

vel

vel in stipulationibus, leg. 1. §. *si quis ita, ff. de verbor. obligat.* in quibus qui annuunt, non obligantur etiã in foro conscientiæ, vt ibidem pluribus probant interpretes. Quod verò de Alexandro literis mandarunt historici, ad consequentiam trahendum nõ est. Denique quod de fideicommisso vulgò fertur, vt nutu relinqui possit, de fideicommisso particulari, quod legato exæquatur intelligendum est, nam vniuersale fideicommissum nutu relinqui non potest ex sententia *Angel. in leg. & in epist. Cod. de fideicommiss. Baldus in dicta leg. iubemus, C. de testam. Iason in l. si res obligata, ff. de legat.* 1. *Idem Iason in leg.* 1. §. *si quis ita, ff. de verbor. obligat. & in leg.* 4. *ff. de legat.* 1. quod verius est, licèt *Baldus in dicta l. & in epist. Castr. in l.* 1. *C. de impuberum, & Alciatus in* §. *si quis ita contrarium sentiant*: præterea nullo iure probatur, clausulam codicillarem in testamento ad pias causas pro expressa haberi, imò in contrarium probatur per legem, *si iure, C. de manumissis testam.*

IAC. FERRERIVS.

Vide *Manticam* lib. 4. tit. 4. n. 6. & lib. 6. tit. 3. n. 14. & 15. Maynard. lib. 5. cap. 6.

QVÆSTIO XXVI.

An liceat reuocare confessionem factam in testamento, maximè in fauorem piæ causæ ad exonerationem conscientiæ & restitutionem malè ablatorum, & vtrum talis confessio noceat liberis.

QVIDAM existimauerunt quod & si confessio in testamento facta possit à testatore quandocunque reuocari, nullamque fidem faciat *l. Lucius. §. quisquis de leg. 2. l. Aurelius §. fi. de lib. leg. l. Lucius §. Sempronius de leg.* 3. præsertim si confessio fit in gratiam absentis *Bald. in l. rationes C. de probat:* vbi tamen ad exonerandam conscientiam atque raptorum restitutionem testator aliquid confessus est in gratiam eorum quibus subtraxit, vel in gratiam pauperum, aut alterius piæ causæ, confessio eiusmodi facta in testamento, etiam in fauorem absentium valet, & reuocari non potest *Bald. ad l. 1. C. de falsa causa. Aug. in l. cum quis dicedens §. codicillis de leg. 3. Alex. cons.* 185. *vol. 2. & cons.* 45. *vol.* 3. *Bened. in verbo, si absque liberis Affli t. dec.* 160. Quod tamen intelligendum est vt ea confessio probet contra ipsum testantem, vel eius hæredem, non in perniciem creditorum, nec non filiorum quo ad diminutionem legitimæ: nam ea confessio si non adsint probationes non sufficit

arg.

arg.l. qui testamentum de prob. Alex. cons. 56. atque ita temperenda sunt quæ *Bald. ad l.* 1. *C. de sacros. & Bar. in de l. cum quis dicedens §. codicillis. & Bald. in d. l. rationes C. de prob. Cynus in l. generaliter C. de non numerata.* generaliter scripserunt.

Sanè vbi confessio fit in testamento presente eo cuius interest, reuocari non potest. *Bar. in d. §. codicillis. Immola & Aretin. in l. hæredis Palam. § fi. de testa.* vel etiam absente eo vbi testator iurauit ea quæ confitetur esse vera. *Panor in cap. fi. de success. ab. vide Marcum Tomo* 1. *qu.* 339. *&* 460.

QVÆSTIO XXVII.

De damnatis ad perpetuos carceres, de deportatis & bannitis, de damnatis ad triremes, an possint testamenta facere ex indulgentia & concessione Iudicis, maximè fauore piæ causæ.

EXISTIMANT Doctores nostri, condemnatos ad mortem non posse testari etiam fauore piæ causæ & Iudice permittente, quod autem de damnato diximus, intelligitur de damnato ad mortem; quod & locum habet in damnato ad perpetuos carceres, vel ad perpetua vincula *l.* 1. *C. qui non possunt ad libert. peruenire vbi Bald. Barto. in l.* 2. *ff. de his quæ pro non script. habent. Hippol. de Marsi sing.* 565. *Panormitanus in rubrica de testam. Bened. in verbo* mortuo

itaque testatore *numer.* 129. nam nec in gratiam liberorum testari possunt *Fulgosius consil.*44.*Bald.consil.* 447.*vol.* 1. *Marcus Antonius in l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.* hæc enim pœna perpetui carceris dicitur capitalis.*Bald. in l. reos de acusat. Felinus in cap.qualiter 2.§.ad corrigendos de acusat.* imo grauior pœna est quàm pœna mortis. *Card. in cap.cum non ab homine de iudic.* Bonaque eius qui damnatur ad perpetuum carcerem eo ipso publicantur. *Masuer.titul. de pœnis §.item si bona patris.* idem iuris est in dãnato ad membri mutilationem ex generali Galliæ consuetudine,cuius meminerunt *Masuer in titul.de pœnis §.item in casibus Bened. in verbo mortuo itaque testato in* 1.*numero* 146. quod & iure verius est:nam membri absciſsio cum morte confertur,adeo vt liceat damnare aliquem ad membri abcisionem, cùm licet summo supplicio afficere §. *ad hoc prohibemus. nouel. de collator. notant Doctores in l. suggerente C. de officio eius.* Ideoque membri amputatio pœna capitalis non impropriè dicitur authore Bald.*in l.reos de acusat. & in l.data C. qui acusa. non possint.* Quanquam Speculat.*in tit.de instrument.editio §.compendiosè Bartol. in l.2.ff.de public.Iudic. & Doctorum communis schola repugnet.*verùm *Bald.sententia probatur.§.si quis alium de pace tenenda*, vbi publicantur bona eius cui membrum imputatur,neque aduersatur *l.qui manus.ff.de testament.* non enim ibi Iurisconsultus loquitur de de eo cui manus Iudicis sententia ob aliquod facinus

cinus admissum abcissæ sunt: sed de eo qui manus morbo vel casu amisit, qui ideo scribere non potest amplius, deportati testamenti factionem amittunt, etiam in gratiam piæ causæ, *Bart. & Bal. ad l. 1. C. de sacros. eccl. & in l. 2. C. qui test. facere poss.* regulariter enim deportatus testari nō potest *l. eius qui §. 1. ff. de test.* etiā si miles fuerit *l. 1. de veterano & milit. success. glossa & Doctores in l. & militibus. & l. ex militari. ff. de milit. test.* quamuis non minus militibus quàm liberis vel piæ causæ faueatur. Accedit quod bona deportati etiam quæsita post deportationem fisco acquirantur post mortem deportati *l. 2. C. de bonis proscript.* ergo in perniciem fisci non potest in gratiam piæ causæ de his testari, quibus rationibus Marcus Anto. in §. ex imperfecto l. hac consultissima deportatum non posse testari in gratiam liberorum asseruit, quamuis Barbat. *in rub. de testament.* contrarium scripserit: cuius argumentationes ibidem Marcus Anthonius diluit. Cæterùm an idem iuris sit in Bannito quæstionis est, in qua quæstione obseruandum est, bannitorum quosdam banniri propter contumaciam, quia vocati per bannum contumaces sunt, eorumque bona annotantur iuxta *l. 1. ff. de requir. reis*, qui postea à Iudice iure ciuili damnari poterant vsque ad relegationem: verum si quid grauiùs irrogandum erat, puta in metellum vel capitis pœnam, non esse irrogandam notat Vlpianus in *l. absentem §. aduersus ff. de pœnis*. præterquam in

crimine læsæ Maiestatis & aliis quibusdam, vt per Bened.*in verbo mortuo 1.numero* 357. At moribus Gallicis in absentes reos contumaces & edictis adesse iussos, quod vulgò dicitur *adiournez à ban ou affin de ban* non minus pronunciant iudices etiá capitaliter quàm in præsentes & defensos, modo præcedant quæ regni consuetudine desiderantur, de quibus plenè *Benedictus in verbo mortuo itaque testatore primo numero* 159. *cum sequentibus* : quod & apud Romanos vsu receptum scriptum reliquit *Liuius lib.*39. ab vrbe condita, vbi de coniuratione Bacchica his verbis loquitur, si quis absentis nomen detulisset, qui nominatus profugisset, diem certam se finituros ad quam ni citatus respondisset absens damnaretur, & eo ipso damnati efficiuntur intestabiles: nã & eorum bona publicantur. Benedict.*in verbo mortuo 1.numero cap.*188. alij sunt qui sententia ad bannum damnati eis bannum pro pœna imponitur, sed eorum rursus quidam banniuntur ad tempus, alij perpetuò, qui banniuntur ad tempus eorum bona regulariter minimè publicantur testaríque possunt, *Cynus in authent. bona damnatorum de bonis proscripto. Masuerius in titulo de pœnis §. item in casibus:* nam relegatis æquiparantur *l. relegati & l. relegatorum §. hæc est differentia ff. de interd. & relegat.* nisi nominatim in sententia exilij publicatio bonorum expressa sit, quod quandoque factum legimus. Nam Hugo Gleise damnatus annuo exilio publicatio

cationem bonorum passus est Arresto sexto Maij 1514. qui verò banniuntur perpetuò testari non possunt, eorúmque bona publicantur, *Benedictus in verbo & uxorem, numero* 275. Etiam in gratiam piæ causæ, *Baldus ad l.* 1. *C. de sacrosanct.* nam & banniti perpetuò deportatis similes sunt *gloss. in* §. *cùm autem, quibus modis ius patriæ potest. soluitur. Specul. in titulo de instrumento edito*, §. *compendiosè. Ripa in l. ex facto* §. *ex facto, ff. ad Trebell.* bannimentúmque in locum deportationis succedit Guido Pap. quæst. 423. & 427. deportati autem testari nequeunt etiam in gratiam piæ causæ, vt iam probauimus, neque refragatur *authent. item nulla communitas*, *C. de Episcop. & Cleric.* vbi qui onera Ecclesiis imponunt, & in bona Ecclesiastica inuadunt triplum persoluere coguntur; necnon banno subiacent imperiali, ergo qui banno subiiciuntur non sunt priuati omnibus bonis, vnde sequitur eos non esse deportato similes: verùm huic constitutioni ita occurri potest, vt his verbis banno imperiali subiaceant, Imperator innuat bannitos omnia ciuilia iura ammittere, vt docuit *Bartol. in l. ammissione* §. *qui deficiunt ff. de capitis diminutione.* quod præter *Bartol. probat cap. Domino. Gurram titulo hic finitur lex, deinde consuetudines Regni incip. lib.* 2. *tit.* 28. In vsibus feudorum, vbi vassallus liberatur à iuramento domino præstito: vbi dominus ab Imperatore bannitur: atque ita ciuilis obligatió quę ex iuramento nascitur, *c.* 1. *de forma fi-*

delit. Banno tollitur. vel & secundò dicere possumus ibi bannum accipi pro pœna quæ banno imponitur, vt in *can. statuimus 16. quæst.* 1. pœna autem quæ banno imperiali continebatur, non erat perpetua, quod verba quæ sequuntur in eadem constitutione apertè indicant ibi, quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur: at vbi banno exilium perpetuum continetur, banniti deportatis comparantur, *l. placet in fine C. de sacrosanct.* bona enim sicut & deportati amittunt ex recepta Gallorum consuetudine. *Masuer. in tit. de obligat. & renunciat.* §. 1. *& in tit. de pœnis.* §. *in casibus. Benedict. in verbo mortuo* 1. *nu.* 3. *&* 11. Atque ita interpretanda & temperãda sunt quæ Doctores in ea quæstione an banniti deportatis conferantur, confusè & permixtè tradiderunt, *in l.* 1. *C. de hæred. instit. & in l. ex facto, vbi Ripa ff. ad Trebell. & in l. omnes populi ff. de iust. & iur. & in dicto* §. *idem credendum, & in dicta lege ammissione,* §. *qui deficiunt. Bart. in quæst. statuti Lucanæ ciuitatis. Ancharanus Concil.* 275. *Alexand. consil.* 26. *vol.* 1. *& consil.* 126. *vol.* 2. *Ias. consi.* 166. *& seq. vol.* 6. *Curtius Iunior consil.* 170. 176. *&* 182. *Chassaneus in consuetud. Burgund. in tit. des confiscations* §. 1. *in verbo qui confisque. Clarus in pract. criminali. quæstione* 71. *Curtius senior consil.* 60. *Aretinus in* §. *cùm autem. quibus modis ius patriæ potestat. soluit. Marsili. in pract. criminal.* §. *aggredior. Nelus in tract. bannitor. vnde verò banniti dicantur dubitant Doctores. Nicolaus de Matarell. à bando siue banderia:* banderia

autem

autem ait ille, est paruum vexillum & publicum militare signum, gallicè vocatur *banniere*, & inde *Cheualiers banneretz*, de quibus Iunuileus, Frossardus, & Monstreletus verba faciunt, eorúmque opinio iuuari videtur, quod bandum signum siue vexillum significat, authore Procopio *lib. 3. de bello Vandal.* inde bandophori eodem Procopio authore. *Paulus Monachus lib. 1. histor. Longobard. cap. 3. Inde banna apud Gratianum can. Constantinus distinct. 16. & Balsamonem ad can. 28. Synodi Calchedonens.* pro signis & vexillis nisi apud vtrumque bannia pro banda corruptè & perperam scriptum sit. Veruntamen ego dubiam puto hanc opinionem. Nam bannitorum nomen ad signa militaria minimè pertinet, vel ad illa referri potest, quare Salicetus existimat verbum bannire à *ban* quod est extra, & *io* quod est facio apud Græcos, vt ipse auguratur quasi extra facio, vt quod in banno dicatur extra esse, & bannitus extra positus. Chassanæus *in consuetud. Burgund. rubr.* des confiscations, §. 1. *in verbo*, qui confisque le corps. Verùm hæc prorsus commentitia sunt & vterque linguæ Græcæ ignoratione labitur. *Alciatus lib. 2. c. 2. Parergon. & in libro de singulari certamine cap. 23.* Bannum ab abannatione originem duxisse scripsit. Nã apud Græcos qui homicidium non sponte patrauerat, bonis amissis patria per annum exulabat, donec ab eo crimine expiatus post annum reuerteretur, *arg. l. 1. & 2. C. de his qui in exil. dati vel ab ordine*

hoc autem exilium ἐπινιαυτισμὸς siue abannatio dicebatur, quasi annuum exilium. *Budæus in l. aut facta, §. euentus, ff. de pœnis.* Veruntamen banniuntur aliqui sine exilio, vt cùm absentes edictis adesse iubentur & citantur *à fin de ban.* Deinde banniti etiam dicuntur, qui exilio damnantur perpetuo. Quod ad me pertinet, quia banni in legibus Iurisconsultorum, vel etiam Imperatorum, qui Carolum Magnum antecesserunt, nulla mentio fit, ideóque authore Albert. Bruno *consil.* 85. cuius initium est; viso statuto puto nomen illud nullam habere in iure certam significationem: Sed credo banni nomen commune esse Francorum, Longobardorum, ac Gallorum, non tamen eodem modo, sed variè vsurpari. Nam quandoque banniri obligari significat, vt in capitulari Caroli Magni, vt nullus ad placitum banniatur, id est, obligetur, inde possessio in bannum mitti dicitur in eodem capitul. *de lege Ripuarensi.* Quandoque bannum significat constitutionem publicè propositam, vt in Concil. Triburiensi nemo contemnat neque transgrediatur bannum ab Episcopis propositum; & postea in fine c. si quis inuentus fuerit corrupisse bannum ab Episcopis impositum: alibi bannum militum, vel pœnam quæ aliqua lege promulgata irrogatur significat, vt in dict. capitul. Caroli Magni tit. 1. cap. 9. ibi & qui beneficium non habuerit, bannum soluat & 20. per tantas vices bannum soluat quanta mancipia

pia

pia venditor. Rursus & apud Abbatem Vrspergens. ibi bannum, id est, pœnam pecuniariam constituit de his qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis constituunt: & postea vt aut bannum aut aliam pœnam sustineat, & in legibus Longob. Ibi bannum dominicũ soluat,& alibi pro banno disciplinæ corporali subiaceat, *cap. 2. de purgat. canonica,authent. item nulla, C. de Episcop. & Cler.* Cæterùm apud nos Gallos bannum, constitutionem,proscriptionem, vocationem, vel nunciationem quæ promulgatur,vel publicè proponitur, significat,vt notat Rhodiginus *lib.15.cap.17.* Inde banna appellabantur apud Gallos matrimoniorum denunciationes, dum matrimonia contrahenda palàm & publicè à Sacerdote vulgabantur, *cap. cùm in tua, qui matrimonium accusare possint.* Ibi quando banna secundùm Ecclesiæ consuetudinem proponuntur *c. cum in tua de sponsal.* quod Episcopo Belluacensi in Gallia rescriptum est ibi bannis vt tuis verbis vtar in Ecclesiis edictis: in antiqua verò decretali adittur secundum consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ, quibus verbis palàm fit banni nomen peculiare & proprium esse Gallorum,pro publica denunciatione,ibi vt tuis verbis vtar:& postea secundum Ecclesiæ Gallicanæ consuetudinem; & in consuetudinibus comitatus Cænoman. artic.52. ibi *le Seigneur Chastelain peut faire bans, Edictz, cris, & proclamations.* Inde etiam bannum dicitur quoties

Rex programmate vel præconis voce delectum edicit,& vassallos suos ad exercitum accersit, quod ex consuetudine Normaniæ cap. 44. de *lost du Duc* colligere licèt, vbi *lost du Prince de Normandie dés le iour qu'il est banni.* Porrò quid hæc nomina inter se distent *ban. & arriere ban Grego. Turonens. l.* 5. *cap.*26. post hæc inquit Chilpericus Rex de pauperibus, & Ecclesiis, vel Basilicis bannos iussit exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent,vbi bannum pro multa hinc & heribannum vocationem ad delectum & pœnam non respondentis ad exercitum significat,Cuiacius & Hotomanus in commẽtario feudorum; banniti inde dici possunt quod bannis & proclamationibus condemnati exire ex loco iubebantur.Porrò quod receptum est in bannitis,obtinet etiam in damnatis ad triremes Regias, id est Galeras vt vulgus loquitur, neque impropriè; nam sæpè galeram appellabant ratem, quod vndis saluet gallum: Etenim vnde Galli primum appellati sunt lingua Armeniaca, vndam seu innundationem significat: inde Babilonij Ogigem Gallum appellabant, quod inundatione etiam superstes alios eripuerit,& hæc Xenophon in æquiuocis: est autem ratis quæ galera appellatur remigata,habet enim tanquam marina volucris remos pro pennis. Quædam sunt triremes quas Corinthios inuenisse scripsit Tucidides,sunt & quadriremes Carthaginensium inuentum teste Aristotele: sunt quinque-

remis

remis quas Romani primi omnium in Italia in apparatu primi belli Punici ædificarunt, authore Polibio libro primo, de quibus plenius Polidor. Virgil.lib.3.cap.15. Porrò damnati ob scelus admissum ad triremes vel galleras comparantur, neque ineptè damnatis in metalum, de quibus *in l.aut damnum & in l.aut facta:& in l. in metalum.ff.de pœnis & in §. pœnæ quibus modis ius patriæ potesta. soluitur l. eius §.final.ff.de testament.* nam sicut damnati in metalum die noctéque perseuerant, & verberibus ad continuum opus cogebantur, nullaque ab opere eis dabatur requies, aut laboris intermissio: quare rarò diu viuebant vt Diodorus Siculus *lib. 6. antiquitat. cap.* 10.*testatur.* Ita & damnati ad galeras miseri & calamitosi, verberibus, inædia, & vigiliis assiduè profligantur, quarum erumnas & miseriam pluribus verbis describit Antonius Gueuarra Episcopus in fine voluminis Epistolar. hanc verò damnationem ad remos siue triremes, Romanis incognitam non fuisse ex Appiano & Valerio lib.9. cap.16. colligere licèt: ibi enim fit mentio cuiusdam, qui se filium Octauiæ sororis Augusti dicebat, remo triremis publicę affixus fuit, Suetonius refert in Augusto cap. 16. Octauium viginti millia seruorum manumissa ad Remum dedisse, vide Iosephum *lib.17.antiquit.c.24.& de bello Iudaïco lib.2.cap.5.* hanc pœnam successisse in locum damnationis in metallum Bernardius Diaz. Hispanus in practica criminali

Canonica cap. 135. vbi etiam tractat Sacerdotes ea pœna affici & damnari, tandemque asserit non decere Presbyteros ad triremes condemnare, quod & sæpè iudicatum scripsit Chopinus *de sacra politia lib. 2. cap. 3.* & si Innocent. non improbare videatur in cap. qualiter 2. de accusat. Itaque damnati ad sex annos, neque enim minori tempore damnari licèt aliquem ad triremes ex lege Regni non amittit bona, nisi à Iudice expressum sit, damnatus verò perpetuò bona amittit, neque testari potest: nam eius bona eo ipso publicantur: eoque iure vtimur *Ferron. in consuetud. Burdegal §. 1. de testamentis.*

IAC. FERRERIVS.

E*A est interpretum sententia, vt existiment in perpetuum bannitos deportatis comparari, & bona illorum publicari, & confiscari. Quæ tamen opinio nō approbatur in hoc Senatu Tholos. & ideò si quis in perpetuum banniatur, si per Arrestum vel sententiam bona confiscata non sunt, bannitus non comparatur deportato, sed potius relegato, qui vel ad tempus, vel in perpetuum releganttur, & si ei bona adempta non sunt, testamenti factionem retinet* l. Relegati, l. Religatorum §. hæc est differentia. §. siue ad tempus & sequentibus l. Relegatus de interdict. & Relegatis.

QVÆSTIO XXVIII.

Propter publicam vtilitatem licèt bona priuatorum imo Ecclesiæ capere & destruere.

BART. *in l.nullus C.de cursu publi.* Nam vt Bald. notat in quocumque priuilegio censetur exceptus casus Reip.vtilis *l.1.C.vt nemini liceat in emp. l. Nullus C.de cursu publ.* Notatur *in l. iubemus* 10. *Cod. de sacrosanctis Ioann. And. ad Speculat. tit. de censib. §.nunc dicendum,& cap.1.quo tempore miles.& ibi Bald.Anchara. in cap.non minus de imm. Eccles. Iason.ad l.placet.C.de sacro.l.itē si verberatum §.fi.de rei vendi l.Lucius de Euictio. l. Antiocensium de priuilegÿ cred.quominus, vbi Iason.de fluminibus l.si quis sepulchrum de Religiosis.* Quo argumento notant Doctores licere rectori vniuersitatis equos & vehicula priuatorum capere pro vehendo commeatu ad exercitum & ad vehend. damnatos ad mortem *Bar.& alÿ ad l.fi. ff. fi. de pign.*notat Paris de Puteo de syndi. item ad præstandum locum ad furcas erigendas *Ioan.Andre. ad specul. tit. de excutione sententiæ in fin.Oldra.consi.*161.*Castr.ad l.sciendum* de noui operis,imo Ecclesias ipsas ob publicam vtilitatem licèt incastellare, id est, in eis propugnacula facere *c. sanctorum* 10.*quæ.*1. *Bald. ad l.* 2.*C.de sum.Trin.* imo & diruere licet propter salutem multorum:

l.Prouincialium C.de feriis c.fi. de custodia : sed hoc casu prætium soluendum est pro Ecclesia alibi restauranda.*l.2.C. ex quibus cauf.serui pro præmio l. venditor §. si constat communia præd. l.si pandectes.§. si quid Cloacarij de vsuf. glos. in l. Barbarius de offi.prætoris.* Quod lege diuina confirmatur primo Paralipomen. cap. 2. dixitque ei Dauid, da mihi locum areæ tuæ, vt ædificem in eo Altare Domini, ita vt quantum valeat argenti accipias. De quo *D. Grego l. 1. Regum cap.8.*

IAC. FERRERIVS.

V*Ide Menochium de arbitrar.iudic.casu* 48.*vide Marcum tom.* 1. *quæst.* 336. *Potest etiam Ecclesia ad fundandam Ecclesiam inuito Domino acquirere,nec ei hoc casu necessaria est amortisatio.* Papon. in consuetud.Borbo. §.479.idem in collect. Arresto. *tit. des amortissemens* Baldus ad l.1.de rerum diuisio.

QVÆSTIO XXIX.

Si Princeps,Ciuitas,vel alius,equos alicuius cæperint, vel currus, & perierint casu fortuito, an periculum pertineat ad Dominum,vel ad Principem.

SVNT qui putant periculum ad dominum pertinere, *l.fina. commo.* vbi si equus commodatus

datus deterior fiat sine culpa commodatarij non tenetur, quinimò si res commodata remittatur per nuncium qui communi opinioni idoneus sit, *l. argentum commodati, leg. videamus locati*: verius tamen est periculũ ad Principem & Ciuitatem pertinere, *l. quemadmodum, §. magistratus ad l. aquita. l. 2. C. de lucr. aduoc. l. 2. C. quibus ex causis serui pro præm.* Nec obstant *l. fin. commodati, & l. vide minus locati.* Nam in commodato & locato consensus commodantis & locantis intercessit, qui præuidere potuit casu rem perituram, quare iniquum non est iacturas ad eos spectare, *l. 2. §. si conseruatis ad leg. Rhodiam.* Innoc. in cap. sicut de iureiurando. At hic ab inuitis bona erepta sunt.

IAC. FERRERIVS.

M*Enochius de arbitrariis iudiciis capite quadragesimo octauo.*

QVÆSTIO XXX.

Vtrum ius agendi ad supplementum legitimæ transeat ad extraneos, ita vt supplementum petere possint, & vtrum legitima in pecunia solui possit.

VIDETVR tale ius ad extraneos hæredes non competere, primò ad instar querelæ non præ-

paratæ, *l. si instituta, leg. Papinianus*, §. 1. *l. si proponebatur de inofficio. testam.* in cuius locum supplementum legitimæ successit, *l. si quis filium, leg. scimus*, §. *fin. C. de inoffic.* Idem obseruatur in quærela inofficiosæ donationis, quæ non transit ad extraneos, ex sententia Baldi *in l. 1. C. de inoffic. don.* Secundò si filius tacuit, ergo non debet permitti extraneo hæredi agere ad supplementum legitimæ *arg. l. filio præterito de iniusto rupto.* Adde quòd forsan si filius vixisset nõ postulasset: contrarium tamen verius est, & ita iudicatum sæpe fuit per glossam & textum in *l. quemquam, C. ad leg. Falcid.* Secundò legatum dotis nomine factum à patre filiæ, qui tenetur eam dotare parum est, & transmittitur ad hęredem extraneum. *Bar. ad l. Titio centum.* §. *Titio de cond. & dem. Anch. consf.* 323. Tertiò repletio legitimo fit ipso iure *l. scimus, C. de inoffic.* Ergo filio quæsita est, & in bonis eius, ita vt ad hæredes transmittatur *l. 1. C. vt actio ab hæredibus.* Secus est in quærela quæ ius est quoddam quærendi ad vindictam, quod in bonis non est, *l. Papinianus*, ʃʃ. *si conditioni de inofficio. Castrensis in l. si quis filium, C. de inoff.* Sequitur hanc opinionem *Aretinus de inoffi. testam. in princip. Iason consf.* 114. & 146. *vol.* 2. *Boër. quæst.* 250. *Angelus, Aretinus in d. l. Papinianus* §. *si conditioni.* Et alij quidam existimarunt ius agendi ad supplementum extraneis hæredibus competere intra quinquennium non postea: hæredibus verò suis vsque ad 30. annos, *leg. si quis filium in fin. C. de inoff.*

off. vbi agitur de repletione, à qua nepos excludi videtur, si per quinquennium tacuit. Sed hæc opinio falsa est,nec obstat *d. l. si quis filium :* eius enim legis præcipua est decisio, nepotem ex filio exhæredato habere querelam inofficiosi quam habuisset eius pater,& si ab eo præparata non sit: illi autem regulæ locus non est ex sententia Imperatoris in *d. l. si quis filium*, quoties filio exhæredato est aliquid relictum, vel ibi filius tacuit quinquennio; itaque verba illa pertinent ad quærelam non ad repletionem legitimæ, nec obstat *l. filio præterito :* nam ibi non solùm filius tacuit, sed & abstinuit bonis patris. Sed quæstionis est an extraneus hæres filij possit petere legitimam filij in corporibus hæreditariis,an contentus esse debeat pecunia:quod ad hãc quæstionem pertinet inualuit error in praxi quod legitima debetur liberis in corporibus hæreditariis: Interpretes ad authenticam nouissima,C. de inoffi. *Benedict. ad cap.Raynutius*, *de Testam. in verbo duas*, *num.*154. Et Guid. Pap. in *quæstione* 487. Veruntamen certum est,& verissimum legitimam liberis aliquãdo in pecunia solui posse,& id locum habet imprimis iudicatu,comitatu,& vice comitatu, & vt quidam existimant in baroniis. Secundò id locum habet,vt legitima in pecunia soluatur liberis, in magnis & illustribus familiis, quas testator voluit in vnitate conseruare; & quas Reipublicæ interest conseruari, *l.* 1. §. *sed si seruus de ventre inspic.* Fernan-

dus ad *l. in quartam 3. artic. c. 3.* Et ita iudicatum fuit Arresto Parlamenti Tholosani in causa in qua ego postulaui tanquam Aduocatus Regis: nam siue in pecunia, siue in corporibus legitima soluatur, nulla est differentia, quia pecunia est ex substantia patris, vt & corpora hæreditaria: & ideò si soluatur legitima in pecunia, censetur solutio facta ex ipsa patris substantia, vt voluit Imperator in *l. omnimodo §. repletionem, C. de inoffic.* Alter casus est in familiis illustribus, quoties hæres filij grauati de restituenda hæreditate fauore alicuius, qui est de familia, vult detrahere legitimam, quam hæres grauatus soluit liberis in corporibus hæreditariis. Nam contentus esse debet pecunia quæ soluta fuit liberis, & ita iudicatum fuit Arresto eiusdem Parlamenti. Et puto hanc opinionem verissimam esse; alioquin eueniret, vt per detractionem legitimarum fideicommissum euerteretur, *l. mulier, §. cùm proponeretur ad Trebellianum.*

IAC. FERRERIVS.

H*Anc quæstionem obiter tractaui in addit. ad* Guid. Pap. quæst. 487. Hotom. obseru. lib. 4. c. 19. *Et ita iudicatum fuit Arresto Parlamenti Tholosani decima sexta Maij anno millesimo sexcentesimo tertio, inter De Crousilsac & Annam de Villeneufue, legitima hæredi fuit adiudicata in pecunia iuxta valorem bonorum testatoris tempo-*

re

re mortis illius: idem etiam fuit iudicatum in eodem Parlamento prima Martij Ann. millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto inter De Rabastens Vicecomitem, & Paulinum & Mariam de Rabastens, cui in restitutione fideicommissi adiudicatæ tantùm fuerunt pecuniæ numeratæ pro solutione legitimarum liberorum: Imo per eiusmodi Arrestum Curia adiudicauit dictæ Mariæ à qua fideicommissum euincebatur decem florinos in pecunia pro dote. Idē iudicatum in eodem Parlam. Tholosano vndecima Augusti Anno millesimo sexcentesimo primo inter Comitem de Grignan, & de Larnage.

QVÆSTIO XXXI.

Vtrum Rex iure prælationis vtatur quid de Ecclesia.

VIDETVR quod non *Masu. tit. de locato §. item & prædicta. Bened. in cap. Rayn. in verbo & vxorem Ferron. in cons. Bald. de feud. §.* 10. Nam Rex posset omnia ad se trahere contra proprium eius commodum: vtilius est enim Principi Imperium adiectione hominū quàm pecuniarū copia ampliari *l. cum ratio de bo. dā.* Regis præterea interest subditos habere diuites; Eutrop. scribit Constantem Constant. patrem dicere solitum, opes publicas à pluribus priuatis melius haberi quàm intra vnum Principis Claustrū reseruari, Rex itaque omnia feuda consequeretur. Accedit quod Rex non potest retinere feuda con-

fiſcata, *vide ordin. Regias apud Aufr. tit. de feudis, dixi in lib. de feud :* quare cum Princeps bona ſibi publicatione quæſita retinere non poſſit, multo minus alteri vendita poſtremo videtur deciſum Emphiteutam reip. vel fiſci ſine conſenſu Principis vel reip. alienare poſſe *Bart. in l. fi. C. de iure Emph. l. pen. de fund. patri:* contrarium videtur dicendum, quia Princeps non debet eſſe deterioris conditionis quàm priuatus *arg. l. item veniunt. §. in priuatorum de pet. hæred.* eamque ſententiam aprobari legimus multis Arreſt. de quibus Ægidius Magiſter ſub *tit. de feudis cap.* 5. ego in hac quæſtione cenſeo Principem ſi vult feudum retinere poſſe, maximè quæ vel prædiis Principis proxima ſunt, vt limitanei, aut quæ munita & armata ſunt *l. quicunque C. de fun. limit. l. in nomine C. de præf. præto. arg. l. Lucius de quæſt. & l. item ſi verberatum de rei vend.* idémq; ſtatuendum iudico in feudis Regalibus & Nobilibus quę dignitatem annexá habent, vt ſunt Ducatus, Comitatus & Baronia *cap. 1. quis dicatur Dux.* Nam & ſi confiſcata feuda Rex debeat emancipare: tamen feuda nobilia retinet & quæ nobilia ſunt & dignitatem habent. *Chopin. de Doman. l. 1. cap.* 8. Idemque iuris eſt in his quæ ſunt de Domanio: vbi enim ea publicantur confeſtim Domanio vniuntur reuerſionis iure, qua in re errauit [illegible] *in conſuetud. Pariſ. §.* 30. quare & ſi non paſſim feuda iure prælationis Regi abdicantur: ea tamen quæ dignitatem habent, vel quæ ſunt limi

limitanea, vel quæ à Domanio pendent, vel si publica vtilitas suadet retineri possunt à Rege, atque ita quæ in vtramque partem à me dicta sunt sup. sunt temperanda, nec obstat *l. 1. de fundis patrim. & l. fi. C. de præd. cur.* Nam illæ leges loquuntur de donatione in qua nec priuati ius habent prælationis. Porrò quod ad Ecclesiam attinet, certum est, quod ea vtatur eo iure *cap. potuit de locato l. 2. C. ne rei Dominicæ.* Nam Ecclesia non est deterioris conditionis quàm priuati *Molineus in consuetu. Paris. §. 23. glo. 1. Papon. in consu. Bor. Ægid. Magister de feudis C. 5.* maximè in Prouincia Occitana quæ iure scripto Regitur.

QVÆSTIO XXXII.

Utrum Rex possit præscribere decimas.

VIDETVR quod Rex possit decimas possidere & præscribere: Primo quia iure diuino ius decimæ Regi tribuitur & inter iura Regum numerantur primo Regum cap. 8. secundo ex cap. cum Apostolica, de his quæ fiunt à maio. vbi laïcis in feudum dantur. Tertio Carolus Martellus cum ope Nobilium sarracinos fugasset, decimas proceribus qui secum pugnassent distribuit cum consensu Episcoporum *Gaguin. Paul. Æmil. & alij in*

vita Caroli Martelli: Ius ergo percipiendi decimas ad Regem pertinet, alioquin enim aliis distribuere non potuisset. Quarto Reges præsertim Galliæ censeri non debent merè laïci, imo potiùs inter Clericos locandi sunt, eo quod sacro Chrismate cœlitus dimisso vngantur *Io. Mo. & Joan. And. in c. licet in pr. de præ. lib. 6.* Itaque beneficia Ecclesiastica conferunt *c. veniens §. fi. de elect. lib. 6. cap. dilectus 3. de præb. cap. ex diligenti de iure Patron. can. Cleros 21. dist.* Sed tamen contrarium verius est *cap. dudum de decimis*, vbi Reges non præstant iustum titulum præscribendi decimas eis quibus eas concesserunt: Ergo ad eos non pertinent, *vide diui Ludouici ordinationem apud Lucium de placitis lib. 2. tit. 5.* secundò decimę sunt Clericis attributæ *numeror. vlt. c.* itaque eas Principes vsurpare non possunt *Esay. 49. & c. 60.* tertiò laïci quacunque dignitate præditi, spiritualium sunt incapaces *cap. Massana de electio. can. bene quidem dist. 96.* ergo nec præscribere eas possunt Reges *C. causam de præscript.* Quarto considerandæ sunt causæ, quare Deus eas assignauit Clericis, nempè vt ministerio sacro vacare possint *2. paral. 13. & Nu. cap. vlt. cap. reuertimini cap. quamuis de decimis*: itaque quia Reges ab his muneribus immunes sunt, non debent percipere decimas: nec obstat quod ius decimas percipiendi inter iura Regis numerantur. *Regum primo cap. 8.* ibi enim describuntur iure Regis non boni, item ibi non agitur de decimis quæ Sacerdotibus præstantur

tur

tur: sed de decima parte bonorum vel fructuum subditorum, *Iosephus lib. sexto antiqu. cap.* 4. minus obstat *cap. Apostolicæ*: Nam decimæ non fuerunt in specie illius cap. concessæ in feudum à Rege, vel alio Principe, sed ab Episcopo vel Ecclesia, vt Innoc. Hosti. & Immola notarunt. Quod verò dicitur Regem non esse merè Laïcum, falsum est, quamuis sacro Chrismate vngatur: nam non consequitur inde aliquem ordinem, *Panor. in d. cap. dudum de decimis. glos. in can. valentinianus* 63. *dist.* Porrò & si Reges ex consuetudine vel priuilegio beneficia conferant, non sequitur quod decimas possidere possint: separata enim hæc sunt: Nam in veteri testamento Reges ministros sacris præficiebant deficiente Pontifice *Paralip.* 1. *cap.* 24. 3. *Regum c.* 1. *&* 8. *cap. Cleros* 21. dist. numquam tamen decimas Leuitis concessas vsurparunt: itaque decimæ non competunt Regi, & si eas longissimo tempore possederit, quod Arresto Tholosa. iudicatum fuit in audientia in gratiam Curionis Sancti Sulpitij aduersus fisci procuratorem.

QVÆSTIO XXXIII.

Vtrum in delictis Regiæ animaduersionis, Præsbyter damnari possit ad emendam honorabilem, & de emenda honorabili & de pœna iniuriæ verbalis illatæ.

VIDETVR quòd Iudices laïci non possint dánare Præsbyteros ad calamitosá exomologesim, quam emendam honorabilem vocamus. Primò quia solemnis pœnitentia non poterat imponi Clericis, *C. in, ad confirmandum can. illud, distinct.* 50. Tum ob euitandum scandalum, & ne laïci Præsbyteros & eorum officium contaminent, *can. Præsbyter, distinct.* 82. *can. de his. dist.* 50. *can. in Sacerdotibus, dist.* 61. tum propter reuerentiam Ordinis. Ergo ob eam rationem imponi non potest emenda honorabilis. Secundò profani Iudices in casibus priuilegiariis ciuiliter & pecunia Clericos tantùm condemnare possunt; *Aufrerius regula prima*, 12. & 23. *limitatione. Chassaneus tit. des Iustices*, §. 5. *regula prima.* Tertiò seculares Iudices non possunt Clericos beneficiis priuare; neque enim de titulo beneficiorum cognoscunt, *Guid. Pap. quæst.* 1. Ergo nec infamia notare, nàm infames beneficiis priuantur, *arg. leg.* 2. §. *nullus*, qui notantur infamia, *& ibi Accursius.* Et hanc sententiam probat Masuer. *tit. de iniuriis in princip. Boerius consil.* 4. *Rebuff. in prima parte ordin. Regi. tit. de sententiis executor. art.* 3. *gloss.* 2.

Verius

Verius tamen est in casibus priuilegiatis Clericos damnari posse ad emendam honorabilem, & ita iudicatum fuit multis præiudiciis Parla. Tholos. *Aufrerius Arrest.* 264. *&* 269. *Gallus quæst.* 729. nam Præsbyter solet à Iudice seculari proscriptione, exilio & bannimento mulctari, *l. quicunque* *C. de Episcop.* ergo ad emendam honorabilem: confirmatur hæc sententia *can. Clericus maledictus. distinct.* 46. Nec obstat quod de solemni pœnitentia diximus, obseruandum enim est pœnitentiæ publicæ aliam solemnem, aliam non solemnem. Porrò solemnis non potest imponi Pręsbytero, non solemnis, etsi publica potest, *C. Præsbyter* 28. *dist.* In aliis quoque distat solemnis pœnitentia à publica non solemni. Nam non solemnis iterari potest: solemnis verò minimè solemnis pœnitentiæ formam exaratam legimus, *can. in capite, dist.* 50. Et apud Sozomenum *lib.* 7. *cap.* 16. *Nicephorus lib.* 12. *cap.* 28. *Annal. Fortun. lib. pri. de Ecclesiast. offic. D. Rhenanus ad Tertulli. de pœnitentia in fine oper. Alciatus lib.* 9. *Parerg. C.* 22. *Vide Volaterranum lib.* 7. His tamen refragari videtur quod publica confessio siue pœnitentia ab hinc multis annis in Ecclesia abrogata sit. *D. Leo epist.* 78. *C. quamuis*, *C. sufficit de pœnit. dist. pri.* Verùm hoc intelligendum est de confessione peccatorum ordinaria, quæ etsi quandoque publicè facta fuerit, postea tamen congruentius visum est fieri clàm coram Præsbytero remotis arbitris. *D. Chrysostom. hom.* 2. *in Psalm.* 50. At quin pu-

blica confessio imponi possit pro delicto dubium non est, imò & in actione iniuriarum Clericus damnatus etiam ciuiliter infamiam incurrit; *Bart. ad l. infam. in fi. de publi. Iudic.* quod verò dicitur non licere Laïcis Iudicibus Clericos nisi ære dûtaxat mulctare, locum habet quoties crimen priuilegiacium cum communi est mixtum, & crimen commune habet aliquod priuilegiarij criminis: nam quia tunc pœna criminalis ordinaria ad iudicem Ecclesiasticum pertinet antequam ad suum Iudicem Clericus remittatur ęre damnari solet pro crimine priuilegiario: At vbi totius criminis vindicatio ad profanum Iudicem pertinet, nedum pecunia, sed & exilio, & aliis pœnis quæ imponi possunt sine degradatione damnare potest. Quod verò dicitur Clericum infamen fieri, responde etiam fieri si ære damnatus sit, itaque non emenda sed condemnatio infamat *l. ictus de infamibus.* Deinde non omnis infamia notatus amittit beneficium cap. quærelam, vbi Panorm. & Doctores de iureiurando: Cæterum Nicol. Boër. opinio intelligenda est, vt locum habeat regulariter in graui actione iniuriarum, neque enim conueniens esset pro qualibet iniuria ea pœna Clericos afficere: At vbi Iudici grauis infertur iniuria, vel alio crimine quàm priuilegiario agitur, non negat Boërius quin ea confessione ignominiosa Clerici notari possint, Masuer. fusè *titu. de iniuriis.* Porrò obseruandum est emendam honorabilem imponi posse sine ignominia: id est, *sans note*

d'infamie, de quo extant quamplurima Arresta Parlamenti Tholosani: Hæc autem emenda & confessio publica originem habuisse existimo à vetere & solemni more satisfactionis, quam exequebatur is qui aliquem re vel verbis iniustè legerat: olim enim cum qui iniuria aliquem affecerat iurabat se nolle factum agnoscere indigno eam iniuriam intulisse, vt apud Terentium *in Adelphis act. 2. scena prima*; tu quod posterius purges hanc iniuriam mihi nolle factam esse huius nō faciam crede hoc, ego meum ius persequar, neque tu verbis solues vnquam quod mihi re malè feceris. Non ego vestra hæc nollem factum iusiurandum dabitur te esse indignum iniuria hac indignis cum egomet sim acceptus modis: imo qui eas iniurias sine satisfactione dissimulabant scelerati habebantur *Alcumena apud Plautum in Amphi:* indicat his verbis; Ego durare nequeo in ædibus ita probri stupri dedecoris à viro argutam meo, ea quæ sunt facta infecta esse clamitat, quæ neque sunt facta admisisse arguit. Atque id me susque dèque habituram putat, non Ædepol faciam, neque me perpetrat probri falso insimulari, quin ego illū aut deseram, aut satisfaciat mihi atque adiuret insuper nolle esse dicta quæ in me insontem protulit.

Huius etiā petitionis veniæ exemplū extat apud Grego. Tur. *lib. 6. c. 11.* vbi Dinamum prouinciæ Massil. rectorem nudatum veniam postulasse scripsit.

IAC. FERRERIVS.

De *palinodia Emenda honorabili & satisfactione ob iniuriam verbis illatam*, vide Langleum in otio semestri lib.10.cap.1.Imbert.lib.3.cap.8.in Latino.

Huc pertinet quod ab Vlpiano scriptum est in l.lex Cornelia §.hac lege ff.de iniuriis.*Hac lege inquit Vlpianus permittitur actori iusiurandum deferre vt iuret reus se iniuriam non fecisse* Brissonius in formulis fo 817.

QVÆSTIO XXXIV.

An Procuratores Parlamentorum excusentur à Tutelis, & quid de Aduocatis.

VIDETVR quod sic, nam procuratio est species tutelæ, ἐπιτρόποι vocantur tutores & procuratores,& tutor cum procuratore comparatur *l. procurator de acquir. rerum.* Cæterum trium tutelarum onus vel vnius diffusa excusant *l. tria. l. is qui tres. ff. enim de excus. tuto.* ergo & procurator qui plures diffusas habet procurationes excusatur: secundò procuratores Parlamenti ita curis implicatur, vt rebus suis satisfacere non possint, quod excusat *l. 3. C. quo morbo §.item propter de excusa.leg.Titius,ff.finali de excusatione.* Tertio, Aduocati excusantur à tutelis *l.sancimus*

mus C. de aduoc. diuers. Ibi nullum ratiocinium: ergo procuratores qui maiore cura implicantur: Nam & ipsi sunt domini litis, *l. procuratoribus, l. nulla, C. de procur.* Denique in palatiis militátes excusantur à muneribus, *l. 1. l. 2. C. de priuileg. eorum qui in pal.* Et sunt in eam sententiam quædam præiudicia: sed tamen contrarium verius est. Primò tutela est munus publicum, *l. 1. §. 1. de excus. tuto.* Cùm ergo sit munus publicum, non solet facilè vacatio concedi *l. 1 ff. de vacat. munc.* Legimus Senatum summi muneris loco familię Gordiani tribuisse, vt eius posteri si vellent, à tutelis vacarent, *Capitolin. in Gordiano.* Nam tutores pupillis dare ad causam publicam pertinet, *l. 2. qui putant, l. 2. §. tractari ad Tertul.* At nulla lege, nulláque constitutione procuratores eximuntur à tutela: Ergo tantum beneficium non est eis indulgendum. Secundò procuratores Parlamentorum non excusantur à subsidiis. *Guid. Pap. quæst. 89. & quæst. 399.* Multò minus à tutela *l. spadonem. §. qui accepit de excus. tuto.* Denique procuratorum hodie est infinitus numerus, quare huius tam præcipui ac singularis beneficij tot homines participes facere publicæ vtilitati perniciosum esset. Nec obstat quod diximus de tribus tutelis, id enim verum est, nisi affectatæ sint, *d. l. spadonem. §. fin. l. 2. l. sed etsi sui commodi, l. reip. ex quibus caus. maio.* Atqui procuratores efficium quod habent procurationem & negotia affectant, ambiunt & quæruut: non est ergo illis tale

beneficium indulgendum. Non obstat quod procuratio sit dignitas: Nam ea non excusat, *d.l.spadonem, §.scitè oportet si sit sine administratione.* Item procuratores non habent dignitatem, licet eo munere donentur à principe, & codicillos habent, *le. nam præfectus C. de dignit.* Non minùs quàm Tabelliones & seruientes, & alij: Nec obstat quod de Aduocatis Parlamentorum dictum est: primò id tantùm concessum est aduocatis primi ordinis, *arg. l. si duas de excusat.* præterea alia est conditio & dignitas aduocato. *Tiraquell. de Nobilit. cap.* 29. & ita iudicatur in Parlam. Tholos.

IAC. FERRERIVS.

A*Duocati excusantur à tutelis & omnibus muneribus, imprimis quia ab omnibus muneribus personalibus excusantur, qui pro vtilitate publica operas suas exhibent,* l. semper, §. penultimo de iure immun. *Et quamuis ea lex intelligatur de his qui muneribus quos exercent dignitatem habent annexam: certum est, quòd Aduocatorum munus publicum est, & honorabile, vt constat ex multis Imperatorum Constitut. sub titulis,* C. de aduocatis diuers. Iud. & de aduocatis, & sub tit. de postulando & ex Nouell. Valentin. de postul. *Vbi Aduocatorum ordo dicitur seminarium magistratuum: Quare rectè Ennodius scripsit, nota proximitate sociari causidicum & Senatorem.*

QVÆ

QVÆSTIO XXXV.

Vtrum publicatio bonorum, quam vulgus confiscationem vocat, pertineat ad emptorem iurisdictionis, quæ ex Domanio Regis pendet: an verò resoluta venditione, confiscata bona Regi sint restituenda.

SAnè quo ad mobilia vel fructus immobilium ante redemptionem rei venditæ emptori acquiruntur. *Oldr. conf.239.Specul.de locato.§.nunc aliqua quæst.3.Bened.in verbo cætera num.33.l.vsufructu de vsufr.leg.* quod verò pertinet ad dominium seu proprietatem rerum immobilium difficilis est quæstio.Nam quod emptori acquiratur,ita vt restitutio non sit facienda, probatur in primis per *l. vsufructu legato. §.1. de vsufr.* Secundo facit *textus in l.manifestissimum §.sed cum in secundum. C. de furtis.*vbi agitur de commodatario qui non restituit domino quod ex furti causa accepit. Tertio emptor iurisdictionis fructus omnes lucratur *l.curabit l.fructus C.de act. empti*, quod etiã obtinet in emptore cum pacto de retrouendẽdo vt restituere nihil teneatur *l.2.C.de pact. inter.vbi Bald.& Castr.arg.l.Valerius de iure fisci.Panor. & alij in cap.ad nostram de emptio. Et in cap.illo vos de pig.Bald.in l.pen.§.mancipia soluto matrimonio Boer.conf.* 88.*Tiraquel.in Retra.Conuent.§.5.glo.2.*Cæterum bonorum confiscatio inter fructus connumeratur. *Bart.*

*& alij in l.fi.ff.soluto matr.Bald.in l.pen.C.de fruct.& lit. Bald.& Cast.in l.2.C.de Episcopali aud.Rom.cons.*70.Ergo emptor cum conditione redimendi confiscationes lucratur: accedit quod emptio quæ fit cum pacto de retrouendendo pura est, sed sub conditione resoluitur, *l.2.vbi gloss.de in dum.addict. Tiraquel. de retr. conuent.* §. 2. *gl.*1. Præterea si emptor non lucraretur confiscationes, crimina remanerent impunita: Præterea maritus constante matrimonio lucratur confiscationes *l.fi.soluto matri.* Sexto confiscationes non sunt patrimonij vel domanij Gallici. Itaque Rex potest, imo solet bona confiscata alienare; *arg.l.murilegus, C.de murilegulis Guid.Pap.quæst.* 341. Extántque in eam rem constitutiones Philippi Pulchri, Ioannis Caroli 5. 6. & 7. de quibus *Bened. in verbo, & vxorem decis.* 5. *num.*217.& hanc sententiam approbauit Senatus Tholosanus Arresto 13. Septembris 1575. procuratore Regio, & Anthonio de Lissondo litigantibus. Nec obstat quod allegari potest *ex leg. boues, §. si quis seruum de Ædilitio edicto:* nam quoties res aliqua redhibetur ex edicto Ædilitio, omnia quę occasione rei consequutus est emptor, restituere tenetur etiam fructus, *l.cùm autem, §. fin. de Ædilitio.* Diuersum est in specie nostra: nam emptor fructus suos facit: Minus etiam obstat textus in *cap. fœlicis, de pœnis,* vbi feudum commissum ob crimen deuoluitur ad Ecclesiam, non verò ad Ecclesiæ Rectòrem, qui fructuarius censetur: verùm huic constitutioni

ita occurritur, vt Rector Ecclesiæ non habeat dominium, sed dumtaxat administrationem & vsumfructum *cap. præsenti de officio ordinarij.* Ego in hac quæstione quod ad immobilia distinguendum puto: nam aut agitũr de bonis quæ ex iurisdictione & directo Regis dominio pendent, aut de his tantùm quæ sub Regis iurisdictione sita sunt: Priore casu publicata bona quæ ad dominium Regis directum pertinebant, emptori tamdiu quamdiu directo dominio fruitur dumtaxat: acquiruntur bona enim illa ante publicationem ad directum Regis dominium pertinebant, publicatione sequuta vtile dominium consolidatur, & ad priorem dominium reuertitur: Itaque bona illa portionem rei alienatæ consequuntur: nec inter fructus numerari possunt, quod etiam ex Molineo notauimus *in consuetud. Parisiens.* Posteriore verò casu cum Iurisdictione emptor fruitur, & res publicata non sit pars rei alienatæ, sed potiùs fructus iurisdictionis non est absonum ea bona emptori acquiri, ne iurisdictio ex eo minuatur. Oldrad. consi.148.

QVÆSTIO XXXVI.

De donatione facta filio vel filiæ nascitura, & de substitutione ita concepta, si filius meus decesserit sine liberis, substituo masculos filiæ meæ, & si non sint masculi ex filia, substituo Caium: An filio defuncto sine liberis nõdum natis ex filia masculis Caius admittatur, vel substitutio suspendatur donec certum sit filiam liberos masculos parere non posse.

ROMANVS consilio 134. de hac quæstione in diuersas partes disputat. Primò videtur, eos dumtaxat masculos vocatos qui nati erunt tempore mortis filij, *arg. l. si cognatis de reb. dub. l. interuenit de leg. præst.* Secundò morientium actus suspendi non possunt, *l. fin. ff. comm. præd.* suspenderetur autem substitutio si expectanda esset filiorum natiuitas. Tertiò hanc sententiam probat, *l. in subst. de vulg.* Quartò qualitas adiecta verbo secundùm tempus verbi intelligitur, *l. in delectis, §. si extraneus de noxalib. acti. l. Titius de militari testamento.* Ergo qualitas illa si non sint liberi, intelligitur si non sint tempore mortis filij.

Ex aduerso pugnat quod dubia testatoris voluntas interpretanda sit, habita ratione temporis, quo testamentum conditum est, *l. si ita de auro & argento.*

to. At eo tempore quo testator testamentum fecit non erant masculi ex filia: ergo benigna interpretatione coniiciendum est, testatorem de liberis in futurum nascituris censuisse, *lege hæredibus ad Trebellianum.* Secundò quoties dubium versatur fieri debet interpretatio quæ faueat ei qui primo nominatus est *l. qui soluendo de hæred. inst.l.1.C. de edicto Diui Adri.*quia quem testator primo nominauit præ cæteris dilexit *l. publia* §.1. *de cond. & demon.* Ergo filij filiæ primo nominati sunt quandocunque nascantur anteferre debemus,tertio indefinita oratio pro vniuersali habetur nedum quod ad res,sed etiam quoad tempus*l.si ita auro & arg.l.fi. C.quæ res pigno.*Quare ea verba indefinita si nō extēt masculi,interpretāda sunt,si nunquā extent masculi ex filia superstite.Quarto hanc sententiā iuuare videtur *l.si vir.ff.de cond.& demon.Et l.si inter de pact.Guido Pap.q.511.& 612.& 267.*Ego distinguēdum puto an illi qui substituuntur post filiæ masculos extranei sint,vel proximiores, vel æque dilecti ac ipsi filiæ masculi.Priore casu æquitas suadet substitutionem suspendi & masculi filiæ quandocunque nascantur vocati sunt *l.cum auus de cond.& demon.& l.Lucius de hæredib.* Posteriore casu puto masculos excludi nisi sunt nati tum cum filius testatoris moritur; quia qualitas adiecta verbo secundum tempus verbi intelligitur.Deinde iuris affectionis causa suadet à communis iuris regulis non discedere *l.non solum de*

ritu nupt. arg. l. in substitutione de vulgari. quod pertinet ad *l. si cognitus & l. intercedit Romanus in d. cons.* 134. Respondit postremo non obstar *l. fi. comm. præd.* nam certum est quod actus morientium in suspenso esse possunt, quemadmodum & actus viuentium, vbi causa adest. *Baldus in l. fi. C. de sentent. pass.* Deinde validitas dispositionis testatoris non potest esse in suspenso *d. l. fin.* at executio seu effectus dispositionis in pendenti esse potest *l. hæres quandocunque ff. de acquir. hæreditate l. si tibi homo. §. cum seruus de legat. 1. l. si nemo de testa. tut.*

IAC. FERRERIVS.

DE *hac quæst. Ego dixi ad* qu. 612. Guid. Pap. *Boër.* quæst. 172. Menochius lib. 4. præsumpt. 96. nu. 32. & 35. *Ubi deciditur substitutionem esse in suspenso & interim matrem possidere bona donec certum sit eam non posse habere masculos: ita iudicatum fuit Arresto Parlam. Tholosam. inter illustrissimum virum Dominum de la terrasse Præsidem meritissimum & Dom. de Bourgaille eius coniugem & Syndicum pauperum Hospitalis Sancti Iacobi Tholosæ.*

QVÆSTIO XXXVII.

An in diuisione inter hæredes perpetuo maior diuidat, minor verò eligat.

VVLGO traditum est inter cohæredes maiorem diuidere, minorem verò eligere, de qua traditione fusè ad *cap. 1. de paroch. ex cap. generis 14.* vbi Abraham natu maior partitur: Loth verò minori data optio. Hoc verò locum obtinet dum fratres superſunt: nam altero eorum vita functo non ſpectatur quis maior vel minor fuerit. Nec enim ætatis qualitas ad hæredes tranſmittitur, eſt enim ætas res omnium, vt ita loquar, perſonaliſſima, adeo vt nec cedi, nec tranſmitti poſſit. *l. peto prædium de leg. 2. §. fi. de vſuf.* Et regulariter vbi conſideratur ætas conſideramus ſucceſſorem, non eum cui ſuccceditur *l. ea quæ C. de in integ.* Cum ergo ætas ſit perſonalis, perſonam nón egreditur *l. in omnibus de reg. iur.* nec obſtat quod priuilegia etiam perſonalia ad liberos tranſeant *l. etiam l. maritum l. quia tale de ſoluto matr. l. 1. C. de priuileg. dot.* Nam imprimis ſunt plures qui negant priuilegium perſonale ad filios tranſire parentibus mortuis. *Alexander in d. l. quia tale. Bald. in l. pen. §. ſi puella de ritu nupt. argu. illius legis.* Deinde ratio priuilegij ceſſat in filiis: nam ideo ma-

iori diuiſio indulgetur, quia prudentior & cautior & maiorem rerum familiarum notionem habet, minori verò datur optio, quia infirmior; quæ ratio non habet locum in filiis: accedere enim poteſt vt filij maioris infirmiores & incautiores ſint, & è conuerſo filij iuniores, cautiores & prudentiores, rurſus iuniori electio competit, quoties à maiori fit diuiſio: tum enim ait D. Ambroſius diuiſio non grauatur, quia à prudentiore & maiore facta eſt: quæ ratio ceſſat, cum diuiſio non fit à maiore eo iam mortuo, verùm eo caſu quo maior non diuidit dubitatur cuinam electio competat, puto ſorte rem eſſe dirimendam, *arg. l.2. C. quando & quibus quarta l.ſed cum ambo de ind.l.ſi quæ ſunt fam. erciſcundæ l.fi.C. comm. de legatis §.optionis de legat.* nec aduerſatur quod ſortes apud nos reiiciuntur *can. 1. & ſequenti 26. qu. 2.* Nam vt paucis rem abſoluam D. Thom. concludit in ſecunda ſecundæ, quod quædam eſt ſors diuiſoria, alia conſultoria, alia diuinatoria, planè conſultoria & diuinatoria: vetantur Diuiſoria, non item, & ita iudicatum fuit Arreſto Tholoſ. 15. febru. 1582. Cortial procuratore & curatore, Ioanna de Bonhoma, Matthęo & Petro de Bouſſuts litigãtibus: ſed & illud notandum eſt, quod in hoc Parlamento antiquitus ius eligendi per licitationem fiebat: ſed hodie id ſublatum eſt, ne introducatur inæqualitas inter cohæredes vel ſocios, quæ plerumque eueniret, altero calore vel iracundia pluris licitante, altero

ro non valente ob paupertatem tantidem licere *l. ad officium: C. communi diuid.* accedit quod licitatio est odiosa *l. 6. ff. familiæ.*

IAC. FERRERIVS.

De hac quæstione quod maior diuidat & minor eligat: vide Tiraquellum de iure primogeniorum qu. sexagesima & de diuisione per sortem, & de sortibus: ibidem Tiraquellus quæst. decima sexta in tractatu primæ opinionis quæ sorti rem committit.

QVÆSTIO XXXVIII.

Vtrum Ecclesia aut minor ad diuisionem prouocare possit, & quis eligat.

ECCLESIA prouocare ad diuisionem no potest, sicut nec minor. *l. si pupillorum ff. de rebus eorum l. inter omnes C. de præd. mino. Bart. in l. inter pupillos de author. tuto.* Ro. *cons.* 106. *Baldus in l. 1. ff. de rebus eorum Alex cons. 7. vol. 5.* Sanè Ecclesia Ecclesiam ad diuisionem prouocare potest, modo solennia interueniant, & ea diuisio Ecclesiæ vtilis sit, vt si Ecclesia socium habeat beneficij aut Ecclesiæ perniciosum, qui possessiones communes perdat, alioquin quod in gratiam Ecclesiæ constitutum est in par-

niciem eius verteretur *l.quod fauore de legibus*:deinde Ecclesia alienare non potest,si ei alienatio vtilis est *l.iubemus,C.de sacrosſ.Ecclesiis*:praeterea vbi conuentione societas prohibetur dissolui, nihilominus ante tempus poterit dissolui si socius iniuriosus sit, vt eum pati non expediat, *l.si cōuenerit.ff.pro socio l.fi.C.de agric.& mancip.*rursus rei dotalis alienatio à lege vetita fieri potest si vxori vtilis sit, *l.fi.ff. de iure dotium* Denique minor prouocare potest ad diuisionem,si ei diuisio sit vtilis *arg.l.inter pupillos de admit. tut.Ioan. fab.in d.l.inter omnes C.de praed. Lucas de penna ad l. 2.C. quando & quibus quarta.* Porrò longobardorum iure minores Ecclesiae & caeteri qui alienare vetantur, prouocare possunt ad diuisionem *in tit.de prohibita alien.minorum lege* 3.quo autem pacto fieri debeat diuisio bonorum quae communia sunt inter Ecclesiam & priuatum disputat Bald. *ad l.iubemus C.de sacros.* & tandem concludit diuisionem fieri debere à iudice:quod si partes non conueniant in eligendo committendū id iudicio sortis *l.sed cum act.de iud.l.2. C.quomodo & quibus quarta.*Ego generaliter existimo Ecclesiae electionem competere : nam si prouocat, electio pertinet ad prouocatum arg. l. in tribus de iud. idque passim consuetudine receptum esse in hoc regno testatur Ioan. faber. in §. quaedam de actio. si verò Ecclesia prouocat, electio ei quoque concedenda est:nam cum ei non liceat prouocare, nisi Ecclesiae vtilitas vrgeat prouocando iusta ratione

ne facultas ei concessa non debet electionis beneficium adimere *l. quod fauore de leg. deinde in cap. 1. de parochiis* iuniori in gratiam Ecclesiæ electio competit, iam Ecclesia minori potitur beneficio *l. orphanotrophos, C. de Episcop. C. ei C. auditis de in integ. restitu. gloss. in 1. Resp. §. quibus ex causa maio.* Denique in diuisione electionem habere quibusdam pro beneficio concessum est *l. vnica C. de his qui se def. l. 1. §. sed si euenerit ff. si quid in fraudem Patron. l. non amplius de leg. 1.* Ecclesiæ verò & dotis semper & vbique causa præcipua est *ca. 1. §. donare qualiter feud. pot. olim aliena.*

QVÆSTIO XXXIX.

An Sacerdos censeatur habilis si pactis dotalibus primogenitus vocatus sit.

SVNT qui putant Sacerdotem excludi primo statuto quo stantibus masculi filiæ excluduntur, filius masculus si ad sacros ordines promoueatur non excludit filias *Barb. in cap. quod Clericis de foro compt.* multo magis in hac specie, quia non simpliciter filius admittitur, sed cum adiectione habilitatis: valet autem *argumentum de statuto ad pactum, glossa in Rubrica de decretis decurio.* Secundo cum pacto vel statuto vel testamento filij vocantur ad conseruationem agnationis, disponentes videntur prospexisse quod habere non potest locum in Clericis

qui nec liberos legitimos habere; nec familiam conseruare possunt. Tertiò Clerici nedum in fundis succedere non possunt, sed dum efficiuntur Clerici feudum amittunt *cap. 1. §. qui Clericus si de fundo fuerit contentio.* Prçterea nisi per hác clausulam Sacerdotes excluderētur, ea clausula esset inutilis: cum non possit ad aliud referri.

Contrarium támen verius est, quod in patrimonialibus Sacerdotes iisdem potiuntur priuilegiis, quibus & cæteri. *cap. constitutus de integr. cap. verùm de for. compet.* Secundò quemadmodum priuilegium indultum in genere laïcis complectitur Clericos, *cap. dilecti de foro compet.* ita & conuentio generalis, Clericos etiám comprehendere debet. Tertiò Sacerdotes capaces sunt successionum siue ex testamento, siue ab intestato, siue ex contractu, etiam in feudis, Ioannes Faber de legitima patrono. tutela. in principio, maximè in hoc Regno, in quo feudá redacta sunt ad instar patrimoniorum: Ergo debent habiles iudicari. Quartò in omni dispositione, qui optimè de republica meruerunt, non minus comprehenduntur quàm qui minus meriti sunt, *leg. cùm pater §. à rogato de leg. 2.* Cæterùm Clerici, & Deo seruientes optimè meruerunt de republica, *l. ius publicum de iustitia & iure.* Et in Euangelio, Maria optimá partem elegit: Ergo ea dispositione continentur, qui a masculi vocantur. Accedit quod religioni fauendum sit *l. sunt personæ de religio.* Hanc sententiam

sequitur

ſequitur Ferro. in conſ. Bart.*tit.de teſtament.*§.22.Nec obſtat primò quod de ſtatuto dictum eſt: ea enim Barbatij opinio falſa eſt,quinimò omnium calculo receptum eſt,Sacerdotes maſculos filios excludere: *Lapus allegat.* 110. *Panormit.in dicto cap.quod Clericis:& in cap.constitutus. Bald.in l.* 1. *C. de ſumma Trinit. Felinus in cap.Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtitutio.* Idem in ſtatuto quo mater excluditur extantibus agnatis, *Benedict. fuſè ad cap. Raynutius in verbo & vxorem.* Atque ita iudicatum fuit Arreſto Parlamenti Tholoſ. 15.Februarij anno Dom.1567. Dom. de Birone & de Montegut litigantibus. *Vide Chaſſan.tit.de feud.*§.5. *in verbo*,excepté les Religieux.*Tiraquell. de iure primog. quæſt.*44.*du retraict lignagier*,§.1.*glo*.8.*num*.41.

IAC. FERRERIVS.

HÆ*t opinio vera eſt*, Vide Pithou. in conſuetud. Trecenſ.artic.14. in verbo, *le fils ayné.* Fernandus ad cap. vnicum de filiis natis ex matrimonio, cap.10. num.13.fol.493.& 494. *vbi fuſè docet quis dicatur habilis,& quis inhabilis: Mutus tamen & ſurdus non eſt habilis: Nam in feudo non ſuccedit*, Ioan. Andr. ad Speculatorem de feudis §.2. num.45. De furioſo, & mente capto. Molineus in conſuetudin. Pariſ §.81. glo.1.n.25.26.& ſequ. Charund.in conſuetu. Pariſien. artic.336.337.folio 212. verſo.

QVÆSTIO XL.

Vtrum minori inuito detur ex causa curator.

VIDETVR dicendum, quòd curator inuito nō detur, *§ item inuiti de curatoribus*. Deinde ex generali consuetudine maior 14. annorum, habetur perfectæ ætatis. Faber *in l. 1. C. vt causa post pub.* Tertiò Reges Gallorum puberes non accipiunt curatores, puto tam ex causa licere Iudici minori, quamuis non sit prodigus vel furiosus curatorem dare, *arg. l. siue generalem de iure dot.* puta si amplum sit patrimonium, & minoris facultatis in pecuniis vel mobilibus constent, ita vt facilè dissipari possent, vel si minor non adéo sit prudens & idoneus, vt sua negotia tueri possit, vel patrimonium, vel pecunias profundere possit per rationem, *l. 1. de minor.* vtilius est enim in tempore occurrere quàm postea remedium quærere, *l. fin. C. in quibus causis.* Deinde inter titulos Vlpiani sub tit. de curatoribus, videtur prætori permissum curatorē dare puberi, statim egresso ex pubertate, hæc opinio iuuatur ex *l. 2. § quæritur de cur. bon. danda. l. 3. §. si pupillus de tutelis, l. ita tamen, §. si tutor de administrat. tuto. l. admone, C. qui petant tutores*, & ita iudicatum fuit die 8. Ianuarij 1571. Vayssiere & Folerando Serres litigantibus in publico auditorio.

QVÆ

QVÆSTIO XLI.

Vtrùm lex hac edictali, C. de secundis nuptiis *habeat locum in substitutione, id est an liceat vni ex coniugibus plus relinquere iure substitutionis secundo coniugi quàm vni ex liberis primi matrimonij.*

IN hac quæstione distinguendum est, aut superstites sunt liberi aut vita functi dum substitutionis conditio existit, planè superstitibus liberis substitutio facta in gratiam vitrici vel nouercæ, quę plus consequitur quàm vnus ex liberis prioris matrimonij inefficax est, & ideò reuocatur *l. hac edictali.* Nam persona capientis substituti non intermedia debet considerari, *l. cùm dotem ad l. Falcidiam, l. Sulpitius de donat. inter.* Si verò non extent liberi eo tempore quo conditio substitutionis extat. Rursus distinguendum est, aut enim liberi sine liberis decesserunt, & tunc nulla est dubitatio, aut contra liberi reliquerunt liberos, & tunc non valet substitutio. *Bald. ad auth. ex testamento C. de secundis.* Accedit quod capacitatem substituti inspicimus tempore substitutionis, *l. si is qui de vulg.* Nam regula Catoniana nō pertinet ad fideicommissa, vel legata, vel hæreditates conditionales. *l. placet de regul. Cato.*

QVÆSTIO XLII.

An minor portio cuius mentio fit in l. hac edictali C. de secund. nupt. *legitimam vel eius supplementum comprehendat: an verò id solùm quod nominatim vni ex liberis cui minus est relictum.*

EX *l. hac edict.* nō licet coniugib. secundo nubentibus plus secundo cōiugi largiri, quàm vni ex liberis prioris matrimonij, cui minor portio relicta: at quemadmodum interpretanda est ea minor portio, non omnes conueniunt. Quidam existimant minorem portionem ad legitimam referri, vt secūdo coniugi liceat consequi vsque ad legitimæ æstimationem. Primò ex *l. hac edictali versic. quam filius vel filia habet:* habere enim dicimur quod quocunque titulo consequimur, *l. stipulatio ista de verb. oblig.* Atque ideo quod beneficio *l. omnimodo, C. de inoffic.* cōsequitur filius, habere dicit. Secundò filius legitimam vel eius supplementum non solùm à lege cōsequitur: sed ab ipso testatore eodémque iure & titulo quo & delatum est id quod minus legitima relictum est: repletio enim legitimæ non euertit, imò confirmat testamentum *Bald. in auth. præsbyteros C. de Episcop.* Cùm ergo filius ex testamento repletionem consequatur, legitima ei censetur derelicta.

Tertiò

facit textus *in d.l. hac edictali ibi ut quarta pars quæ ex eisdem legibus debetur nullo modo minuatur.* Quartò facit *leg. quoniam præterita, Codice de secundis nuptiis.Ibi danda vel relinquenda.* Hanc opinionem probat *Baldus in dicta lege hac edictali, & in lege prima Codice de inoffic. dot. Bertrandi ad legem hac edictali.* Contrarium tamen verius est, & iudicando & consulendo: non enim licet secundo coniugi plus relinquere quàm vni ex liberis prioris matrimonij, cui minus relictum est,etiam si ei vnus nūmus tantùm legatus sit.*Salic.in d.l.hac edictali,Corn.consi.*118.*vol.* 1.*& consil.*51. *vol.* 4.*imprimis per d. l. hac edict.* Ibi cui minor portio data vel derelicta est:nec enim Imperator obseruat quod dari vel relinqui debet,sed datum: secundo moueor ex §.*optime no.* 22.*ibi in quantum cui minus habet filius*, quæ verba trahi non possunt ad legitimæ supplementum: nec enim quod suppletur in vita datum videtur. Tertio obseruanda est ratio illius *l. hac edictal.* quæ in odium coniugum introducta est & fauorem liberorum, itaque in odium liberorum retorqueretur si semper portio reduceretur ad legitimam filiorum. Nec obstat *d. l. hac edictali* ibi quam filius vel filia habet. Ibi enim verbum habet, ex præcedentibus & sequentibus interpretationem recipit.Porrò verba quæ sequuntur cui minor portio data vel donata, planum faciūnt verbum habere,de eo quod liberi habent, vel ad eos peruenit testamento vel contractu paterno,non verò si quid

ex legis beneficio post mortem patris consequi possunt. Nam & si filius repletionem petendo testamentum patris non euertat *dicta l. omnimodo:* non sequitur tamen eum repletionem consequi à parente vel eius testamento, quinimo supplementum assignatur à lege, idque non solum præter voluntatem, sed etiam contra voluntatem testantis *d. leg. omnimodo in verbo* exigere *l. fideicommissa. §. si rem de leg.* 3. Accedit *l. fine §. ex duobus de iure patro.* vbi patronus qui repletionem persequitur cõtra tabulas petit: nam pater certum aliquid filio relinquendo videtur ne plus petat prohibuisse; & si nominatim expressum non sit *l. cum ita de cond. vt de l. maritus C. de procur.* qua ratione euertitur vulgata illa distinctio vt si parens vetuerit plus petere repletio fiat contra voluntatem, & minima portio relicta vni ex liberis tantum debeatur: si verò nihil dixerit fiat repletio secundum voluntatem testantis, ita vt minima portio vsque ad legitimam extendatur, quod falsum est: nec obstat *dicta l. hac edict. ibi ita vt quarta pars.* nam hæc verba sententiam Baldi expugnant non enim prohibet Imperator legitimam liberorum minui ratione coniugum, sed dumtaxat in gratiam liberorum; sanè vno casu ad legitimæ æstimationem recurrendum est, quoties pater filium instituit in decem, hac in eo quod iure petere potest: tunc enim filius repletionem petit, non solum cõditione ex lege, sed actione ex testamẽto *Fulg. & Castr.*

Castr.in d.l.omnimodo. Et eo casu integra legitima videtur relicta filio à patre.

IAC. FERRERIVS.

D*E qua distinctione interpretes ad* l.hac edictali, C. d. secund. *Porrò in Parlamento Tholosa. edicatur secundum primam opinionem:in Parlamento verò Parisiensi iudicatur secundum posteriorem opinionem,*Charund in memorabilibus in verbo donationi fol. 65. Fachineus lib.3.controuersia.167.& cap. 70. Chopinus in consuetud.And.lib.3.cap.11.tit.1.nu.9.*vide collectionem Arrestorum Parlam.Parisiensis aux Arrests de Reglement in fin.cap. 66. sed quæritur in hac qu. an filius primi matrimonij hæres institutus,si non fecit inuentarium præstare teneatur nouercæ quod ei relictum est si hæreditas non sit soluendo,dic quod non, Marcus Tomo.1.quæst.57.*

QVÆSTIO XXXXIII.

Vtrum operarij Ecclesiarum vel matricularij, siue Æditui rationem sacræ pecuniæ reddere cogantur coram Episcopo vel alio Iudice Ecclesiastico,& de matriculariis.

QVI peccunias instaurationi Ecclesiarum vel cultui diuino dicant curant, & asseruãt matricularij dicuntur, quorum meminit *ann. Mon. lib.4.*

cap. 33. dicuntur & operarij *Doctores in Cle.2.de indic. rebuff.in tract.nom.qu. 6.versicul. decimo* non venit operaria: vocantur etiam Æditui. D. Hier. ad Fabiolam de veste Sacerd. *l.cum pater.§.donationis de leg.2. Hierophilaci l.annua §.attia de annuis.* an verò rationem sacræ pecuniæ coram Episcopo reddere debeat videtur quod sic. Primò cum de pecunia & re sacrà agitur, adeundus est Iudex Ecclesiast. *c.decernimus de iud. cap.contingit de arbit.* Secundò Clericos qui se administrationi vel curationi rei profanæ immiscent coram seculari Iudice conueneri certũ est: idem D. Laïco qui se curationi rei sacrę immiscet. Tertiò ex *§.œconomos de epis.in No. 4.ex Clementina quid contingat de Religi.dom.in §.vbi autem.* Quartò horum munus versatur vel circa custodiam sacrarum ædium, earumque rerum quæ intrà Ecclesiam seruantur, vel circa curam fabricæ aut pecuniæ insumendæ in vsus sacros, si circa custodiam ædium sacrarum in locum hostiariorum successerunt, qui æditui & ianitores vocabantur. *Alcuinus lib.de diui. offic. ca. Cleros 21.dist.ca.perlectis 26. distin.* hostiarij verò seu Æditui ordinabantur *ca. hostiarius 23. dist. Speculator de diuin. offi.lib.2.ca.* 4. ergo matricularij non merè sunt profani, sed inter Ecclesiasticos numerantur: si verò circa curam pecuniæ insumendæ in vsus sacros sine dubio cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere debet ex ordin. Fran. *ann.*1539. *artic.*4. si verò curam fabricæ habent, certum est quod ab initio nascen-

tis

tis Ecclesiæ Antistites præfuerunt, & fabricæ & opum sacrarum curationi, *Socrates lib.7. c.26. Sozomenus lib.8. cap. 12. can. decernimus* 10. *quæst.* 1. *can. vnio.* 10. *quæst.* 3. *can. filiis* 16. *qu.* 7. quinimo Pontificibus quarta pars pro fabrica erat concessa *can. de redditibus c. quatuor* 12. *qu.* 2. quibus consequens est, Pontifices, id est, Episcopos ius exigere à profanis fabricæ Ecclesiasticæ rationis, quod nominatim cõsilio Trid. sancitum est *sess.* 22. *ca.* 9. ex aduerso pugnat quod actus per quam administrationis ratio exigitur sit in personam: vbi verò agitur in personam Laïci, coram Iudice Ecclesiastico conueneri non possunt. Accedit quod matricularij Laïci sunt & à Laïcis eliguntur: secundo de ratiociniis sacræ fabricæ profani Iudices notionem habent edicto Regis Henrici mẽs. Iunio 1559. Tertiò cognitio instaurationis Ecclesiarum ad Iudicem Laïcum pertinet *quarto regum can.* 12. *&* 2. *Parali. c.* 24. *l. si in aliquam de offic. præsid. can. boni Principis dist.* 96. *ordinatio Caroli* 8. *apud Aufrerium titulo de reparationibus Ecclesiarum.* Accedit quod si ratio præstanda sit coram iudice Ecclesiastico, lites essent immortales ob varias appellationes & earum diuturnitatem. Ego in hac quæstione censeo Iudicem Ecclesiasticum cognoscere posse, si lis vertatur de ratiociniis pecuniæ impensæ in vsus sacros, atque ita iudicatum fuit Arresto Thol. die 1. Augusti 1581. in audientia Syndico loci de Saramonte agẽte pro matriculariis tabulę purgatorij prouocante ab abu-

ſu ab Officiali Auxitanenſi,& Syndicis Præſbiterorum & Religioſorum dicti loci de ſaramonte litigantibus.

Quoties verò agitur de electione, vel iuramento matriculariorum facta à Laïcis, non licèt Iudici Eccleſiaſtico de ea re cognoſcere; extatque Arreſtum de ea re apud Paponem *tit. de appell. ab abuſ.* cæterùm vbi de ratiociniis ſacræ fabricæ agitur & ſi Epiſcopus in cauſa viſitationis iubere poſſit exhiberi ſibi rationum calculos, non poteſt tamen cogere matricularios coram eo rationem ſacræ fabricæ reddere, quod ſæpè Iudicatum eſt, *Chopin. de ſacra polit. lib. 2. cap. 2. Baquet du droict de baſtardiſe prima parte cap. 7. apud Papo. ſub titu. du droict de viſitation.* Nec obſtat quod agitur de fabrica Eccleſiæ, quia non agitur de re vel pecunia ſacra: pecunia enim quæ ad inſtaurationem Eccleſiæ donatur, ſacra non eſt, & ideò Laïci qui fabricæ pecunias colligunt & adminiſtrant non ſe immiſcent ſacræ ſed profanæ rei adminiſtrationi: cæterùm non obſtat §. *œconomos de ſanctiſſi. Epiſ. in nouel.* Nam œcono mi à matriculariis multum diſtant: matricularij enim merè laïci ſunt, œconomi ex Clero ſunt. *can. 26. Synod. carthagi. 4. quia in quibuſdam diſt. 89. C. quoniam 16. qu. 7. adeò vt laïci œconomij fieri non poſſint, Synod. Hiſpalien. 2. ca. 9. can. in noua 16. qu. 7.* Sed & illud notandum eſt, quod quamuis matricularij rationem reddere debeant adminiſtrationis quam fecerunt pecuniæ impenſæ pro

fabricæ

fabrica Ecclesiæ eorum iudice laïco:rectores tamen & curiones interesse possunt huic redditioni. Porrò de matriculariis *vide Cuiacium ad Nou.13.& ad Pauli sententias tit.de vigesima. Gregorius Turon. lib. 7.cap.29. Iulianus Patritius Constitut.* 23. Matriculariorum munus antiquitus erat vt constat ex formula Marculphi Monachi, expositos infantes recipere, quos solebant exponere ante portas Ecclesiæ: *Nos Matricularij Sancti Martini Turon.*inquit Author ille,loquens de Matriculariis Ecclesiæ Sancti Martini Turonen. *diu manè ad hostia ipsius Ecclesiæ obseruanda cùm venissemus, ibi infantulum sanguinolentum inuenimus, & per triduum an quisquam suum esse diceret perquisiuimus, & nullo inuento Caio nutriendum dedimus: vt eum in suo seruitio iuxta legis ordinem retineat,pro quo pretium accepimus solidorum decem.*Eorum etiam munus erat distribuere pauperibus eleemosynas quæ in Ecclesia factæ erant,& inde nominationem habuerunt. Nam matricularius dicitur, qui matriculam pauperum tenet,vt constat ex antiqua glossa Isidori: Et quia sæpè fiebant donationes pro fabrica Ecclesiarum Matriculariis administratio commissa est earum pecuniarum,quod solum hodie restat Matriculariis nostris cum distributione pecuniarum in sacros vsus destinatarum.

QVÆSTIO XLIV.

Vtrum matricularij laïci possint possessionem, & præscriptionem immemorialem allegare percipiendi partem decimarum in parochia vna cum rectore, ad impendendum pro fabrica Ecclesiæ: an verò accipere debeant pecuniam per manus Rectoris, quia necessaria est ad reparationem Ecclesiæ.

VIDETVR dicendum, eiusmodi memorialem possessionem non admitti contra Curionem & Rectorem Ecclesiæ, quia matricularij sunt laïci: Atqui laici sunt incapaces percipiendi decimas, quia ad Curiones & Rectores pertinent: secundò certa portio vt diximus in præcedenti quæstione fructuũ assignabatur pro fabrica Ecclesiæ distribuenda per Prælatos: ita vt matricularij portionem necessariã ad hanc constructionem & reparationem Ecclesiæ recipere debeant per manus Prælatorum & Rectorum: & ita quotidie iudicatur in hoc Parlamento, & eiusmodi præscriptio, & consuetudo immemorialis corruptela est: & ideo non est sequenda, si tamen compositio facta esset inter Rectorem & matricularios: & ea compositio vel transactio confirmata esset per Summum Pontificem: aliud existimarem *cap. veniens de transactionibus.* Extra hunc casum

ſum non puto matricularios partem decimarum percipere poſſe, & partiri decimas cum Rectore. Nec obſtat quod de œconomis ſupra dictum eſt, quia œconomi ianitores æditui erant Eccleſiaſtici, & ordinabantur vt ſuprà dixi in præcedenti quæſtione, vt docet *Philon. de vita Moſis*: vbi eiuſmodi Eccleſiaſticos vocat minores Sacerdotes. *Diuus Hieronymus ad Fabiolam*: *æditui*, inquit, *ſiue ianitores decimas percipiunt tanto minores Sacerdotibus, quanto ſunt maiores populo.* Et ita iudicatur in hoc Parlamento.

QVÆSTIO XLV.

Præteritione Poſthumi rupto teſtamento, an mortuo Poſthumo viuo patre, teſtamentum conualeſcat.

CERTVM eſt tale teſtamentum conualeſcere, *l. poſthumus de iniuſto rupto*, *l. poſthumo*, *C. de bonor. poſſeſſio. contra tabulas*, *Julius Clarus de teſtament. qu. 45. vide Decium in dicta leg. poſthumo.* Vbi dicit, ideò conualeſcere teſtamentum mortuo filio patre ſuperſtite, tum ꝙ teſtamentum initio efficax eſt, tum etiam quod cauſa efficiens, id eſt, teſtator qui poteſt facere teſtamentum ſupereſt, qui ſi non facit, videtur confirmare primum teſtamentum: Quare eodem Decio authore ſi teſtator in eo ſtatu eſſet, vt non poſſet teſtari, non conualeſceret teſtamentum,

*l.qui vxorem,ff.de iniusto rupt. quam singularem notat rem sing.*109.Eóq; argumento existimat Decius ibidem, quod si testator post natiuitatem posthumi furiosus factus sit, non conualescit testamentum: quæ sententia reiicienda est, eámque respicit Fulgosius *in l 2. C.de posthumis*: Eam etiam improbauit Senatus Tholos. in causa de Gerard de la Chappelle, & Syndico hospitalis Tholosani litigantibus, litis enarratore Dom. Catello 22. Maij 1585.Eo enim Arresto Senatus approbauit testamentum Petri de la Chappelle ruptum natiuitate posthumæ, quæ viuo parente Furioso obierat: neque obstat *d. l. qui vxorem*:nec enim ibi ideó non reconualescit testamentum quod captus ab hostibus testari nequeat: verùm vt ibi Accursius notat, quia ex *l. Cornelia* confirmantur testamenta eorum qui capti ab hostibus ibi decedunt, quia mortui censentur eádem ipsa hora captiuitatis: itaque posthumus natus post captiuitatem censetur natus post mortem patris:quare & si postea decedat, cum decessisse præsumitur post mortem patris, ita vt non conualescat testamentum, *l. 2.& l. 3. C.de posthum.* Itaque vt assequamur rationem,cur testamentum conualescat mortuo posthumo viuo patre;non item si moriatur post mortem. Considerandum est,quod posthumo moriente post patrem, venientes ab intestato succedunt: ideóque si testamentum conualesceret iniuria afficerentur proximiores ab intestato, quod ab

æqui

æquitate eſt alienum: quæ ratio ceſſat quando pater ſuperſtes eſt.

QVÆSTIO XLVI.

De ſaluâgardia, an eam clientes aduerſus Dominos poſtulare poſſint.

TVITIONVM ius quidam niti putant, *l.1. ʃ. quies. de offic. præf. vrbis. l. illicitas* §. *ne potentiores de offic. præſ. l. iubemus, C. de præpoſ. ſacr. l. 3. ʃ. inſuper de can. largit.* verùm hæ leges de generali illa tuitione loquuntur, quam omnibus læſis Iudices præſtare debent. Alij vt Cuiacius hoc ius putant ex *l. capitalium* §. *ad ſtatuas de pœnis. Cuiac. obſeru. 12. cap. 29. & leg. Senatusconſulto de iniur. l. vnic. C. de his qui ad ſtatuas.* At nos non agimus de ea tuitione quam ſtatuæ vel imagines principum prælatæ præbebant, verùm de ea quam Rex vel magiſtratus decernunt: Ego duplicem rationem conſidero, altera eſt quæ ratione, rerum vel bonorum præſtatur, de qua in *l. 1. & 2. C. vt nemo priuatus l. ſi pater in fi. C. qui bonis:* cuius mentionem facit Caſſadecius *lib. 2. epiſt. 29.* vbi verba hæc ſalua ciuilitate ita ſunt explicanda, id eſt, ne contra quod iuſtum & ciuile eſt, fiat: quare in reſcriptis tuitionis Regiæ hæc clauſula adiici ſolet *en ſes iuſtes poſſeſſions & à la conſeruation de ſon droict tant ſeulement*

in eaque tuitione debent appendi domibus seu prædiis vel à *d.l.* 1. *C. vt nemo seu certiones Regiæ*, vt D. Ambro. loquitur lib. 5. episto. nos vocamus *penonceaux Royaux: vide rebuff. de mater. poss. artic.* 2. *glo.* 3. altera verò tuitio est, quæ à persona personæ præstatur, de qua in *l. decernimus C. de his quæ ad Eccles. confug. vbi Cynus & Faber §. sed neque nu.* 17. *de mandatis Principum*: Et ego dixi in nouell. securitas publica vocatur de qua Symma. *lib.* 10. *ep.* 36. *Cassiodo. lib.* 8. *epist.* 27. *& lib.* 4. *epist.* 27. cuius formula apud eundem *lib.* 7. *epist.* 39. extat, & apud Appianum *lib.* 2. *belli ciuilis* formula tuitionis, qua Iulius Cæsar in tutela Pop. Roma. se commisit, generalem saluagardiam solis Principibus concedit. *Ioan. de platea in l. fi. C. de erogat. militaris anno.* vbi Regis Galliæ meminit *vide edictum de Cremiu.* Gubernator Delphinatus olim concedebat, vt constat, & ex Guido. Pap. *quæst.* 51. postea id mutatum fuit *Chassan. in consu. burgu. tit. des Iustices §.* 4. *Ioan. Ferald. in tract. de priuilegiis Regum Franciæ priuil.* 16. specialem tuitionem seu securitatem præses & quilibet magistratus concedere potest *d. §. sed neque, no.* 17. *Symmachus in loco sup. citato & in stilo Parlam. tit. de Assecuramentis.* Cæterum an patronus Clienti tuitionem præstare cogendus sit *Gallus quæst.* 93. indecisum reliquit: ego post Bened. in verbo *& vxorem* distingo, vt saluagardia quæ ad res & patrimonium pertinet subditus seu Cliens aduersus Dominum postulare non possit, alioquin fraudari posset Dominus

minus iurisdictione sua, cum præsertim clienti succurratur appellationis remedio, si à Domino contra ius Iudicatum fuerit, & de ea tuitione & securitate interpretor Arrestum pro comite Tonitr. cuius meminit Lucius *lib. 11. placitorum, tit. quod cuiusque vniuers.* At securitatem vel tuitionem specialem quæ personæ præbetur Dominus homini suo de ipsum non offendendo præstare cogi potest stilus Parlam. sub. tit. *de assecuramentis. Bened. in verbo & vxorem Cappell. Tholo. quæst. 489. Chop. de dom. lib. 2. tit. 8.*

QVÆSTIO XLVII.

An pactum redimendi annuos reditus fundiarios toties quoties triginta annis præscribatur: an verò perpetuum sit.

INGENS fuit contentio an pactum de retrouendendo toties quoties & in perpetuum præscribatur longissimo tempore, adeo vt Senatui Burgundiæ visum fuerit hanc redimendi facultatem non præscribi triginta annis. *Chassa. in consu. burgun. titu. des rentes* §.1. tandem recepta fuit Angeli opinio *cons. 55.* quam Faber. in *l. cum notissimi C. de præscri. 30.* sequitur Ias. & Dec. ad *l. petens C. de pact. Tira. du retraict conuent. Dida. var. 1. c. 9.* Sanè in redditibus pecunia constitutis quos volatiles vocamus, eiusmodi

facultas redimendi nunquam præſcribitur. Cæterùm fundiarij redditus redimi non poſſunt, niſi pactum interuenerit, vt liceat redimere certo pretio. Neque enim hoc pactum cõtra ſubſtantialia & naturalia intrinſeca dici poteſt, vt in ſpecie *l.cum manu.§.fi.de emptio.l.vbi ita donatur C.de don.* verùm potius cõtra naturalia extrinſeca, quare contractus efficax eſt, nec in aliã ſpeciẽ contractus tranſit; quod probatur ex notatis in *l.pacta conuenta de contrahenda emptione.* Itaque ſi in contractu quo fundiarius redditus conſtituitur pactum adiiciatur, quo liceat toties quoties reditum illum redimere & extinguere velit emphyteuta. Diſceptatum fuit in hoc Senatu an facultas illa redimendi tempore præſcribatur. Tandem placuit omnibus Claſſibus *Iugé au Parlement de Tholoſe toutes les Chambres aſſemblees,* pacto nullo tempore præſcribi poſſe: primò, quia in hac ſpecie ius redimendi coniunctum eſt cum iure exceptionis. Cùm enim actor ſolutionem redditus perſequitur, venditor excipit quod ad futuras præſtationes: At quoties ius offerendi eſt coniunctum cũ exceptione, vel vt Bartolus loquitur ſequela eſt exceptionis, nullo tempore præſcribitur. *Bartolus ad l. pignori, de vſurp. Neguſianus de pigno.5.parte membro 3. Franciſcus Balbus de præſcript. quinta parte quæſtio. 2. Igneus ad leg. in cognitione, ff.ad Syllanum.* Exceptio enim nulla temporis præſcriptione tollitur, *l. purè, §. fin.de doli exceptione.* Verùm huic argumento occurri poſ-

ſet

ſet: nam mera exceptio proculdubio perpetua eſt: nec enim proponi poteſt, niſi excipiendo. At cùm exceptio proponi poſt agendo præſcribi poteſt, vt actio, Barto. *in leg. 2. de except. arg. l. quicunque de compensat. Bart. in leg. ſi pactum, C. de compenſatio.* Ceſſat enim ratio *d. l. purè, §. fin. de except.* quia in poteſtate excipientis erat agere: veruntamen ea ratio prima vera eſt ad inferendum, perpetuam eſſe exceptionem ad redimendum. Secundò huius ſententiæ ratio pendet ex eo quòd actio ad perſequendum redditus, eſt perpetua: nam directum dominium non præſcribitur, *leg. comperit, C. de præſcript.* 30. quare cùm actio ſit perpetua multo magis exceptio pacti. Nam quæ ſunt annalia ad agendum, ſunt ad excipiendum perpetua, *leg. vbi C. de exceptionibus.* Hanc ſententiam iuuat quod in qualibet præſtatione interrumpitur præſcriptio: cenſetur enim facta ex titulo præcedenti, & ad illum titulum refertur, *gloſſ. in l. 2. C. de acquir. poſſeſſ. Bart. in leg. cum ſolus de vſurpat.* titulus verò continet qualitatem illam redimendi, quæ in qualibet præſtatione repetita cenſetur tacitè. Cùm ergo præſcriptio interrumpatur, facultas ſalua manet, Didaçus hoc probat *lib. 1. var. cap. 9. Signorell. conſ.* 139. *Tiraq. de retract. §. 1. gloſſ. 2. n. 31. Decius in dict. leg. petas, & conſ.* 164.

IAC. FERRERIVS.

Contrarium tamen postea indicatum fuit in Parlamento Tholosano in secūda & prima Classe Inquæstarum, nempe facultatem illam præscribi spatio triginta annorum, ita vt emphyteuta cui territorium erat concessum sub annuo & fundiario reditu cum facultate extinguendi, reditum & redimendi non admittatur post triginta annos. Primum Arrestum est anni 1599. *&* 28. *Augusti Relatore Domino de Garaud in fauorem Magistri Dom: Manaud Du Ferrier, Senatoris in dicto Parlam: Contra Andre. Croset de Baus. Aliud Arrestum fuit latum in prima Classe relatore Domin. Sainctorec. Inter Durand & Iacobum Jesse, & quod totum corpus Senatus pro lege statuerat vna & altera Classis improbauit. Vide quàm varia quàm incerta sint hominum iudicia. Prior opinio vera est.*

QVÆSTIO XLVIII.

Vtrum muneris alicuius, electores vnum eligendo ex iusta aliqua causa, alteri stipendiorum partem assignare possint.

PRIMÒ hoc fieri posse probatur ex *leg. restituenda, C. de aduocat. diuers. iudic.* Ibi pari lance in vtrumque diuidendam. Secundò ex causa fructus

præ

bendarum diuidi poſſunt, nec non præbendarum numerus augeri, *capite cùm Martinus de conſtitutionibus.* Ergo & ſtipendia, quo lectorum numerus augeatur. Tertiò eſt textus in *lege finali*, *Codice de officio Magiſtri militum*, hanc ſententiam laudat Albert.in *leg. ſi quis*, *Codice de officio Præto. præt. Orientis.* Quartò *l. Seio de ann.* Quintò *c. niſi eſſent viri de præben.* Iuuat hanc ſententiam quod de adiutorib.ſcriptum eſt, *l. 1. C. de officio magiſtri offi. l. 3. C. de diuerſis offic. Nouell. de adiutor. quæſt. l. fin. C. de proxim. ſacr.* prætori adiutorem datum fuiſſe ſcribit Liuius *lib. 1. decad. 5.* Alexandrum adiutorem datum fuiſſe Narciſſo Hieroſolymitano Epiſcopo ob ſenectutem memorat Nicepho. *lib. 5. cap. 9. Euſebius lib. 6. cap. 9.* Ampliùs non ſolùm ſtipendia ex cauſa diuidi poſſunt, ſed & Epiſcopatus & cætera beneficia, *cap. præcipimus 16. quæſt. 1. cap. Sicut vnire de exceſſib. prælat.* incolumi Valerio datus eſt Epiſcopus Auguſtinus, *cap. nunc autem 7. quæſt.* 1. quod etſi videtur aduerſari conſilio Nicæno cap.8. & Eccleſiæ moribus: Cùm tamen id fieri poſſe multis Africanis & tranſmarinis exemptis probatum eſſe, aſſenſus eſt Auguſtin. *epiſt. 34. & 110. & ex Poſſidon. in vita Auguſt.* Eóque argumento officia poſſe diuidi ſcribit Marcus *q. 625.* Accedit quod publicæ vtilitatis & concordiæ cauſa duos extitiſſe in Sede Romana eodem tempore Epiſcopos conſtat Liberium ſcilicet, & Fœlicem. *Marcell. leg. 15. Theodorus lib. 2. cap. 17. Sozomenus lib. 4.*

cap. 11. & 15. Nicepho. lib. 9. cap. 35. & 37. vide Bartol. & Bald. in leg. Binos, C. de aduoc. diuers. iud. Bartol. in leg. Seio de annuis, Capycius fusè quæst. 27. Ex aduerso pugnat *l. 1. Cod. de anno. Et ibi Bart.* Secundò, *leg. Binos Cod. de aduoc. diuers. iud.* Tertiò hanc partem iuuat *leg. spem, C. quæ res pigno.* vbi spes eorum præmiorum quæ pro coronis athletis præstanda sunt priuata pactione pignorari non possunt: Nec obstat *l. Commodis, ff. de re iud.* quæ de præmiis athletarum pro coronis loquitur, *arg. leg. 1. Cod. de athletis.* Nam vt nonnulli putant, distinguenda sunt commoda à stipendiis: commoda enim ad veteranos & emeritos pertinent; stipendia verò ad eos qui merentur & militant, quod ex Suetonio colligere licet in Nerone: maior verò est fauor militantium quàm veteranorum, hæc etsi vera sint, non pertinent ad *d. leg. commodis*, quæ vt iam dictum est, de commodis præmiorum athletis propter coronas sacras intelligitur. Cæterùm, etsi præmia pignori dari nequeant in causam tamen iudicati capi possunt, quod enim de priuata pactione in *dicta leg. spem*, statutum est iurisdictionem non excludi, quasi lex spem de pignore conuentionali l. verò commodis de iudiciali pignore intelligatur. At verius est spem præmiorum nec pignori dari, nec capi posse ex causa iudicati, *dict. leg. spem.* Ne adempta spe præmij potiundi, quæ iam obligata esset, & ad alium reditura athletis virtus & alacritas certandi adimeretur: Commoda verò

rò prçmiorum,cùm iam sit obtenta victoria in causam iudicati capi possunt.Nec etiá obstat *l.stipendia*, *C.de exe.rei iud.*vbi stipendia in subsidiú capi posśút: Nam stipendia & si priuata conuentione pignori dari nequeant, tamen capi possunt in causam iudicati in subsidium,quod rursus intelligendum est de stipendiis iam quæsitis. At verò stipendia nondum promerita verius est, vt nec in subsidium capi possint ob fauorem publicum ne ad docendum vel militandum tardiores & remissiores efficiantur,qui sciunt ad alios stipendia peruentura: nam & de futuris alimentis pacisci non licèt, *l.de alimentis C.de transact.* Præterea præbendæ debent esse pares, nec præbendæ antiquæ maiores esse debent quàm nouissimæ *cap.cum omnes cap.cum Martinus de const.*quinto exemplis hæc sententia firmari potest Scipio Africa.deuicta Cartagine cum incertum esset quis ex duobus primus murum ascendisset,omnes coronis donáuit.*Liuius lib.6.Belli Pun.*primus Plutar.in vita Scipio apud Æolos pugiles deprehensi de vna eademque palma inter se pacta pecunia societatem iniisse multa damnati fuerunt *Pausan. leg. 6. Ælian.Cassiod.lib.9.cap.21.variarum.*

QVÆSTIO XLIX.

Vtrum laïci Episcoporum officiales constitui possunt.

VIDETVR laïcos posse constitui officiales Episcoporum: primò ex Diuo Paulo 1. *ad Corinthios cap. 6. secularia iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia constituite ad iudicandum:* Græcè, ἐξουθενημένους, quæ verba de infidelibus interpretari nequeunt, etsi aliter censuisse videatur Hieronym. cuius interpretationem verba quæ sequuntur ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ euertunt; his verò verbis videtur Apostolus prohibuisse præsbyteros constitui iudices: hi enim non sunt contemptibiles, imò præ cæteris Præsbyteri honorandi: eodémque loco dicuntur Præsbyteri iudicare Angelos, secundò ex Diuo Clemente epistola ad Iacobum fratrem, ex qua canone desumptus est, *te quidem* 11.*quæst*. 1. Tertiò Syluanus Episcopus Troianus laudatur, quod constituisset, ne quis ex Clero causam imposterum iudicaret, *Sozom. lib. 7. cap. 47. & lib. 12. cap. 8. Nicepho. lib. 1. cap. 39.* Quartò laïcus ex permissu & delegatione Episcopi in causis ciuilibus Clericos iudicare potest, *gloss. in cap. peruenit distinct. 95. & in cap. bene quidem distinct. 96. Specul. tit. de legatis, §. nunc ostendendum. Panormit. Ripa in cap. decernimus de iud. can. Clericum, 2. quæst. 1.* Quintò, laïcus potest

test esse Assessor Episcopi, vel alterius Iudicis Ecclesiastici. *Specul. tit. de assesso. §. officium. Innocent, Hostiens.& alij in cap. 2. de iud. Archidiac. in can. plures 16. quæst. 1.* Item Tabellio actuarius, seu scriba Iudicis Ecclesiastici, *Panormit. Bald. in cap. sicut ne Clerici, vel Mon. Bald. in lege prima de iud. Panormitanus, Felinus in cap. cùm dilecti, de fide instrumentorum.*

Neque aduersatur quod laïcus vicarius Episcopi esse non potest, *can. in noua 16. quæst. 7.* vicarius enim ab officiali longè latéque distat. *Guillel. in Clement. 1. de offic. vicar. Federic. de Senis consilio 302.* Nam etsi Pontifices vicarij & Officialis nomine promiscuè vtantur *capite finali de offic. vicarij. Andreas in additio. ad Speculatorem titulo de officiis vicarij. Barbat. in Clem. etsi principalis de rescriptio.* & in Italia idem sit Officialis, & vicarius, *Sylucster in summa in verbo vicarius.* Apud nos Gallos inualuit consuetudo, Vicarium ab Officiali secernere, & Officialem esse eum, cui committuntur ea quæ ad iurisdictionem pertinent. *Ioannes Monachus in capite secundo de officiis Vicarij, & capite secundo de Institutio. lib. 6. Ægidius, Bellamera quæstio.* 443. Rursus non officit quod Officialis excommunicare soleat, & quod excommunicatio videatur posse iure pari, nisi eo qui claues habet Ecclesiæ, & per consequens à Sacerdote, si quidem laïcus modò exerceat iurisdictionem Ecclesiasticam, potest excommunicare: nam excommunicandi potestas iurisdictionis est non ordinis, & competent omni-

bus qui habent iurisdictionem ad eam tuendam,& coërcendos eos qui contumaces sunt. *Diuus Thomas ad 4. sententiarum distinctione* 18. *& 3. parte summæ quæstionis* 22. *Felinus in cap. dilecta de maior.*

Ex aduerso dicendum est, eum qui sacris initiatus non est, non posse esse Officialem, Nam etsi cõmuni calculo receptum sit Episcopum posse delegare ad vnam causam vel plures singulariter: nihilominus ad vniuersitatem causarum communiter non potest. *Panormitanus & Felinus in cap.* 2. *de iud.* Multo minus laïcus poterit esse Officialis, quia in eum vniuersitas causarum transit, imo ordinarius est *cap.* 2. *de offic. ord. lib.* 6. *glossa in c.* 2. *de offic. ord. cap. Romana de appell.*

Secundò etsi laïcus in causa ciuili & particulari delegari possit ab Episcopo, in causa tamen criminali, vel spirituali delegari non potest, *Panorm. in capite significasti de foro competenti, cap. contingit de arbit. Hostiens. in summa de offic. deleg. §. qui possit.* Cæterùm Officialis nedum de causa ciuili cognoscit, sed & de criminib. & causa spirituali.

Tertiò facit ratio *cap. in noua* 16. *quæstio.* 7. Quartò non possint iudicari per Episcopum, & declinarent forum eius. quare secularibus prohibet committi negotia Ecclesiæ, ergo *lit.* 7. *epist.* 66. *cap. indicatam* 89. *dist.* Quintò quòd Officialis nedum debeat esse sacris initiatus, sed etiam Præsbyter, probat Clemens *Epist. prima ad Jacobum fratrem Domini in* 1. *tomo consi.*

consiliorum. Et idem lib. 2. constitutionum capite 30. *&* *capite* 47.

Denique quemadmodum Senatores non nisi à Senatoribus iudicari debent,& milites nisi à magistris militum,*leg. magistrariæ C. de iur. omn.* & generaliter cuiuslibet professionis à iudicibus suis iudicatur *leg. fin. C. de iurisd. omn.* multo magis Sacerdotes à Sacerdotali iudicari debent. *Cassiodorus* 3. *var. cap.*37.

Nec obstat, quod adductum est ex sententia D. Pauli, quod in Ecclesia constitui debeant contemptibiles ad Iudicandum, primò D. Paulus ibi agit de negotiis secularibus quæ diuus Paulus appellat, id est, vt Photius interpretatur, quæ ad victum vel vitæ communis vsum pertinent, vel authore Ambrosio, corporea sunt, & ad corpus pertinent, deinde ex eodem Ambrosio tum fratres colligebantur ad iudicandum,quia inquit Ambrosius, adhuc Rector in Ecclesia non erat ordinatus.

Adhæc ex Chrisost.& Theophilact. dum Paulus ait eos qui contempti sunt in Ecclesia constituendos esse Iudices, suadet nos ab externis infidelium discedere iudiciis, quod si quis obiiciat non esse in Ecclesia sapientum qui de his Iudicare possit, occurrit Paulus dicens, & si non sit sapiens inter vos, eos potius qui contempti sunt in Ecclesia constituite litium diremptores, quam infideles quod ad sciendum pertinet D. Clemens de secularib. laïco-

rum & profanorum hominum negotiis agit, ibi neque enim Iudicum, aut cognitorum ſecularium negotiorum, &c.

Neque etiam obſtat, quod dictum eſt de Syluano Epiſcopo: ſolebant ſiquidem tum Epiſcopi nedum de Clericorum, ſed etiam laïcorum omnium cauſis cognoſcere, & iudicare, quod Auguſti. *epiſt.* 147. *& ſerm.26.de ver.Apoſt.& in lib.de oper.monachorum & ca. quicunque* 11.*qu.*1.*cap.nouit de Iud.* perſpicuum eſt quod ita non fiat perpetuum, Syneſius *epiſt.* 67. non probat eorum iudicium, qui volebant Epiſcopos cauſis præſidere: neque pugnat quod nomine Epiſcopi iudicet Officialis. Hoc enim non concludit, quia ſi id verum eſſet, ſequeretur, Epiſcopum ſpiritualia poſſe Epiſcopo delegare. Cæterum etſi laïci poſſint eſſe aſſeſſores Eccleſiaſticorum Iudicum, non ſequitur quod Officialis eſſe poſſint *l. quidam decedens,§.Papin.de admi.tut.* Scribæ verò eſſe poſſunt; quia non habent iuriſdictionem, & ita conſtitutum eſt ordinatione Bleſenſi, *cap.*45.

QVÆ

QVÆSTIONVM IN HOC OPERE ELVCVBRATARVM INDEX.

Dd

XL.

FINIS.

EX TYPOGRAPHIA
CLEMENTIS
TESTE-FORT.